kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 11 ŞUBAT 1996

50.000 TL. (KDV DAHİL)

GAMZE DENİZ

'90 kuşağından bir yazar

LEZBİYENLER GİZLİ VE ZOR HAYATLARINI ANLATTI

yurdun yeni bekçisi!

ERCAN SAATÇİ

ZEYNEP'LE CEZAEVİNDE GÖRÜŞTÜK

İFFET

canımızın, onurumuzun, mutluluğumuzun bedeli

Merhaba,

Pazartesi'yi tanıtan yazılarda "patronumuz, yöneticimiz yok, sorumluluklarımız var" diyorduk. Özellikle basında patronsuz olmak çok önemli. Çünkü bu, sadece okurlara ve kendine karşı sorumlu olmak demek. Patronsuz olmak, beğenmeseniz de, reklam verenlerin haberlerini, ürünlerini överek aktarmak zorunda kalmamak demek. Patronsuz olmak, iktidar çevrelerini patronunuzun ilişkilerini gözönünde tutmaksızın eleştirebilmeniz demek, sadece daha çok satış için ilkelerinden vazgeçmek zorunda kalmamak demek. Elbette patronsuz olmak, aynı zamanda büyük reklam kampanyalarıyla dergiyi tanıtamamak, en gelişmiş teknik olanaklardan yararlanamamak da demek. Ama İkitelli'deki o *center, plaza, towers* adıyla anılan dev binalarda, bünyesinde çok satan bir gazete, bir televizyon kuruluşu, bir radyo, pek çok renkli dergi, bir ucuz gazete, bir spor gazetesi yer alan "dev" kuruluşların bombardımanına karşılık, *Pazartesi*'nin de içinde yer aldığı muhalif basının yapmaya çalıştığı şeyler son derece önemli.

Muhalif gazetelerden birisinde, *Evrensel*'de çalışan Metin Göktepe gözaltına alındı ve dövülerek öldürüldü. Metin Göktepe meslektaşımızdı. O dev binalarda çalışan gazetecilerin de meslektaşıydı. Ve o dev binalarda çalışan "patronlu" meslektaşlarımız, olayın üzerine giderek aydınlatılmasını sağladılar. Biz bu yazıyı yazarken soruşturma sürüyordu ancak Metin'i öldürenlerin emniyet görevlileri olduğu kesinlik kazanmıştı. Metin Göktepe'nin öldürülmesi ve basın emekçilerinin ona sahip çıkışı, zamanı çoktan gelip de geçmiş bir örgütlenmenin başlangıcı da oldu. Kendilerini Gazeteciler Platformu olarak tanımlayan bir grup meslektaşımız, yayınladıkları bildiride şöyle bir çağrı yapıyorlar:

"İnsan ve gazeteci olarak kendimize, haber kaynaklarımıza, okuvucu ve izleyicilere olan sorumluluğumuzla oluşturacağımız platformda yer almak isteyen arkadaşlar, bizimle bağlantı kursunlar."

İnsan ve gazeteci olarak meslektaşlarına, mesleklerine sahiplenişleriyle onur duyduğumuz bu gazeteciler, eğer patronları olmasaydı, örneğin Saralı Cook ve Musa Kömeağaç'ın aşkını, ayrılıklarını bu kadar dikkate almazlar, Cook'un bakire olmadığını belirten raporu yayınlamazlar, yayınlamak zorunda kalmazlardı. Onları yargılamıyoruz, bunları kendi şansımızı anlatabilmek için yazdık. Amacımız bu şansı en iyi biçimde, kendimizin de, okurlarımızın da içine sinecek biçimde değerlendirebilmek.

Farketmişsinizdir, geçen ay "sekiz"e taknuşız. Kapağımızda 10. sayı yerine, 8. sayı, okur toplantımızın tarihini de13 Ocak yerine 8 Ocak diye yazmışız. Dalgınlığımızı hoş göreceğinizi umuyoruz. Selamlar...

Yine İstanbul

Her ay olduğu gibi yine Şubat'ın ikinci cumartesi günü Bilar'dayız. İstanbullu okurlarımızla 10 Şubat Cumartesi saat 14.00'de, Beyoğlu, Zambak Sokak, 4/7 adresinde buluşacağız. Kendi şehirlerinde okur toplantısı yapmamızı isteyen okurlarımız bizi aramasınlar.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Adı bilinmeyen bir sürü kadınla aynı kaderi paylaşıyor. İffetsizlikle suçlanıyor. Çocuğu elinden alınmak isteniyor. Canından, çocuğundan, evinden, işinden olan pek çok kadından biri Sibel Turnagöl.

"İffet"in son kurbanı

Sibel Turnagöl

Hafifmeşrep, kolay, kirlenmiş, kirletilmiş, namussuz, ahlaksız olmak. Bazen baba tokadı, bazen erkek kardeşlerin bıçaklaması, kocanın dayağı, mahalle halkının dışlaması, bekâret kontrolü, bazen de sevilen bir erkeğin hor görmesiyle önümüze çıkan suçlamalar. Kadınlar için en önemli vasıf, cinsellikle tanımlanan bir namus, ahlâk, temizlik; yani hukuktaki adıyla "iffet".

Bize "bir kadının en değerli ziyneti iffetidir" diye vaz ederler boyuna; ki hayatımızda iffetimizi kaybetmekten başka şey gelmesin aklımıza, onlar da bizi istedikleri gibi çalıştırsınlar, kullansınlar, yönetsinler. İffet çok hassastır, gönüllü olarak girdiğimiz ama yasalarca onaylanmamış ilişkilerle zedeleniverir. Kamu vicdanını yansıtmak için olacak, Ceza Kanunu, karının zinasına, erkeğin zinasından daha ağır cezalar biçmiş; kadının zinasını erkeğin zinasından daha kolay kanıtlanır saymıştır.
Bir çok kadının yaşadıkları, bir erkekten güllü tebrik kartı almanın, bir erkekle gece geçce bir saatte yalnız başma görülmenin bile yasalar önünde zina kapsamında değerlendirilebildiğini gösteriyor.

Eğer kadın fahişeyse...

1986 yılında, Antalya'da, kocasından ayrı olup temizlikçilik yaparak geçinen N.T.'yi dört kişi zorla kaçırıp tecavüz etmişti. Sanık avukatları cezada indirim sağlamak için Türk Ceza Kanunun 438. maddesine başvurdular. Bu yasa, tecavüz davalarında mağdurun fahişe olduğunun kanıtlanması halinde suçlunun cezasında üçte bir indirim sağlıyordu. N. T.'nin avukatı ise 438. maddenin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Ancak Anayasa Mahkemesi "iffetli kadınla, iffetsiz kadının eşit olmadığını" iddia ederek başvuruyu oy çokluğuyla red etti. Olay kamuoyunda büyük yankı uyandırdı, feministler çeşitli eylemler ve geniş katılımlı bir yuruyuşle sözkonusu maddeyi protesto ettiler. Bu tepkiler sonucunda TBMM devreye girdi, madde, 30 Kasım 1990 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararla yürürlükten kaldırıldı.

438. Maddeyle ilgili yürütülen protestolar, iffet konusunda tartışmalara yol açtı.

Ne iffetli ne biz

Ama iffet, bizim rızamız dışında gerçekleşen, tecavüz, taciz gibi, cinsel saldırılarla da zedelenir. Nitekim, yine Ceza Kanunu, ırza geçme, cinsel taciz gibi suçları "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhinde Cürümler" , yani "genel ahlâka ve aile düzenine" karşı işlenen suçlar kapsamında ele alıyor. Bir erkek bir kadına ya da bir çocuğa ya da başka bir erkeğe tecavüz ettiğinde, ona saldırıda bulunmuş olmuyor da, genel ahlâka ve aile düzenine karşı gelmiş oluyor. Ama hayat tecrübemiz bize, saldırıya uğrayanın "kirletilmiş" sayıldığını da gösteriyor. Ayrıca, yaşadıkları tecavüzü şikâyet konusu yapan, hatta herhangi bir biçimde hukuken şikâyetçi olan kadınlar, bazen hukuk, bazen basın, bazen de toplum tarafından iffetli olduklarını kanıtlamak zorunda bırakılıyorlar.

Kamu vicdanı, toplumsal yargılar, milli değerler denilen şeyler bize gönüllü, devlet görevlilerinin, aile büyüklerinin onayı olmaksızın, esas olarak kendi rızamızla girdiğimiz bütün ilişkilerin iffetimizi elimizden aldığım öğretiyor. Biz kadınlar, ancak başkalarının onayıyla aşkı ve arzuyu yaşayabiliyoruz.

İffetsiz olmanın bedeli ağırdır, bekâret kontrollerinden geçmek demektir, aile erkeklerinin dayak, yaralama, öldürmeyle cezalandırması ve bunu yaptıkları için haklı görülmeleri, zina suçlamasıyla mahkemelerde yargılanmak demektir, tecavüzü, tacizi haketmiş sayılmak demektir, bakıp büyüttüğü çocuğundan koparılmak demektir, komşuların marifetiyle oturduğu yerde huzursuz edilmek, bazen de uzaklaştırılmak demektir, sevilen bir erkeğin küçümsemesi, hor görmesi demektir. İffet, kadınlarla erkeklerin, devlet, hukuk, toplum, ahlâk marifetiyle başka başka değerlendirilmeleri, kadınların bu değerler uğruna canlarından, onurlarından, mutluluklarından edilmeleri demektir. Kendimize, başka kadınlara bunları yapmalarına daha ne kadar izin vereceğiz? Kendimizi, birbirimizi daha ne kadar böyle yargılayacağız?

Orta Öğretim'de iffet çalışması hâlâ sürüyor!

Geçtiğimiz yıl, orta öğretim kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde yer alan 16. madde nedeniyle gündeme gelen "iffet" ve bekâret kontrolü tartışmaları günlerce sürmüştü. Gösterilen tepkiler üzerine Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz, yönetmeliğin disiplin cezalarım düzenleyen bölümlerinin yeniden düzenleneceğini açıkladı. Bakanlığa 26 Ocak 1996 günü yeniden sorduk "Tartışmalar üzerine yayınladığımız genelge ile kimsenin mağdur edilmemesini sağladık, yönetmelik üzerinde yapılan çalışmalar da devam ediyor" diye bir cevap aldık.

"Tenasül uzuvlarının şehvetine gelince: Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı (Önay Alpago kastediliyor), iffet kavramına karşı çıktığına göre, acaba zinayı mı savunmaktadır? Ancak fahişelerin söyleyebileceği, "Bedenimizin sahibi biziz, dilediğimize satarız" sloganı ile iffet kavramını mahkûm etmeye kimsenin hakkı yoktur."
Hüsnü Aktaş, *Beklenen Vakit*, 20.2.1995

(Hüsnü Aktaş, feministlerin "Bedenimiz bizimdir" sloganını böyle yorumlamış. Kadın bedenini alınıp satılabilecek bir mal olarak gördüğü için herhalde!)

Çalışan kadının iffeti!

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun disiplin suçları bölümünde yer alan, "Genel ahlâk ve edep dışı davranışlar" tanımı ile memurların tüm davramşları kontrol altına alınmaya çalışılıyor ama, elbette gerektiğinde kadınların iffeti gündeme geliyor.

İş Kanunu'nun çalışanı işinden eden meşhur 17. madde'sinde de işçinin yaşantısının "adap" ve "genel ahlâk" bakımından "düzgün" olması gereğinden söz ediliyor. Bunun kadınlar için anlamı "iffetli" olmak!

Altı yıl önce, iffetsiz kadına tecavüzde ceza indirimi sağlayan ünlü 438. maddeye karşı çıkan kadınların sloganını hatırlıyoruz.

İffetsiz kadınız

EYLEM FOTOĞRAFLARI SÜLEYMAN TEL ARŞİVİNDEN

Sokaktaki adam ne diyor?

Hayri Taş 26 yaşında, dönerci

- İffet nedir?
İffet... namus anlamında yani, şeylere girer. Çeşitli şekilleri var yani. Kan davası da namustur. Ondan sonra, adam yolda giderken küfür eder, namustur, adam öldürür. Çeşitli yolları var yani.
- Yani sırf kadınlarla ilgili değil.
Tabii, kadınlarla ilgili değil. Zaten bir kadınla erkek evlendiği zaman o kadının direkman namusu erkeğin namusudur.

Naki Şahin 20 yaşında, ayakkabı imalatçısı.
- İffet nedir?
Kin...
- Hayır namus anlamında?
Evet biliyorum. O da onun bir eşi benzeridir.

İsmail Akar İşsiz, yaşı 53.

- Sizce iffet nedir?
İleri görüşlü olmak, merhametli olmak filan, öyle bir şey mi acaba?
- Daha namuslu olmak.
Ha, daha namuslu olmak, evet.
- Peki erkeğin iffetlisi olur mu?
Olur tabii.

Murat Tadoğlu Bir şirkette çalışıyor, yaşı 19.

- Sizce iffet nedir?
Namus demek Namusunu korumak.
- Sadece kadınlar için mi geçerli, erkeklerin de iffeti olur mu?
Erkeklerin evlendikten.sonra iffeti olur.
- Peki evlenene kadar?
Evlenene kadar kendi şahıslarına aittir.
- Kadınların doğuştan itibaren mi?
Kadınların zaten... Doğuştan itibaren onlar iffetlidir yani.
- Hangi hareketler iffetsizlik sayılır?
...! Valla bilmiyorum, onları sizin daha iyi bilmeniz lazım. Kadın olduğunuz için daha iyi bilmeniz lazım.
- Erkeklerin evlendikten sonraki iffetleri nasıl oluyor?
Evlendikten sonra iffetli oluyor. Karısı onun için bir namus oluyor. Karısı olduğu için yani.

Hayri İnce Muhasebeci, yaşı 27.
- Sizce iffet nedir?
İffet kızların bakireliği.
- İffetsizlikle karşılaştığınızda ne yaparsınız?
Duruma göre değişir. Hiç başımıza gelmediği için daha bilmiyoruz.
- Peki erkeklerin iffeti?
Erkeklerin iffeti...! Yoktur.

Adını vermeyen ama fotoğraf veren döner ustası

- Sizce iffet nedir?
Mesela birisine tecavüz ederseniz, o nefret eder yani.
- Nefret demiyorum, iffet, iffet.
Ne bileyim iffet, ne anlarım iffetten.
- Namus nedir?
Namus, herkesin namusu kendinedir. Mesela bir bayana bir şey yaptın mı bu namustur, namusuna niye tecavüz ettin denir.
- Erkeklerin namusu?
Namussuz insan olur mu?
- Hangi durumlarda namussuz olur erkek?
Şimdi söylersem ayıp olur yani.

Sibel Turnagöl:

"Evlilik bir şemsiye gibi kadınları koruyor"

- Kerem Alışık'la barıştınız mı?

Sadri'nin önemli bir günüydü, sünnet oldu, o nedenle bir araya geldik. Bütün problemler yok olmuş değil, velayet davası sürüyor. Sadri, o heyecanlı gününde anneyle babayı dargın görsün istemedik. Hep yüzümüze bakıyor, asık suratlı mıyız, gülüyor muyuz diye, onu üzmek manasız olurdu.

- Velayetin gerekçesi hakkında konuşabildiniz mi?

Son günlerde hakkımda çıkan lüzumsuz laflardan, yazılardan kaynaklanıyor. Onu da şöyle açıkladı. Maalesef bizim kanunlarımızda çocuğu alabilmek için, yani çok rahat alabilmek için tek kelime kullanmak gerekiyormuş: "İffetsiz", kadını son derece aşağılayan bir kelime. İffet... Neye göre iffet? Benim aklım almıyor. Herkesin iffeti herkese göre değişir. Bunu kadına yüklemek çok yanlış. O da çok üstünde durmuş bir hafta kadar, avukatına, "Yapmayalım, etmeyelim", demiş. Avukat da "Başka yolu yok", demiş.

- Şimdi ne olacak? İffetli olduğunuzu mu kanıtlayacaksınız?

Topluma göre bir iffet anlayışı varsa, onu kanıtlayacağız. Kimse benim yaşantıma kalkıp da ahlaksızca bir yaşantı diyemez. Kimsenin hakkı yok. Bu ahlak o kadar derin bir konu ki, herkese göre değişen bir şey ki. Ama bizim kurallarımıza göre ahlak dışı bir yaşantım zaten yok. Kabullenmem söz konusu olamaz. Benim normal yaşantım neyse o sunulacak. Onun dışında üstüme gelen, hakkımda konuşulan lafların hiçbirini kabul etmiyorum. Çünkü bana öyle bir tablo çizildi ki son günlerde, ben neymişim şaşıyorum kendime. Ben kaç kişiyle birlikte olmuşum. Boşanalı üç sene oldu, üç sene hiçbir şey yoktu, son on beş günde bir sürü şey çıktı.

- Kerem Alışık'a çapkın deniyordu, size iffetsiz.

Ben çapkın lafını da kadına yakıştırmıyorum, neden yakıştırmıyorum? Kadın erkeğe nazaran daha duygusaldır, bir kadın birini sevebilir, hoşlanabilir ona da kimsenin engel olmaya hakkı yoktur. Buna da çapkın denmez, bir kadının biriyle beraber olması için ille evli mi olması lazım. Ömür boyu tek insanla olunacak diye bir kural yok. Hoşlanabilirsin, sevebilirsin ama bir yerde uyuşmadığını görürsün. Bu, hayatına başka bir insan girmeyecek anlamına gelmez. Bunlar son derece doğal şeyler, minicik çocuklar flört ediyor.

- Evlenirken mesleğinizi bıraktınız, basında eşinizin çapkınlıklarından söz ediliyordu, siz hiç şikâyet etmiyordunuz. Gerçekten hiç sıkılmadınız mı?

Neden üzülüyorum biliyor musunuz? Kerem ayrılma nedeni olarak benim ihtiraslarımı ve hırslarımı gösteriyor. Bunun öyle olmadığını Kerem de kendi kendine kaldığında kabul ediyordur. Hiçbir zaman hırslı ve ihtiraslı bir insan olmadım. Benim çocukluğum çok güzel geçti. Hiçbir şeye hasret kalarak büyümedim, para problemi yaşamadım, paraya karşı bir tutkum yok. Şartlarım neyse ona göre yaşamayı bilen bir insanım. Kerem'le evliliğimizde de, bunlar çok özel şeyler ama Kerem'in çok sıkıntılı günleri oldu, iş hayatında herkesin olduğu gibi, o dönemde de ben üzülmedim, sadece Kerem'in üzülmesine üzüldüm. Benim meslek hayatıma gelince de, ben zaten bunun kararım vererek evlendim.

- Hiç kararsızlık yaşamadınız mı? Mesela yaş sizin işinizde önemli.

Evet önemli. Çok önemli bir grafik çiziyordum o zaman mesleğimde, işimi de çok seviyordum. Ama her şey karar verme meselesi. Benim yapımda biraz da aile tutkusu vardır. Çocuk, ev seviyorum, sonra karşımda da çok sevdiğim bir insan var, ben de bunun kararını verdim. Onu seçtim. Hayatımda çalışmamak problem getirmedi. Kendimi ev hayatına, çocuğa kanalize ettim.

- Merak ediliyor, bir kadın neden parlak bir döneminde işini bırakır, eşinin çapkınlıklarını çeker diye.

Aslında herkes merak ediyor. O kadar emek veriyorsunuz, o kadar emekten sonra bunları duymak insanı üzüyor. Kerem'le evliliğimizde benim Kerem'e hiçbir yanlışım olmadı. Onun onurunu kıracak hiçbir şey yapmadım. Her ne kadar dava dilekçesi de olsa, oradaki suçlamalar üzüyor. Orada çocukla ilgilenmiyor yazıyor, çocuğu ihmal etmediğimi de çok iyi biliyor. Boşanana kadar tek işim Sadri'ye bakmaktı. Beş yaşına kadar bir gün yanından ayrılmadan baktım. Gece de çıkmadım, gene o zaman ayda bir çıkıyordum, şimdi gece de çıkmıyorum. Mesela elli bin tane yer açılmış, söylüyorlar, ben sanki Fransa'da yaşıyormuş gibi hiçbirini bilmiyorum. Onun için bu sözler üzüyor beni.

Kerem Alışık'la evlenince sinemayı bıraktı. Evliliği boyunca kocasının çapkınlıkları tartışıldı. Boşandı, çocuğunun velayeti ona verildi. Sonra, eski kocası "iffetsiz" olduğu gerekçesiyle dava açtı, çocuğunun velayetini istedi. Sibel Turnagöl, yaşadıklarını anlatıyor.

- Sanki savunma yapıyor gibisiniz, hiç öfke duymuyor musunuz?

Hayır savunma yapmıyorum, olanı anlatıyorum. başka türlü yaşasam onu da söylerdim. Öfke geçici bir şey, öfkeleniyorsunuz, öfke geçince daha mantıklı düşünüyorsunuz, üzüntü ve kırgınlık kalıyor. Kerem benim çok değer verdiğim bir insan, ne kadar ayrılmış olsak da, çocuğumun babası, biz hayat boyu yüz yüze geleceğiz. Arada çocuğumuz var, yüz yüze baktığımızda bu laflar aklımızdan geçmemeli.

- O da aynı şeyleri düşünüyor mu acaba?

Düşünüyordur, ama insanlar öfkeye kapılıp yanlış şeyler yapıyorlar.

- Annesinin haberi var mı?

Tabii ki annesiyle konuşup karar veriyordur. Eğer velayeti alırlarsa Sadri onlarda kalacak, annesi de ilgilenecek. Böyle bir şeye razı olmadan Kerem tek başına karar veremez.

- Hiç konuşma fırsatınız olmadı mı?

Velayet davasını bir gazeteci arkadaştan duydum ilk. Çolpan Hanım a sordum, "Haberim yok", dedi.

- Çolpan İlhan da çalışan bir kadındı, çocuğunu ihmal etti diye suçlayan olmuştur. Üstelik sanatçı kadınlar başka suçlamalarla da karşılaşırlar, yani aynı şeyler onun da başına gelebilirdi, belki sizi destekliyordur.

Bilemiyorum. İnsanlar evli olunca çok farklı bakılıyor bizim toplumumuzda. Şimdi tabii çok genel konuşacağım, evli olup da şöhreti olan veya olmayan bir çok kadının evliliği dahilinde bunlar su yüzüne çıkmıyor. Toplumda bir anlaşma var sanki, evlilik

SEMRA EMRE

başlarında bir şemsiye gibi dolaşıyorlar. Yağmurdan koruyor gibi. Ama o şemsiye olmadığı zaman ıslanıyorsunuz. En önemli nokta o. Evli olmadığınız zaman normal şeyler bile kabahatmiş gibi karşınıza çıkıyor. Hesap soruluyor size. Boşanmış olmak çok zor. Zaten ben bugüne kadar hayatımı hep kısıtlayarak yaşadım. Evliyken her yere eşimle gidiyordum. Boşanınca son derece dikkat ettim, gideceğim yerlere kimler gidiyor öğrenerek gittim, bunları düşünerek yaşadım. Zor bir şey. Arkadaşlarınla bir yere gidiyorsun, sevgilin olsa problem değil, bu benim sevgilim dersin, ama arkadaşın! Çekerler, yazarlar. Sibel'in ilişkisi diye çıkınca üzülüyorsun. Bundan sonra yine aynı devam edecek. Benim yaşantımda değişen bir şey yok. Zaman zaman düşünüyorsun, dünyaya bir kere geliyorsun, istediğim gibi yapamıyorum, yapmıyorum diyorsun, her şeyin bir bedeli var.

- Bu şöhretin bedeli, ünlü olmayan kadınlar da başka bedeller ödüyorlar.

Onun da kendi semtinde komşuları bir laf eder, gelene gidene karışılır, aileye yansır, ailenin baskısı olur. Böyle böyle yanlış evlilikler yapılıyor, kimisi baskıdan kurtulmak için evleniyor, ya da yaşayacağı baskıları düşünüp evliliğini bitirmeyenler var, mutsuz evliliğini sürdürüyor.

- Çok umutsuz şeyler söylüyorsunuz? Şimdi geri adım mı atacaksınız, aşık olmaktan, yaşamak istediklerinizden vaz mı geçeceksiniz?

İnsanlar hayatta en sevdiklerini kaybediyorlar ama hayat devam ediyor. Hayat boyu belki unutamıyorsun ama yine yaşıyorsun, mutlu oluyorsun, gülüyorsun. Hayat bu, tabii ki yaşanacak. Ben de yaşayacağım.

- Bundan birkaç yıl önce tecavüz edilen bir kadın, fahişe ve iffetsiz olduğu gerekçesiyle, saldırganların cezası indirilmişti, o zaman ne düşünmüştünüz?

Tabii ki haksızlık. Bir kadın para kazanmak için erkeklerle beraber olabilir. Genelevde de çalışabilir. Ben onları kınamıyorum, onların da isteyerek yaşadıklarına inanmıyorum. Yaşamak zorunda. Bir kadın bu işi de yapabilir ama hiç kimsenin ona tecavüz etme hakkı yoktur. Böyle bir karar onun insan haklarına tecavüzdür. Çünkü kanun karşısında herkes eşittir.

- Size destek olanlar oldu mu?

Birçok köşe yazarı bu konuyla ilgilendi, onlara teşekkür ederim. Bir kampanya başlatıldı, çocuk annede mi kalsın, babada mı kalsın diye. Tabii benim yanımda olanlar oldu.

- Kendinizi yalnız hissetmediniz yani?

İlk başında o yalnızlığı hissettim. Sonra devreye kadınlar girdi. Kadınlar anne, anne olma duygusunu biliyorlar. Üstelik kadın oldukları için aynı şey, aynı suçlama onların da başına gelebilir. Bir de kadınlar her şeyi daha iyi analiz edebiliyorlar, erkek gözüyle bakmıyorlar.

- Hayatınıza birden bire iffetsiz kelimesi girdi, iffetsiz kelimesini kullanır mıydınız?

Kullanmazdım. Artık o iffetsiz kelimesinin etkisinden kurtuluyorum. Çünkü ilk başta bana bir şok yaptı. İnanamayacağın kadar öfke duydum, çok ağrıma gitti. Kırdı beni, çok kırdı. Onurumu da kırdı. Hâlâ kabullenmiş değilim ama hayatımı da etkilememesi için kendi kendime bir çaba verdim. Artık o kadar üzmüyor beni, ama kırgınlığımı ve rahatsızlığımı gidermiş değil.

- Bir kadının başına böyle bir şey geldiğinde destek olur musunuz?

Herhalde artık en başta ben destek olurum.

- Sizin başınıza gelenlerin bir benzeri Nazan Şoray'ın da başına geldi, sizin evliliğinizi yıkmakla suçlandı, hani o yuva yıkan kadın sözleri...

Ben Nazan için hiçbir zaman, açıp röportajlarıma baksınlar, -benim ağzımdan olmayanlara diyecek bir şeyim yok- hiçbir zaman ben Nazan'ı ön plana alarak evliliğimi bitirme nedeni olarak göstermedim. Çünkü benim için kadın önemli değil, Ayşe de olurdu. Fatma da olurdu, benim muhatabım o kadın değil, kocam. Benim meselem kocamla. Böyle bir durumda ya kabul edersin, ya da gidersin, ben de gitmeyi seçtim. Şimdi kalkıp Nazan'a kötü kadın diyemem tabii. Zaten ona bana yüklendikleri kadar yüklenmediler, üstelik benim beraberliğimi kanıtlayacak deliller yok ortada. Kim kimin kocasını zorla baştan çıkarır? Bu karşılıklı alış veriş meselesi. İkisi birbirini istemiş, olmuş. Orada laf söylenecek olan kocam, çünkü evli, silah zoruyla mı beraber oluyor? Sen seçimini yapıyorsun, git onunla yaşa o zaman, o onun seçimi. Böyle durumda kadınlara laf söyleniyor, iffetsiz deniyor, erkek çapkın oluyor.

Filiz Koçali

Av. Nuran Atahan:

"Zeynep asla öldürme kastıyla davranmamıştır"

- Karar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Düşüncelerim oldukça net ama verilmiş bir karar var ve henüz kesinleşmemiş bir karar, dosya Yargıtay aşamasında, dolayısıyla bu kararın tartışmasını yapmak yanlış. Tabii ki bu kararın doğruluğu yanlışlığı tartışılacak ama bu zemin hukuksal bir zemin olacak, Yargıtay olacak. Savunma olarak bu davada olayda bir şiddetin varlığını ısrarla vurguladık, bu bir gerçek. Bir anne, iki genç kızı ve bir kadın arkadaşlarına uygulanan bir şiddet var. Bu şiddete karşı korunma içgüdüsüyle yapılan bir hareket var ve bu harekette Zeynep'in de diğerlerinin de, başka bir insanın canına yönelik bir kastı değil korunmaya yönelik bir hareketi var, işin gerçeği bu. O bakımdan da biz savunma olarak meşru müdafaa şartlarında davranıldığını söyledik, bize göre meşru müdafaadır. En kötü ihtimalle meşru müdafaadaki zaruret sınırının aşılması olabilir diye düşündük. Zeynep asla öldürme kastıyla davranmamıştır. Bu görüşlerimizi Yargıtay'a da yazacağız. Dilerim Yargıtay'da beklediğimiz netice alınır.

- Bu davada basının etkili olduğu söyleniyor. Basın mahkeme kararlarını etkileyebiliyor mu?

Gönül ister ki basın, medya yargıyı çok fazla etkilemesin, yargı etkilenmeden karar verebilsin ama maalesef hepimiz etten kemikteniz, yargıçlar da etten kemikten ve görüyoruz ki etkilenme oluyor. Bazen olumlu, bazen olumsuz ama oluyor, bu davada, biraz sorumsuzca yapıldığını düşündüğüm, araştırmaksızın yapılan bazı yayınlar oldu, bu haberler olumsuz etki yaptı, örneğin bir Babaeski olayı çarpıtılarak verildi, hiç araştırma yapılmadan, tek taraflı bilgiye dayanılarak, dosya üzerinde de inceleme yapılmadan, "Bu kadınlar cani mi?", "Bu kadınlar hep bu işi yapardı", gibi yazılar yazıldı. Saldırıya uğrayan kadınlar değil de erkekler oldu. Ayrıca bu davanın toplumsal bir yanı var, her gün bir sürü olay oluyor, adliyede sayısız cinayet davası var ama bunların hiç biri bu dava gibi ses getirmedi. Sokakta yürürken beni çevirip soruyorlardı, "Zeynep'in davası ne olacak?", karar verildikten sonra da tartışmalar sürdü, "Bu olmamalıydı", "Şu olmamalıydı" gibi, her kesimden insan bu dava ile ilgilendi. Neden? Burada bir haksızlığın varlığı görülmüştü, hem haksızlık hem de sosyal bir gerçeklik.... Kadınlar tek başlarına bir yere gidebilir mi, gitmeli mi, gitmemeli mi, kadınların davranışının sınırı ne, nereye kadar olmalı, ne yapmalı, ne yapmamalı, artı taciz, şiddet... Tacizden ve şiddetten sonra nereye kadar tepki göstermeli gibi değişik boyutlarda olayın tartışması yapıldı. Olayı özellikle dosyaya intikal ettiği şekliyle algılayanların tepkisi, "Olmaz böyle şey" şeklindeydi. Kadınlar Kumkapı'ya tek başlarına gidebilir; kimsenin onlara laf atmaya, sarkıntılık yapmaya hakları yoktur; onların tepki göstermesine karşı şiddet uygulanamaz şeklinde tepki gösterdiler, dolayısıyla da Zeynep'in yanında yer aldılar. Ama bir başka kesim de yanlış bir anlayışla cinsel tacizden cinayete mi varmalı diyorlar, verilen cezayı az buluyorlar. Bu olay şiddete karşı korunmadır, tepki de değil, yalnızca korunma. Neticede karar verilmiş olmasına rağmen insanlar bunu tartışıyor, kesinleştikten sonra da tartışacak, çünkü toplumsal olarak önemli bir dava.

Şimdi Sevgi Soysal'ın hapishane öykülerini, Nevzat Çelik'in hapishane şiirlerini okuyor, İtalyanca öğreniyor ve hayatının romanını yazıyor. Kasten adam öldürmekten 6 yıl 8 ay ceza alan Zeynep Uludağ ile yeni mekânı Kırklareli Cezaevi'nde görüştük.

"Adalet

Yer, Kırklareli Cezaevi. Tarih, 19 Ocak 1996. Karardan birkaç gün sonra Zeynep'le görüşüyoruz. Camın arkasındaki gözleri umut dolu. Gülümsemeye çalışıyor. Yakınlarını görmekten mutlu. Bayrampaşa kâbusundan sonra Kırklareli ona iyi gelmiş. Artık daha rahat olduğunu söylüyor. Bayrampaşa'da tanıştığı ve ondan önce buraya gelen arkadaşları var. Onları da çağırıyor. "Siz merak etmeyin biz Zeynep'e iyi bakarız" diyorlar. Zeynep yerinde duramıyor, buraya nasıl geldiğini, arkadaşlarıyla nasıl buluştuğunu, cezaevinin koşullarını anlatıyor. Konuşurken sürekli durup, "Siz neler yapıyorsunuz? Anne dişlerini niye yaptırmadın? Sinem Boncuk'la Cincan nasıl?" gibi sorular soruyor. Boncuk'la Cincan Zeynep'in kedisiyle köpeği. Davayla ilgili her cümlede gözleri bulutlanıyor. Ağlamamak için kendini zor tutuyor, "Adalet bu mu?" diyor.

Perşembe gecesi Zeynep'in Kırklareli'ne nakledildiğini öğrenince, cuma sabahı yola çıktık. Arabada anne Ersin hanım, Sinem, anneanne ve Sinem'le Zeynep'in yakın arkadaşı Nilüfer var. Yol boyunca Zeynep'in çocukluk günleri anlatıldı, eski günler dile geldi. Zeynep'in yaptığı şakalar yeniden hatırlandı. Sinem banyodayken kafasına yoğurt dökmesi, pasta savaşları... Arabada anlaşılır bir gerginlik var. Hepimiz Kırklareli Cezaevi'nin nasıl bir yer olduğunu, Zeynep'in hangi koşullarda yaşamak zorunda kalacağını merak ediyoruz. Bayrampaşa'nın ağır koşullarından sonra, kendi kendimize "daha kötüsü olabilir mi?" diye sormadan edemiyoruz. Kasaba ve küçük şehirlerin cezaevlerinde kalabalık olmadığı için mahkûmların daha rahat ettiğini biliyoruz ama Kırklareli hakkında fazla bilgimiz yok. Ersin Hanım davanın sonuçlanmasından hemen sonra Zeynep'i Bayrampaşa'da görmüş ve morali iyice bozulmuştu. Ersin Hanım'ın dediği gibi, "Yalnızca Zeynep değil, dört kişi mahkûm oldu". Zeynep içeride, Sinem okulu bıraktı, Ersin hanım işini kaybetti, şeker hastası anneeannenin sağlığı giderek bozuluyor.

Biz sohbet ederken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyoruz bile. Artık Kırklareli'ndeyiz. Sora sora cezaevini buluyoruz. Şehrin öbür ucunda, yerleşim alanının dışında. Kışın da etkisiyle bozkırı andıran, kıraç bir alanın ortasında. Kapının önü çok kalabalık değil. Aramalar, kimlik kontrolleri, şu, bu derken işte Zeynep karşımızda. Cıvıl cıvıl bir genç kız.

- Dava hakkında, senin hakkında bunca şey yazılıp, çiziliyor herkes bir şey söylüyor, sen ne diyorsun?

Ne diyeyim? Kafamı toparlıyamıyorum, akıl mı kaldı. Olay ortada. Kadın erkek meselesine döndü herşey, onun için de kaybettim. Haksızlık bu. Bu cezayı haketmedim.

- Günlük tutuyor musun?

Ben kitap gibi yazıyorum. Günlük gibi olmuyor ama başıma gelen, yaşadığım her şeyi yazıyorum, yazmaya çalışıyorum.

- Çıkınca neler yapmak istiyorsun?

Çok şey var, ama düşünmek istemiyorum. Şimdi buradayım, Bayrampaşa'dan daha iyi. Orada çok zordu. Artık daha rahat okuyup yazabilirim, bana kitap getirir misiniz? Mesela Sevgi Soysal'ı çok severim. Özellikle *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*, ama o var. Başka... baş-

ka.... Nevzat Çelik'in şiirlerine bayılıyorum, ama hepsi var galiba.

- Kitabına önsözü kim yazacak?

Buradaki arkadaşlarım. İşte bu... sizinle tanıştırmak isterim.

- Ne yazdınız?

Zeynep'i anlattım. Ben ona kardelen çiçeği diyorum. Bilirsiniz en zor koşullarda yaşar, kışın karın altından başım çıkarır işte öyle şeyler.

- Başka ne yapıyorsun Zeynep?

İtalyanca öğrenmeye başladım. Anne, bak sana ne diyeceğim.....

Doğru mu söyledim diye yanındaki arkadaşına soruyor. Evet, doğru söylemiş. Annesine, "Günün bütün saatlerinde kalbim sizinle" diyor Zeynep, hem de İtalyanca. Sonra başka şeyler de söylüyor. Boncuk'la Cincan'ı çok merak ediyor. Çok iyi anlaşıyorlarmış. Kediyle köpeği birbiriyle kavga etmeden yaşamayı öğreten Zeynep'in yargılandığı "Kumkapı davası"nda hakimler karar verdi; Zeynep kasten adam öldürmekten 24 yıl ağır hapse mahkûm oldu, cezası daha sonra ağır tahrik nedeniyle 8 yıla, mahkemelerdeki iyi hali nedeniyle de 6 yıl 8 aya indirildi, sonuç olarak Zeynep, kendi hesabıyla Mart 98'de serbest kalacak. Tabii ki karar bozulmazsa. Dosya artık Yargıtay'da.

Kararın verildiği gün duruşma gün boyu sürdü. Sabah 10.00'da başlayan ilk celsede karşı tarafın avukatları konuştu, olayı "kader" diye niteleyen, Zeynep'i Azrail'e benzeten avukatlar, Ersin Hanım ın "iyi bir anne" olmadığını ispata çalıştılar. Kendi şahitlerinin bile kadınlara dayak atıldığını anlattıkları unutulmuştu. Öğle yemeği için ara veren mahkeme heyeti öğleden sonra savunmayı dinledi. Zeynep'in avukatı Nuran Atahan konuşurken, ölen İsmail Kızılkaya'nın kardeşi Yusuf Kızılkaya birkaç kere laf attı, hakim, Yusuf Kızılkaya'nın salondan çıkarılmasını isteyince de olay çıktı. Beş altı polisin zorla dışarı çıkardığı Yusuf Kızılkaya "Beni çıkaramazsınız, burayı kan gölüne çeviririm" diye bağırıyordu. Bağırıp çağırmaları bir süre devam etti ama mahkeme heyeti hiç sesini çıkarmadan duruşmaya devam etti. Savcı yalnızca seyrediyordu. Zeynep, annesi ve kızkardeşi ise birbirlerine daha çok sokulmuş, titreyerek ağlıyordu. Bir kadın, "Bu adamlar bu kadınlara herşeyi yapabilir," diye söylendi. Olayı başlatan Ercan Kavuncu'nun kız arkadaşı Zeycan Demir şövle bir başını çevirdi. Söylenenleri duymuştu. "İsteselerdi, yaparlardı," dedi. Mahkemenin gözü önünde kadınlara karşı terör estiriliyor ve "adalet" sesini çıkarmıyordu. Ersin hammın daha sonra dediği gibi, "Kumkapı'da o akşam nasıl yalnız bırakılıp dövüldüysek, mahkemede de açıkca tehdit edildik, yalnız bırakıldık ve ceza aldık". Evet, mahkeme heyeti öğleden sonra da karar için 40 dakika kadar ara verip takdirini açıkladı; Kadınlar suçluydu.

Bu dava bir kadın erkek davası mıydı? Öncelikle hayır. Dört kadın dayak yemiş, kadınlardan biri kendilerini kurtarmak için bıçak kullanmak zorunda kalmış, üstelik de orada bir yerden bulduğu bir bıçağı öldürmek amacıyla değil, savunma amacıyla sallamıştı. Dayağa neden olan olay da annenin cinsel tacize uğradığı zaman sesini çıkarması, karşı koymasıydı. İsmail Kızılkaya esas olarak bacağından yaralanmıştı ve kan kaybından ölmüştü. Kadınların dayak yediği, raporlarda ölüm nedeni çok açık ve net, ama mahkeme heyetinin kararı "kasten adam öldürmek" oldu.

Ertesi gün Zeynep, anneannesine şöyle diyordu; "Ceza Kanunu'nu okudum, haksızlık bu, bu cezayı hak etmedim". Kırklareli'ne giderken anneanne sürekli bunu söylüyor, "Ne yapacaklardı, ne yapmaları gerekiyordu?" diye soruyordu. Zeynep'i görünce içi biraz rahatladı "Çıkınca bana kek yapacak mısın?" diyordu bu kez. "Çıkınca" diye ayaküstü kurulan hayaller görüşün bittiğini duyuran düdük sesiyle kesildi. 13.30'da başlayan görüş 15.00'de bitti ama en son biz çıktık. Herkesin içi biraz rahatlamıştı. Zeynep, hiç olmazsa Bayrampaşa kâbusundan kurtulmuştu. Daha normal koşullarda yaşıyordu. Bundan duyduğumuz rahatlıkla yanlış yola sapmışız. Yolumuz biraz uzadı. İstanbul'a gelince de Boncuk ve Cincan'la tanıştım. Bir ailenin nasıl yaşama savaşı verdiğini gördüm. Ersin Hanım "Bütün karalamalara, 'İyi bir anne değil', 'İcralık olmuşlardı', 'Daha önce de...' diye başlayıp bütün hayatlarım didik didik eden 'Gazeteci' kılıklı erkeklerin karşısında ayakta kalmaları gerektiğini", söylüyordu. Medya teröründen, cezaevi koşullarına paylaştığımız her şey, kadın erkek davası haline getirilip mahkûm edilen kadınlar olarak bizi daha çok yakmlaştırmıştı ve *Pazartesi* adına ben de Zeynep'i görebildim.

Asuman Bayrak

bu mu?"

Ayvaz Gökdemir'in ilginç savunması

"Fahişe, halka malolmuş bir sözcüktür"

Devlet eski Bakanı Ayvaz Gökdemir'in Avrupalı kadın parlamenterler için "fahişe" demesi 3 milyarlık bir tazminat davasına neden oldu. Gökdemir, Haziran ayında yaptığı basm açıklamasında böyle bir söz söylemediğini belirtmiş, "Yanlış anlamadan doğan bu sonuçtan dolayı, incinmiş olmalarını telafi edecekse, özür dilerim", demişti. Ama aynı basın açıklamasında "İlle de 'sen söyledin' denilir ise ben bundan yerinecek adam değilim" diyerek de açık kapı bırakmıştı. Şimdi Ayvaz Gökdemir'in avukatı Eyüp Yörükoğlu mahkemeye verdiği dilekçesinde "fahişe" sözünün kullanıldığını kabul ediyor ve "Burada fahişe sözcüğü Türkiye'nin aleyhine çalışanlar, Türk devletini bölmek isteyenler, bu yönde entrika çevirenler, çaba gösterenler hakkında halkın öfke ve tepkisini ifade etmektedir. Halka malolmuş bir sözcüktür." diyerek savunma yapıyor.

O günleri hatırlıyor musunuz? Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grup Başkam ve Avrupa Parlamentosu TBMM KPK Başkan Yardımcısı milletvekili Claudia Roth'la Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkam Pauline Green ve radikal lider Catherine Lalumiere'in 23-26 Mayıs 1995 tarihlerinde Türkiye ziyaretlerini unutmak mümkün değil. Devlet Bakanı Ayvaz Gökdemir, Kilis'te yaptığı bir açıklamada bu üç kadın parlamenter için, "Burası demokratik bir ülke, fahişesi de gelir, orospusu da. Uç Avrupalı fahişenin baskısma boyun mu eğeceğiz" diye meydan okumuştu. Gökdemir'in bu sözleri Brüksel'de Avrupa Parlamentosu'nda şok etkisi yaratmış, bu sırada Gümrük Birliği için kulis yapmak amacıyla Brüksel'de bulunan Dışişleri Bakam İnönü'nün gerçekleştireceği temasları olumsuz yönde etkilemiş, kadın milletvekilleri olayı protesto ederek İnönü'nün verdiği yemeğe katılmayı reddetmişlerdi. Avrupa Parlamentosu Başkam Claus Hanch, Başbakan Çiller'e tepkisini belirten bir mektup göndermiş, Çiller de Avrupa Parlamentosu Başkanına ve üç kadın milletvekiline ayrı ayrı gönderdiği mektuplarda, "Devlet Bakam Ayvaz Gökdemir eğer bunları söylemişse, bu çok yakışıksız bundan mutlu olamıyacağımı bilmenizi isterim. Bu görüşler benim ve hükümetimin görüşleri değildir" diyerek özür dilemişti. Bakam kmayan ve derhal istifasım isteyen demeçler verildi, tepkiler gösterildi ama ne gam! Ayvaz Gökdemir görevini sürdürdü. Roth şimdi çareyi mahkemelerde arıyor. Ayvaz Gökdemir aleyhine 3 milyarlık tazminat davası açtı. Roth davayı kazanırsa aldığı tazminatı Türkiye'deki kadınlara yönelik yardım kurumlarına bağışlayacak. İkinci duruşma 1 Şubat Perşembe günü, saat 11.00'de, Sirkeci'deki 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde.

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

bir Cosmo aldığınız anda hayatınız hakkında kafa yormanıza hiç gerek yok. Sizin için gerekli her şey düşünülmüş. Ama Cosmo Kızı olmak için sıradan olmamanız, "sürüden ayrılmanız" da gerekiyor.

Kaçamak yapın, *Cosmo* okuyun!

"O eski göz ağrınız telefonda size bir sürprizi olduğunu söylüyor (...) Kapınızın önünde bir limuzinle bekliyor çünkü. Şampanya ve çiçekler... Müziğin sesi kulağınıza kadar geliyor. Birkaç saatlik bir görüşme istiyor sizden. O kadar! Sonra her şey eskisi gibi olacak (...) Kimseyi incitmeyecek bu küçük kaçamağı yaşamayacak mısınız? Görmeyecek misiniz? Es mi geçeceksiniz? Sonra da rahatça uyuyacak mısınız?

Ya da o size yüz vermeyen erkek, kiraladığı uçakla sizi hafta sonu kaçamağına davet ediyor. Ama siz ona kızgınsınız. Çünkü size aslında yüz vermiyor. Yine de beş yıldızlı otelin tadını mı çıkaracaksınız? Yoksa tam zamanıdır deyip öç almaya mı kalkışacaksınız? Yani yaşamayacaksınız. Görmeyeceksiniz. Es geçeceksiniz. Ama belki de rahatça uyuyamayacaksınız.(...)"

Burası Dallas. Sue Ellen telefonun başında oturmuş iç sesini dinliyor. Son günlerde J.R. canını sıkmış. Üstelik hayat çok monoton. Sonunda yüzü kurnaz bir ifadeyle aydınlanıyor. Hayır es geçmeyecek, küçük bir kaçamakla hayatına renk katacak, gece rahat uyuyacak.

Yazının böyle devam etmesi son derece uygun olurdu ama maalesef burası Dallas olmadığı gibi, sözkonusu ses de Sue Ellen in iç sesi değil, okuyucusunu "küçük" kaçamaklara kışkırtan Cosmo Kızı nın sesi.

Kaçamak ne demekmiş bakın: "Kaçamak radikal bir eylem değildir. Düzen bozmaz. 'Yuva yıkmaz'. Tabii sık sık yakalanmadıkça..." Öyle anlaşılıyor ki hitap edilen kadının hayatını değiştirmek gibi bir derdi yok zaten. Hatta bundan korkuyor. O zaten özgür, ezilmiyor, işleri yolunda. Sadece arada bir canı sıkılıyor. O kadarı da Cosmo Kızı nda bile olur artık!

Bu kadının erkekten yana sıkıntısı olduğu da söylenemez. Bir eş ya da sevgili zaten çantada keklik. Ayrıca, Limuzinler, uçaklar kapıda sıraya girmiş. Seç, beğen, al! İşi gücü, parası var. Tercihan çocuksuz. *Cosmo* onu gitmesi gereken barlar, restaurantlar, tatil yöreleri (örneğin Kanarya Adaları), oteller, takılması uygun olan erkek tipleri ve onları nerelerde bulabileceği konusunda da sürekli aydınlatıyor. Kısacası, bir *Cosmo* aldığınız anda hayatınız hakkında kafa yormanıza hiç gerek yok. Sizin için gerekli her şey düşünülmüş. Ama Cosmo Kızı olmak için sıradan olmamanız, "sürüden ayrılmanız" da gerekiyor. Biliyorsunuz, sürü havyar seviyor, siz sevmek zorunda değilsiniz (Oh be! Ayıp olmasın diye havyar yemekten gına gelmişti). Fransız mönüsündeki yemekleri de yanlış telaffuz etmeniz gerekiyor (Bu biraz zor tabii, ama gayret edeceksiniz artık).

"Gerçekten var mı böyle kadınlar?" demeyin. Olsun diye iyi niyetle uğraşıyorlar işte. Siz Cosmo Kızı olabilecek niteliklere (ya da sermayeye) sahip misiniz, ona bakın. A aa değil misiniz? Külkedisi'ne de inanmıyorsanız, *Cosmo* okumayın. Size söyleyecek bir şeyi yok. Belki de inanmak istiyorsunuz. Öyleyse *Cosmo* okuyun, sizin kaçamağınız da bu olsun.

Nesrin Tura

Hakan'la Esra hakkında bir şey düşünmüyoruz!

İnsanlara gına getiren bu medya harikası hakkında konuşmama hakkımızı kullanıyoruz.

Bizim işimiz kolay sanıyorsunuz. İçinde bir kadının şu ya da bu biçimde yer aldığı bir olay olmasın. Konuşsak bir türlü: "Bazı feminist yazarlar da tetikte bekliyorlar. Dişlerine göre bir olay oldu mu (hop) balıklama dalıyorlar. Bakın ('Güneş K. Olayı'). 'Kumkapı Cinayeti' bunlardan kurtuldu mu? Erkek olarak yaratılmadıkları için fıtratlarına isyan halindeler. Allah ıslah etsin bu feministleri" (Hasan Kaçan, *Yeni Şafak*). Konuşmasak bir türlü: "Feminist geçinenler nerede? Kim sahip çıkacak bu kadına?" (Anonim erkek köşe yazarı)

Hakan adında genç tecrübesiz lakin pek ünlü bir çocuk Esra diye daha da genç lakin güzelliği dışında "sıradan" bir kadınla evlenmiş. Artık kız, Hakan'ın babasını dinleyeceğine kendi annesini dinlediği için mi, yemek yapmadığı, kocasına tapmadığı için mi, yoksa kocasını büyü yoluyla içgüveysi yapmaya çalıştığı için mi ne, ayrılıyorlarınış. Üstelik çocuk hiç durmadan konuşup, "centilmenliğe", "delikanlılığa", "erkek adamlığa" sığmayan bir biçimde mahremiyeti hakkında ifşaatlarda bulunuyormuş. (Rauf Tamer, *Hürriyet*) Bu işe en başından beri Tansu Çiller'den Fethullah Hoca'ya kadar herkes bulaşmış. Spor yazarlarından köşe yazarlarına dek, bu konuda yazmayan gazeteci de kalmamış.

Ne olacak şimdi? Biz *Pazartesi* olarak bu konuda bir şey demeyecek miyiz? Bir Merkez Komite kararı bile çıkartmayacak mıyız?

Hasan Kaçan'ın gözü aydın, Allah değilse de medya bizi ıslah etti. İnsanlara gına getiren bu medya harikası hakkında konuşmama hakkımızı kullanıyoruz. Esra ve Hakan konusunda hiçbir fikrimiz yok. İnşallah ikisi için de hayırlı olur da halkımız ve basın mensuplarımız vataklarında rahat uyurlar.

Kadın Dayanışma Vakfı 4 yaşında

14 Ocak 96 Cuma akşamı Kadın Dayanışma Vakfı nın dördüncü, Vakıf tarafından açılan Kadın Sığınma Evi'nin üçüncü yılını kutlamak üzere düzenlenen geceye davetliydik. Kadın Dayanışma Vakfı, zoru başardı. Dört yılda, sadece gönüllü katkılarla, bağışlarla önemli işler yaptı. En önemli başarısı da Kadın Sığınma Evi'ni bütün zorluklara rağmen ayakta tutabilmeleri oldu.

Gecenin bizim için sürpriz olan yanı *Pazartesi* çalışanlarına verilen plaketti. *Pazartesi*'nin kadın hareketine katkılarından dolayı verilen plaketi almak bizler için çok keyifliydi. TRT 1 televizyonu, GAP TV TRT 1 Radyo, Mozaik Radyo, Arkadaş Radyo'nun plaketlerinden sonra sıra gazetelere geldi. "Çok özel bir gazete, Kadınlara Mahsus Gazete" anonsuyla başlayan alkışlar uzun süre devamı etti. Bizden sonra *Sabah-Melodi, YeniYüzyıl, Cumhuriyet, Siyah Beyaz* gazeteleri ve *Parlamento'dan* dergisi plaketlerini aldılar. Bu arada Kadından Sorumlu erkek Devlet Bakanı Abdülkadir Ateş de -kadın işleriyle ne kadar ilgili olduğunu göstermek için olsa gerek- 15 dakika kadar toplantıda kaldı, ilk iki plaketi verdikten sonra sessizce ortadan kayboldu.

Hümayun, Ankara

Kadın partisi kuru

Geçtiğimiz ay, *Melodi*'de yayınlanan tartışmayı *Pazartesi*'de sürdürüyoruz. *Melodi*'de, "24 Aralık seçimlerinde kadınların mecliste yüzde 2.3 oranında yer almasından sonra kadın partisinin kurulması konuşuluyor. 1993 yılında Ankara'da yapılan bir toplantıdan bu yana yalnızca birçok kişinin kafasında soru işareti olarak kalan bu konu yeniden tartışılmaya başlandı" deniyordu. Aksu Bora, Şirin Tekeli ve Fatmagül Berktay kadın partisini değerlendirdi.

Mümkün ve meşru

Bir kadınlar partisinin kurulmasının mümkün ve meşru olduğunu düşünüyorum. Kadınlar, ayrı bir toplumsal cinsiyet grubudur ve bu açıdan erkeklerden farklı çıkarları, amaçları, yaklaşımları vb. olabilir. Dolayısıyla bu farklı çıkarları ve amaçları seslendirmek için ayrı siyasal örgütlenmelere gitme hakları da vardır. Kadınları temel alan bir siyasal partinin kurulması, kadınların ayrımcı davrandıklarını göstermez. Tersine, bu güne dek soyut ve nötr bir "insan" anlayışı adına kadınların dışlanmış olduklarını ve onlara karşı ayrımcılık yapıldığını sergilemeye yardım edebilir.

Ancak, böyle bir girişimin meşruiyetini ve toplumsal temelini kabul etmek, kadınlar tarafından ve kadınlar adına kurulacak her partinin desteklenmesi anlamına gelmez. Ya da ben kendi hesabıma böyle bir zorunluluk görmüyorum. Çünkü kadınlar salmızca kadın olma konumunu paylaşmıyorlar, aynı zamanda çok farklı aidiyetleri de var (sınıfsal, etnik, ideolojik vb.) ve bu aidiyetler dolayısıyla farklı yönelimleri ve kaygıları da olabilir. Bir kadın partisinin bu tür aidiyetleri nasıl entegre edeceği, bakış açısının ve hedeflerinin ne olacağı çok önemli. Bunlar bilinmeden soyut olarak desteklemek değil ancak meşruluğunu kabul etmek söz konusu olabilir diye düşünüyorum. Ben kendi hesabıma Türkiye'nin somut koşullarında, kadınların eşitlik uğrundaki mücadelesinin -ki sınırlı bir mücadeledir bu- kadın erkek karışık ortamlarda verilmesinin daha doğru olduğunu, eşitlik sorununun yalnızca kadınların değil, toplumun tümünün sorunu olduğunu ve demokrasi konusuyla da yakından bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Gene de, Latin Amerika ülkelerinden bazılarında yaşanan başarılı deneyimleri de dikkate alarak bu konunun tartışılması yararlı olabilir ve sonunda belki de denemeye değer bulunabilir. Ama böyle bir girişimin kadınların siyasal katılımını varolan ortamlarda artırma çabasının çok ötesine geçen teorik ve pratik sorunları olacağını söylemek için herhalde kâhin olmaya gerek yok.

Fatmagül Berktay

Parti fikri beni heyecanlandırmıyor

Kadınlar bir kadın partisi kurmalı mı? Bence, hayır. Birkaç nedenle. Önce, eğer bu fikir, Türkiye'de parlamentoya çok az sayıda kadın temsilci girebilmesinin yarattığı karamsarlık ve öfkeyle gündeme getirildiyse, bel bağlanacak yol değildir. Tarih, geçmiş deneyimlerin başarısızlığını gösteriyor. Oy hakkının kazanılmasının ardından ABD'de ve Weimer Almanyası'nda kurulan kadın partileri kadınları parlamentolara seçtirmeyi başaramadılar. Bildiğim tek istisna 1970'li yılların İzlanda'sı. Ama, nüfusu ve diğer özellikleri nedeniyle model oluşturmasının güçlüğü bir yana, orada partinin ardında çok etkin bir kadın hareketi vardı ve başarı, partiden çok hareketin sayılmalıdır.

Öte yandan, kadınların parti kurması fikrinin beni heyecanlandırmamasının daha teorik nedenleri de var. Bilindiği gibi siyasi parti biçimi, parlamenter demokrasilerin gereği olarak 19. yüzyılda ortaya çıktı, 20. yüzyılda çeşitlendi ve artık miyadını doldurmuyor. Bazı parti biçimleri geçerliliğini şimdiden yitirdi bile. Geleceğin demokrasisinde siyasi katılımının şekli mutlaka parti olmayabilecek. O zaman niye yeni biçimler aramak yerine eski biçimlere kafayı takmalı.

Ayrıca siyasal bilimlerin tanımına göre partiler yalnız kadro devşirme aracı değildir. Oy çoğunluğu sağlamak üzere birden çok toplumsal kesimin taleplerinin derlendiği, harmanlandığı, bütünleştirildiği yapılardır. İstisnaları varsa da siyasi bir parti tek bir toplum kesiminin talepleriyle ayakta kalamaz. Bir kadın partisi varsayım olarak kadın taleplerini, kadın bakış açısını siyasal sisteme taşımak için kurulacak bir parti olacak. Ama nüfusun yarısı kadındır, dolayısıyla, zaten çoğunluğa yakın bir tabana yaslanır hesabı doğru değildir. Kadınların çoğu başka partilere oy vermeyi sürdürecekler. Kadın partisinin başka partilerden oy kaydırabilmek için kendi talepleriyle başka kesimlerin taleplerini harmanlaması gerekecek. Hangi kesimler? Köylüler mi, iş çevreleri mi, yeni kurulan Özgürlük ve Dayanışma Partisi nin tabanı mı? Burada ciddi bir sorun var. Öte yandan bütün bunlara ne gerek var sorusu da akla geliyor. Bence kadın bakış açısının bir özgünlüğü varsa -ki ben var olduğunu düşünüyorum- yapmamız gereken şey, bunu sonuna dek savunmak, geliştirmek olmalı. Bana göre asıl amaç bu bakış açısının ifadelendirilmesi, topluma mal edilmesi için yeni yolların, yeni biçimlerin aranması olmalı. Kadın bakış açısını siyasi iktidar uğruna başka kesimlerin talepleriyle harmanlama gayretine girmek ve sulandırmak yazık olur.

Son olarak kadın bakış açısının siyaset teorisine getirdiği en temel eleştiri, iktidarın salt kamusal biçimine odaklandığı için, kadın erkek ilişkilerindeki gibi çok temel ama kamusal değil, özel alandan kaynaklanan, orada kurulup sürdürülen iktidar ilişkilerini göz ardı etmesidir. Biz "özel olan politiktir" diyerek iktidar mücadelesinin alanını genişlettik, şimdi neden enerjimizi dar anlamda siyasal iktidar mücadelesinin bir aracı olan parti yapısıyla sınırlayalım ki? Özel alanda odaklanan siyaset mücadelesi kendi biçimini yaratmıştır. Bu da kadın hareketidir.

Tabii bu söylediğim parlamento, hükümet, bürokrasi gibi karar organlarında çok sayıda kadının -özellikle kadın bakış açısına sahip kadının- yer almasını önemsemediğim anlamına gelmiyor. Ancak bunu sağlamanın yolu bir "kadın partisi" kurmak değil. Değişik partilerdeki kadınların kendi örgütlerinde etkin olmalarıdır. Farklı partilerdeki kadınların kadın bakış açısına sahip olmaları için ise, bildiğim kadarıyla bir tek yol var: feminist hareketin canlılığını koruması ve yaygınlaşması.

Şirin Tekeli

sun mu?

Kadınlar politikaya, hadi parti kuralım!!!

Son seçimler, kadınlarla ilgili en çok söz söylenen, tüm partilerin kadın seçmene ayrıca seslenmeyi en çok önemsediği seçim oldu. Buna karşın aday listelerinde kadınlara yer verilmemesi, ya da alt sıralara konmaları, sonuçta da 550 milletvekilinin yalnızca 13'ünün kadın olması, herkesi öfkelendirdi haklı olarak. Seçim öncesinde de sağda solda lafı edilen ama seçimlerden sonra daha yüksek sesle dile getirilen "kadın partisi" fikrinin itici gücü de bu sonuç oldu sanıyorum.

2 Ocak günkü *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* eki ile 9 Ocak günkü *Sabah* gazetesinin *Melodi* ekinin birinci sayfalarında, çok farklı duruşlara sahip kadınların bir kadın partisinin kurulmasını desteklediklerini, hatta bu yolda çalışmaya başladıklarını okuduk (Kadın Partisi tartışmalarının magazin eklerinde yer alışı kendi başına bir yazı konusu olabilirdi).

Göründüğü kadarıyla, "Madem kadınlar bu partilerde temsil edilemiyorlar, biz de kendi temsil kanalımızı açalım" gibi bir düşünceden hareket ediyorlar.

Politikayı, "Ortak sorunlara ortak çözümler bulma işi" gibi teknik bir meseleye indirgemeyip de onun güç çatışmalarına ve dengelerine, müzakere ve mücadele süreçlerine, uzlaşmalara, çatışmalara dayalı yapısını görerek, bu yapı içinde bir taraf olmaktan söz ediyorsak, bu "biz"in bir toplumsal irade-bir özne-bir güç olması gerektiği sonucuna varırız. Kadınlar bu anlamda, politik bir taraf olmak üzere bir irade midirler?

"İkinci cins" olmamız bizi böyle bir irade kılmaya yeter mi? "Tüm kadınların ortak sorunları" denen o biraz da belirsiz alana dayanarak bir politik özne olmak mümkün müdür? Kadınlar politikada uzun süredir varlar ama kadınlık temelinde bir "biz" tanımlayarak var oluşları, çok parçalı hareketlerle mümkün oldu bugüne dek. Ancak böylece farklı kadınlıklar kendini ifade etme, kendi hedeflerini koyabilme, kendi tarzını geliştirebilme imkânı buldu (bulabildiği kadar!). Kadın olmanın biyolojik değil toplumsal olduğu bu yüzden söylendi, bu yüzden başka kadınları kurtarma misyonu feminist hareket açısından her zaman sorunlu oldu.

Seçim öncesinde yaygınlaşan "Kadın adayları destekleme" tavrı da benzer bir sorunu içinde barındırıyor: kendi "kadınlık" tanımını genelleştirip tüm kadınları kapsıyormuş gibi kabul etmeyi. Kadınların ,bir cins olarak demokrasi, çağdaşlık ve laikliğin bekçisi olduklarını varsaymadan "demokratik, laik, eşitlikçi ve barışçıl bir toplum yaratmak için çalışmak" la kadın adayları listelerde ön sıralara yerleştirmek arasında böylesine doğrudan bağlantı nasıl kurulabilir yoksa? Öyle ya: çağdaş yaşamı desteklemeyen, "dinci", milliyetçi, eşitlik lafına hep biraz mesafeli duran muhafazakâr,... kadınlar belki de "yanlış bilinç yüzünden öyle davranıyorlardır.

Zaten mesele de bu değil mi? Hangi kadınlar Meclis'e girecek, hangileri onları destekleyecek: hangileri temsil edilecek, hangileri temsilci olacak... Canını ne farkeder, nasıl olsa biri bizi temsil edecek, bari bir kadın olsun mu diyeceğiz yani?

Bir kadın partisi girişiminin 1972'de gerçekleştirildiğini "Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi" kurucularından öğreniyoruz. "Siyasi yelpazeyle ilgilenmeyen" parti, Atatürk ilkelerini kendine rehber alarak ve laikliğe bağlı kalarak kadınları eğitmeyi onlara okuma yazma, biçki nakış kursları açmayı hedeflemiş. Kadın Partisini canlandırmak için harekete geçen Mübeccel Göktuna, "Gücümüz eğitim seviyemiz olacak... Partimiz herkese açık olacak ama yönetimde belli bir seviyenin olması güçlü olmak için gerekli" demiş.

Aslında bir kadın partisinin bu memlekette başka bir biçimde kurulabileceğini de hiç sanmıyorum. Gücünü eğitiminden alıp Atatürk ilkelerine yaslanan Cumhuriyet kızlarından başka kim kadınlar arasındaki bunca farkın, çıkar çatışmasının, farklı duruşun üzerini örtüp de bütün kadınları temsil etmeye (ya da eğiterek kurtarmaya) soyunabilirdi?

Kadın sözünün yaygınlaşması, seçim tartışmalarında bunca önemli bir yer kaplaması iyi güzel de bu sözün içinin nasıl doldurulacağı çok önemli. Kadın örgütü olsun çamurdan olsun mantığıyla gidilebilecek yere vardığımızı sanıyorum; kızkardeşlik, ortak çıkarlar, bizi erkeklerin karşısında ortaklaştıran hayat tecrubeleri, vb. kavram ve pratiklere yaslanırken belki de daha temkinli olmalıyız... Ben Sırrı Sakık'ı Ayseli Gürsoy'a tercih ederim ne yalan söyleyeyim!

Aksu Bora

yeni bir parti

Türkiye solunun büyük bir kesimini birleştiren Özgürlük ve Dayanışma Partisi 21 Ocak'ta büyük bir şenlikle kuruldu. Parti Başkanlığına, uzun bir zamandır feminizme dost olduğunu bildiğimiz Ufuk Uras seçildi. Uras, şenlikte yaptığı konuşmada, kolektif bir yönetim hedeflediklerini açıkladı ve "Bu partinin şenliği değil, şenliğin partisi." dedi.

Özgürlük Ve Dayanışma Partisi'nde kadınlar lehine yüzde otuz kota uygulanıyor. Ayrıca, partinin tüzüğünde, "Özel alan dahil kadınlara yönelik her türlü şiddet ve taciz disiplin suçu kapsamındadır," şeklinde bir madde var. ÖDP'yi, yine kadın kotası uygulayan Birleşik Sosyalist Parti, Geleceği Birlikte Kuralım Girişimi ve bağımsız sosyalistler kurdu. Partide, basında da çok sık zikredilen "eski tüfek"lerin yanısıra, çok genç sosyalistler de var. ÖDP'nin kurucuları ve üyeleri arasında da çok sayıda feminist de yer alıyor.

Ciddi siyasete, ciddi yorum!

Evin erkeği, neden odasına kapandı? Mehmet Barlas merak etmiş ve yorumlamış "Ne kadar ayıp bir davranış" diyor (23 Ocak, *Sabah* gazetesi) "Evine ziyarete gelen bir hanıma (üstelik de başbakan) gidip 'hoşgeldiniz' dememiş." Üstelik Barlas'a göre "Mesut Yılmaz ne bir çocuk, ne de evin huysuz erkeği." (Çocuk olmadığı kesin ama belki de evin huysuz erkeğidir.) Ama yine Barlas'a göre çocukça bir davranışla Çiller'i yok etmeye çalışıyor. Bilindiği üzere, geçirdiği kist ameliyatı nedeniyle Berna Yılmaz'a bir "Geçmiş olsun" ziyaretinde bulunan Tansu Çiller, yarım saatlik bir sohbet yaparak siyasi hayatımıza katkıda bulundu! Bugüne kadar birbirlerine bir türlü "önyargısız, önkoşulsuz" yaklaşmayı becerememiş, ama Anayol seçeneğini sürekli gündemde tutan iki liderin hükümet projelerinde bir rolü olup olmayacağı bilinemeyen ziyaret sırasında Mesut Yılmaz'ın çalışma odasından çıkmaması kuşkuyla karşılanırken, Refah Partisi lideri Necmettin Erbakan olayı, "Bizim hakkımızda dedikodu yapıyorlar" diyerek eleştirdi. Tansu Hanım'la Berna Hanım'ın sohbetlerinde çocuklar ve eğitim konularının yanı sıra Refah'la ilgili görüşlerinin de yer almış olmasından tedirgin olan Erbakan, bu görüşmeyi, "Hanım ziyareti, dedikodu partisi", diye niteledi. Görüşmenin bütün pozisyonları ayrı ayrı değerlendirildi. *Hürriyet* gazetesi haberi manşetten "Evcilik mi oynuyoruz" diye verdi. (Acaba, Mesut Yılmaz, Özer Çiller'e geçmiş olsun ziyaretine gitseydi "evcilik" diye değerlendirilebilir miydi?) Yavuz Gökmen'e göre "İki kadının kucaklaşma fotoğrafı, sarışın olanın hınzır bir siyasi manevrası sonucu olsa da güzeldi. Esmer, atağı her zamanki zarafet ve sıcaklığıyla karşılamaktan başka çare bulamamıştı". Reha Muhtar boş durur mu, ziyaretin yakın tanıklarından İmren Aykut'u canlı yayında konuk edip, neler konuşulduğunu öğrenmeye çalıştı. İmren hanım ser verdi, sır vermedi! Bu ziyaretin Anayol'a çıkamaması halinde Tansu Çiller'in Nermin Erbakan'ı iftar yemeğine davet ederek diğer sokağa sapacağı tahmin ediliyor.

"Ayıp Köşe" tartışılıyor

Pazartesi'ye gelen mektuplarda da okur toplantılarında da en çok tartışılan bölümlerden biri "Ayıp Köşe". Bu sayımızda okurların bu konudaki düşüncelerini aktaralım istedik.

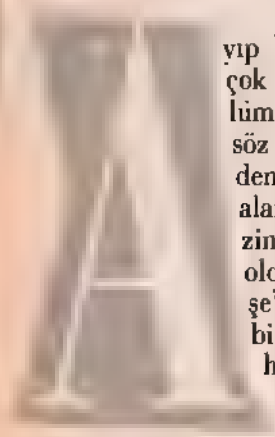

"Ayıp Köşe"nin *Pazartesi*'nin en çok tartışmaya neden olan bölümü olduğundan daha önce söz etmiştik. Kadın cinselliği denen bu fazla el değmemiş alana ilk giriş denemelerimizin tartışılmaya çok muhtaç olduğu da açık. "Ayıp Köşe"ye gelen övgü ve eleştiriler bizim için hem zihin açıcı hem de teşvik edici oluyor. Biz de bu görüşleri sizinle paylaşalım, birlikte tartışalım istedik. Başlangıcı, okurlarımızdan gelen üç mektupla yapıyoruz. Sizin de "Ayıp Köşe" hakkında söylemek istediklerinizi varsa, bir sayfayı aşmamak koşuluyla bize yazın. Bir de, genellemek yerine, doğrudan köşede çıkan yazılarla örneklenen somut düşünceler daha açıklayıcı oluyor. Eleştirilerinizi ve önerilerinizi olanaklarımız ölçüsünde *Pazartesi*'de aktarmaya çalışacağız. Arada biz de ahkâm kesmeyi sürdüreceğiz tabii.

"Ayıp Köşe"ye sahip çıkalım!

Çok kişinin hedef aldığı "Ayıp Köşe" gazetemizin en sevdiğim köşelerinden biri. Kadınların cinselliklerini yazabildikleri bu köşe neden bu kadar tepki alıyor? İş gelip de kadınların cinselliklerini bu biçimde ifade edişine dayandığında neden "tu kaka..." oluyor? Erkek iktidarının en güçlü kalesi olan cinsellik ve buna bağlı olarak erotizm ve pornografi ile ilgili kadınların söyleyecek sözleri yok mu? Var. Artık kadınların ikonalar önünde dua eden rahibeler olmadıklarını ve cinsellıklerini doya doya yaşayabilme haklarının olması gerektiğini, cinselliğin salt "erkeği mutlu etmek" olmadığını söyleyebilecekleri, "Ayıp Köşe" adıyla yazabildikleri bir köşeleri var. Evet biz kadınlar bu köşede başkaldırmıyor, bazı arkadaşlarımızın eleştirdiği gibi "erkek sövlemleri"ni kullanmıyoruz. Programlanan ve erkek egemen toplumun dikte ettirdiği gibi yaşamak zorunda olduğumuz, baskılar sonucunda yakılan ve yok edilen cinselliğimizin, küllerinden "Zümrüt-ü Anka Kuşu" gibi yeniden doğuşunu, bize ait olan bu köşeden okuyor ve hoşlanıyorum. Evet adı "Ayıp Köşe" olan bu köşe bizim... Ondan hoşlanmayabiliriz, onu basit bulabiliriz ama bizim gerçeklerimizi, fantezilerimizi ve dürtülerimizi yazabildiğimiz bu köşeye sahip çıkalım. Lütfen "Ayıp Köşe'ye ayıp etmeyelim. Çünkü ben köşemi seviyorum.

İstanbul'dan Fatoş

Porno film gibi...

Genel bir bakışla, böyle bir köşenin varlığını destekliyorum. Ancak köşedeki yazılar, hikâyeler bana "porno film" gibi geliyor. Bu tür "hard" sahneler yerine, daha estetik bir erotizm olmalı diye düşünüyorum. Ayrıca bu köşenin bence eğitsel bir yönü de olmalı. Eğitsel derken, fizyolojik, ansiklopedik bilgiler değil de, örneğin "kızlık tabusu"na karşı daha soft örneklemeler olmalı ve tabii ki hikâyeler daha gerçekçi, daha olağan kurgular olmalı. Yazıların dili bana çok erkekçe geliyor. Hikâyelerdeki anlatımları kadının kendi hissettikleri değil de, erkeğin beklentileri yönünde adeta kadının böyle hissetmesi gereklivmiş gibi algılıyorum.

Ayrıca "Ayıp Köşe"yi okuyan kadınların okuduklarından ufak mesajlar alabilmeleri gerektiğine inanıyorum. Okuyucular, "Kadınlar da böyle şeyler istevebilir", "Bu istekler normalmiş, ben de böyle şeyler istiyorum, demek ki ben seksomanyak değilim" mesajını alabilmeli. Bu da kanımca daha gerçekçi hikâvelerle sağlanabilir. Kadınların üzerindeki malum cinsel baskıların büyük kısmı "normal" va da "doğal" olanın ne olduğunu bilememekten kaynaklanıyor. Bence kadının içinden gelen duygu ve isteklerin "doğal değil, anormal, ayıp... vs." gibi düşüncelerden sıyrılması gerektiğini anlatabilen yazıları yayınlamak okuyucular için çok daha yararlı ve anlamlı olacaktır.

Ankara'dan Dilek

Aynen böyle istiyorum!

Neden kadınlar da cinsel bakımdan uyarılmak için, mastürbasyon yapmak için erotik malzemeye ihtiyaç duymasınlar? Erkekler gibi bir filmden, bir fotoğraftan, bir öyküden, çıplak bir bedenden etkilenmesinler? Sorun kafalarımızda. Erkeklerle aynı erotik malzemeden etkilenmek zorunda değiliz, genellikle de etkilenmivoruz zaten. Ama once bunu istevebileceğimizi, isteme hakkımız olduğunu düşünmek, kendimizi buna açmak gerek. "Ayıp Köşe"de okuduklarım beni heyecanlandırıyor her şeyden önce, kendi deneyimimde belki yer almayan ama cinselliğime yabancı hissetmediğim, bana ufuk açan öyküler bunlar. Beni cinselliğimin sınırlarını genişletmeye, bedenimi ve isteklerimi keşfetmeye kışkırtıyorlar. İnanın "Ayıp Köşe"yi alıp erkek arkadaşıma göstermek geliyor içimden, "İşte ben aynen böyle istiyorum" diye.

Ankara'dan Sena

İkimizin de farklı nedenlerle zor günler geçirdiği bir donemde, arada bir birbirimize yaslanmış, bir kaç kez de sevişmiştik. Bir vaad taşımayan, üstüne konuşulmayan, bir dertleşmenin devamı gibi sevişmelerdi bunlar. İkimizin de hayatı öylesine karışıktı ki, yeni bir ilişki düşünecek halde değildik. Sonra yine herkes kendi yoluna gitmişti.

O gün bir kaç arkadaşım, bir haftasonu gezisi için beni almaya geldiklerinde, arabada onu da görünce içim sıcacık oldu. Zaman zaman duşünmüştüm onu, galiba özlemiştim de. Arka tarafta dört kişi oturuyorduk. Artık rahatladığını bir dönemde, hiç beklemediğim bir anda onun bedenine bu kadar yakın olmak heyecanlandırıyordu beni. Haftasonunu geçireceğimiz yere geldiğimizde, onun bedeninden, konuşurken saçlarımın arasında hissettiğim sıcak nefesinden kopmak ölüm gibi geldi. Deniz kenarında, yemyeşil bir köydeydik. Kış olduğu için kimseler yoktu. Pansiyona yerleştikten sonra hep birlikte bir lokantada oturup akşama kadar içerek sohbet ettik. Bütün günü ona yaklaşma arzusuyla, hafif bir sarhoşluk içinde geçirdim. Vakit geç olmuştu, herkes gittikten sonra, "Arabayla biraz gezelim mi?" dedi. Bundan iyi bir öneri olamazdı. Araba ağaçların arasında kaybolana dek hiç konuşmadık. Arabayı kenara çekip durdurdu. Elimi tuttuğunda, artık bütün bedenimin titremesine engel olamıyordum. "Seni özlemişim", diyebildim sadece. Yüzümü, saçlarımı, dudaklarımı öperken fısıldadığı sözcükler, kulağımda hissettiğim nefesi başımı dondürüyordu. Gömleğinin düğmelerini çözerek omuzlarını, göğsünü öpmeye başladım. Arabanın arkasına nasıl geçtiğimizi hatırlamıyorum. Elleri eteğimin altından kalçalarımı okşuyor, klitorisime hafif hafif dokunuyordu. Parmağını içimde hissettiğimde artık sırılsıklamdım. Beni kucağına çekti. Vajinamın altındaki kabarıklık öylesine uyarmıştı ki beni hafif bir çığlık attım. Fermuarını telaşla çözerek içime aldım onu. Soluklarımız, çığlıklarımız birbirine karışmıştı artık. Kısa bir süre sonra geldiğimde, onun da dayanacak hali kalmamıştı. İçimde hissettiğim sıcacık sıvı müthiş bir doyum veriyordu bana. Soluk alışlarımız normale donene dek, uzun süre öylece kaldık. Saçlarımı okşuyor, bedenimi sımsıkı kendi bedenine çekiyordu. "Artık seni bu kadar ozlemek istemiyorum", dedi. Benim de böyle bir niyetim voktu zaten.

Dörtgöz

gözlük taktığımda kendimi bir türlü hoş, güzel. dişi hissedemiyorum. Belki on beş on altı yaşımdayken teyzemin, "Bir de gözlüklü sevgili bul, öpüşürken gözlükleriniz Çaatt! diye birbirlerine çarpsın," demesini hatırladığım için.

Gözlük takmaya on iki yaşımda başladım. Gittiğim göz doktoru bir sürü camı denedikten sonra gözüme bir de sıfır numaralı gözlük takıp iyi görüp görmediğimi sordu; gözüm gerçekten mi bozuk, yoksa gözlük takabilmek için numara mı yapıyorum anlamak için. Çünkü o yaşlarda gözlük takmak sanki bir hoşluktu nedense. Daha sonraki yıllarda gözümün numarası ilerlemesin diye mercek taktım ve birçok kadının gözlükten kurtulmak için bir belâ mercek takmaya uğraştıklarına şahit oldum. Ben de hâlâ mercek kullanmıyorum ve "lens"in yalnızca göz rengini değiştirmek için kullanılır sanılmasına sinir oluyorum ama bir yandan da merceklerimi temizlerken falan gözlük taktığımda kendimi bir türlü hoş, güzel, dişi hissedemiyorum. Belki on beş on altı yaşımdayken teyzemin, "Bir de gözlüklü sevgili bul, opuşurken gözlükleriniz Çaatt!- diye birbirlerine çarpsın," demesini hatırladığım için. Belki aynı yıllarda gozumun üzerine belli belirsiz sürmeye cesaret ettiğim o dönemin modası mavi, yeşil, eflatun farlar gozluğumun camlarının ardında kayboldüğü için. Belki de, gozluğumu çıkarttığımda, "A, ne güzel gözlerin varmış, gözlükten belli olmuyor hiç," denildiği için.

Gözlük takınak, sanki çok okumanın, okuyup da gözünü bozmuş olmanın bir simgesi. Akıllı, yazıp çizen erkek ve kadınların çoğunun gözlüklü olması boşuna mı sizce? (Onların gözlükleri tabii ki, tığ işi yapa yapa gözlerini bozmuş ninenizinkilerden farklı.) Bence değil. Onlar, hem gözlerini bozacak kadar harflerle meşguller, hem de öyle merceklerle falan uğraşmayacak kadar görüntülerine ilgisizler. Ya da belki de, "öyle" daha hoş göründüklerine inanıyorlar, o görüntüyle daha rahat hissediyorlar kendilerini. Gözlük, yeni yeni büyürken kendimize yakıştırdığımız, ama bir şekilde kadınsılıkla bağdaşmayan birşeyler ekliyor sanki görüntümüze. Harika Avcı. Bülent Ersoy falan gibi kadınların arada bir özenip "dinlenme gözlüğü" takmalarının, ya da gözlük reklamlarındaki mankenlerin o kadar eğreti durmasının da sebebi bu bence. O kadar seksapelle gözlüğü bir arada yadırgıyor insanın gözü.

Bir de tabii, insanın gozünun tam görünmemesi gibi bir etkisi var gozlugun. Camlarının arkasından, üzerinden dik dik, alaycı alaycı, kızgın kızgın vb. bakma gibi imkânlarının yanında. Bütün bunları bir yana bıraksanız bile, Pembe Dizilerden, aşk romanlarından, kadın dergilerinden falan öğrendiğimiz bir takım sahneleri duşunun. Mehtap var, bir sandalda duruyorsunuz: ikiniz. Duruyorsunuz da demiyelim, daha gerçekçi bir ifadeyle oynaşıyorsunuz. Zaten ayaklarınız çıplak, sizin üzerinizde omuzlarınızı açıkta bırakan bir elbise. Birden bir gözlük suya, ya da hadi o kadar felaket olmasın, sandalın içine düşüyor. İnsanda romans, arzu kalır mı... Ya da ünlü bir yıldızsınız, son filminizin galasına kırmızı, dekolte bir tuvalet giymek suretiyle gideceksiniz. "O" da oraya gelecek, aslında birbirinizi çılgınlar gibi sevdiğiniz fakat aranızda bilinmez ne entrikalar olan o adam. Flaşlar altında arabanızdan iniyorsunuz, ancak kalabalığın içinde onu arayabilmek için çantanızdan gozluğunüzü çıkarıp takmanız gerek! İşte gözlük, rahat spor yapabilmek, koşabilmek, iyi sinema, tv seyredebilmek, rahat okuyabilmek gibi şeylerden önce bunlara engeldir.

Ama, olacak iş değil ya, sandallarda oynaşmayı ya da filin yıldızı olmayı falan ömrünüz boyunca hiç düşünmedivseniz ve bundan sonra da düşünmem diyorsanız, bırakın size dörtgöz desinler, siz bunu zaten haketmişsiniz.

Melek Güneş

Güneş gözlüğü

güneş gozluğunü gözlukten saymak doğru mu bilemiyorum. o şık bir hanımın vazgeçilmez aksesuarları arasındadır. hatta yazın güneş gözlüğü, kışın şemsiyenin karşılığıdır diye bile düşünebiliriz. ikisi de gerçekten yararlıdır aslında, hele ozon tabakası delindikten sonra güneş ışığının zararı iyice arttı deniyor ama dağınık bir kadın, ikisi için de ya para ayıramaz, ya da ayırsa bile kolay kaybeder.

ilk defa hollywood filmlerinde karşımıza çıktığı için midir nedir ne kadar gerekli olursa olsun, harcıalem sayılmaktan kurtulamamış bir nesne güneş gözlüğü. şöyle bir şey sanki, çıtkırıldım küçük hanımefendi güneş gözlüklerini takmış, kırıta kırıta yürüyor. son birkaç yıldır ise, yer yer tamamen gözü güneş ışıklarından korumak amacının dışında kullanıldığını görüyoruz güneş gözlüklerinin. bazen, karanlıkta, ışıksız kapalı mekânlarda; bazen de göze bile takılmadan, saçların yüze düşmesini engelleyecek bir taç gibi. bir de cenazelerde, üst ve orta sınıf kadınların güneş gözlüğü takma adeti var; sebebini anlayabilmiş değilim.

modeller, hemen her yıl değişir (keseye zararı büyük olmakla birlikte, çok kolay kaybedilen bir şey olduğu için her yıl değiştirme imkânı da vardır doğrusu.) ama mesela "uçuk kaçıkların" tercihan yuvarlak tel çerçeveleri gibi bütün modaların üzerinde şeyler de var. ister işportadan alın, ister iyi bir dükkândan, ister sağlık için takın ister sadece süs olsun diye, güneş gözlüğü hâlâ havalı bir şey. üstelik de çaktırmadan etrafı kesme imkânı veriyor insana. bizler insanların bakışlarını her zaman denetim altında tutma ihtiyacı hisseden cinsinden olduğumuz için güneş gözlüğü yalnızca hava değil, bir tür ferahlık da sağlıyor galiba, değil mi? **ayşe düzkan**

"Kızımı orospu yapıcam"

80'li yılların sonları. Halk Eğitim Merkezi'nin makina nakışları kursuna devam eden yirmi kadınız. Birbirimizi tanıdıkça, kaynaştıkça, çok özel sırlarımızı annemiz veya babamızdan daha çok güvendiğimiz birbirimize anlatıyoruz.

Bir delimiz vardı -o kendine öyle diyordu- "Babam 'Ben akıllı adamım' diyor kendisine arkadaşlar, o akıllıysa ben deliyim, siz bana deli deyin," demişti. Evet delimiz çok güzel fiziği olan kızlarımızdandı. Tek kusuru yüzünde çıkan nerdeyse çiban görünümündeki sivilceleriydi. Bu da ona hiç üzüntü vermiyordu: "Morallerimi bozmasalar bu sivilceler böyle papatya gibi açmayacak. Ama yüzünde papatya açan kim var benden başka?" derdi. "morallerini" hep babası bozarmış küçüklüğünden beri. Önce "Okumayacak" demiş. Sonra, "İlkokul yeter bir kıza", demiş. Bizim deli direnince İmam Hatip'te okutmaya başlamış. Öğretmenleri de babası gibi düşününce, başım da kapatmışlar. Üniversite sınavım kazanınca evdekiler çılgına dönmüşler. Tam bir yıl yalnız başına evden çıkarmamışlar, belki kaçar, okula gider diye. "İşte o yıl sivilcelerim böyle yapıştı kaldı suratıma", derdi. İkinci yıl annesini ikna edip nakış kursuna yazdırmış kendini. "Kaçmayacağım, okumayacağım" diye diller dökmüş. Babasından, amcasından ve onun oğullarından korkmadan, bir sevgilisi olduğunu ve onunla geçirdiği güzel saatleri anlatırdı bize. Ailesini tanıdığımızdan, korkarak ona akıl vermeye çalışır dururduk. Ama onun aklı saat gibi çalışırdı. Evdekileri, kursu ve sevgilisini çok güzel idare edebiliyordu.

Başı kapalı olmasına rağmen, okuldaki dolabında şampuanlar, kremler, sabunlar ve değişik kıyafetler, hatta kurutma makinesi bile vardı. Hiç birimizin streç kot pantolonu yoktu ama o bir tane edinmişti. Yine bir öğle yemeği arasında, sevgilisi motosikletle onu almaya geldiğinde, delimiz saçını soğuk suyla yıkamış, fön çekmiş, makyajını tamamlamış, kotunu çekmişti. Sabah kursa gelen, pardösülü, başörtülü yaşlı bayan görüntüsünden eser yoktu. "Gözlüğümü de takarsam babamın sülalesi beni tanıyamaz", dedi. "Moralleri" yerinde gönderdik onu. Ama dönüş saatinde gelmedi. Hepimiz korktuğumuz günün geldiğini anladık, sus pus dönduk evlerimize. Günler sonra öğrendik ki, iki sevgilinin buluştuğu yere amca oğlu da sevgilisiyle gelmiş ve bunu görmüş. Sonraki buluşmaya tuzak hazırlamış ve babasıyla birlikte "Saçından sürükleyerek" eve getirmişler. Çok kötü dayak atmışlar. "Muayeneye götüreceğim seni" demiş babası... "Hiç deneme, ikinci kez rezil olursun", diye cevap vermiş. Apar topar amcasının oğluyla evlendirmişler. Trabzon'a, memlekete göndermişler. Uzun süre görüşemedik. Benim anlamadığım, onu deliler gibi sevdiğini söyleyen sevgilisinin nasıl kaçtığı ve onu neden aramadığıydı. Ve en önemlisi de, namus diye feryat figan ettiği ve sevgilisi olduğu halde, amca oğlu onu nasıl kabul edip evlenmişti.

Dokuz yıl sonra, yine kurs arkadaşlarımızdan birinin kına gecesinde gördüm onu. Cildi iyice bozulmuş, ama üçüncü doğumunu yaptığı halde, saçları ve vücudu aynı. Üzerinde, sulalesine inat, dekolte bir tuvalet, hem de ateş kırmızısı. Öylesine dansediyordu ki, herkesin gözleri kamaştı. Tıpkı eski günlerdeki gibi, hepimiz bir aradaydık ve yine yıldızımız oydu.

Kocasına ve herkese inat, oğluna sevgilisinin adını vermişti. "Kızımı orospu yapıcam" diyordu. Diğer kızı ölmüş. Bir tek bunu söylerken, kendini tutamadı, ağladı. Onu ağlarken pek görmemiştik. "Ben yalnızken ağlarım" derdi hep.

"Mutlu musun?" dedik hep bir ağızdan. Güldü, "Kim mutlu ki?" dedi. Hâlâ bekâr olanlara, "Eğer hâlâ ananız ve babanızla oturuyorsanız, sizi bir gün muayeneye götürmeye de hakları olacak. Bundan haberiniz yok mu?" dedi. Hiç birimiz bir şey söylemedik, her zamanki gibi söyleyemedik...

Seni çok seviyorum deli.

Sana hep özenerek bakan Mayıs

Başı kapalı olmasına rağmen, okuldaki dolabında şampuanlar, kremler, sabunlar ve değişik kıyafetler, hatta kurutma makinası bile vardı. Hiç birimizin streç kot pantolonu yoktu ama o bir tane edinmişti. Yine bir öğle yemeği arasında, sevgilisi motosikletle onu almaya geldiğinde, delimiz saçını soğuk suyla yıkamış, fön çekmiş, makyajını tamamlamış, kotunu çekmişti.

Adam vurmaya devam ediyordu. Kadının yüzüne baktım, kıpkırmızıydı. Ağlıyordu. En çok rezil olduğuna ağlıyordu, biliyorum. İnsanlar yavaş yavaş önlerinden geçip indiler.

Halklara kardeşlik, kadına dayak!

Artık yazmaktan da beklediğim çok fazla şey kalmadı. Buna rağmen...

Yolculuktan dönüyordum. Otobüsün arkasından gelen sesler bir erkeğin bir kadına vurduğunu tanımlıyordu. Kadın adamın karısıydı. Bu böyle devam etti. Otobüs durdu, gelmiştik. Acı duydum. Adam vurmaya devam ediyordu. Kadının yüzüne baktım, kıpkırmızıydı. Ağlıyordu. En çok rezil olduğuna ağlıyordu, biliyorum. İnsanlar yavaş yavaş önlerinden geçip indiler. Tepki gösterdim. Adam karısını hem dövüp hem sevdiğini söyledi. Adam karısının "çocuğunu" şımarttığını söyledi. Adam Kürttü. Acı duydum. Adam, "Torelerine karışamayacağımı", söyledi. Onunla konuşmaya çalıştım. Adam bana da vurmaya kalktı. "Ne karışırsın işime? Al bir daha vuruyorum", dedi. Vurdu. Dayanamadım, bağırdım. Dayanamadım, ağladım.İnsanlar toplandı. Adam dünyadan bihaber değildi, anlıyordum. Ezberlediği, içeriği, derinliği olduğunu sandığı şeyler söyledi. Üzerime yürüdü yine. "Bunun sahibi yok mu?" dedi. Eşim karışmadı. Adam iyice erkek oldu, beni iteledi. Kadına, "Sen de bağır", dedim. "Derdini söyle, sana vurmamasını söyle!" Boşuna bekledim. Adam, "Polise şikâyet et", dedi, "Bakalım ne yapacak?" Önden yürüdü, Karakolun önünde, duyulmasına çalışarak, "Bu karı kendisini devlet sanıyor, Allah sanıyor. Karıya iki tane vurduk, eşkiyalık yapıyor". İçerideki cinsiyetdaşları duydular, sırıttılar. Dermansız, desteksiz kaldım. Adamın akrabaları iyice yuruduler üstüme. Eşim ve birkaç insan, "Böyle çok kadın var, gel", dediler. Adam karısını koluna taktı, zorlayarak götürdü. Bana kötü, incindiğim sözler söyledi.

Bu adamı daha sonra, Kürt halkı için eşit yaşama koşulları isteyen bir partide gördüm. Karısı evdeydi muhtemelen, çocuğa bakıyordu. Akşam için yemek yapıyordu. Çamaşır yıkıyordu. Bakkala izinsiz inemiyordu, biliyorum. O adam "Yaşasın halkların kardeşliği", diye bağıran bir orgutluluğun içerisindeydi. Anladım ki yaşamasını istedikleri, Kürt ve Türk erkeklerinin kardeşliğidir. Çünkü karısı, o insan, o kadın evde. Bu kardeşlik çabası o adama eşitdeksli. Hem eşitlik, adalet, hukuk diye bağıracaksınız, hem de aynı pisliği yaşattığınız küçük bir devletçik olacak eviniz. Hamalınız ayağınıza her ihtiyacınızı getirecek, evinizde dostlarınızı ağırlatacaksınız ve bu insanın cinsiyeti kadın diye, yaşamı değiştirmeye yönelik söyleyeceği iki çift lafı olmayacak. Siz, oysa siz, bol keseden, bunca çelişki yaşarken, kendinizi birer nefer olarak göreceksiniz. İster Türk olun, ister Kürt, biliyorum ki siz erkek yanlarımızla savaşıyor, erkek yanlarımızla barışıyorsunuz.

Son olarak eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin partilerde barındırılmamasını öneriyorum. İki eşlilere ne yapılacağını da varın siz düşünün.

Heval, İzmir

Komşunun tavuğu...

Asansörde lafa tutmalar, kapıda manalı manasız muhabbetler. Derken bir akşam kapı çalınmış: Eli kolu paketlerle, naylon torbalarla dolu Rüstem Bey!

Bir arkadaşını var. Kocasından ayrıldıktan sonra birlikte yaşadıkları evde kalmaya devam etmiş. Üst katta oturan çift durumu farkedince hafif bir soğukluk esmiş Özellikle kadın bir tuhaf davranmaya başlamış nedense; görmezden gelmeler, zoraki ve soğuk selamlar. Bizimki de komşu meraklısı değil zaten, canına minnet. Derken komşu kadın yazlığa gitmiş bir süreliğine. Tam görmezden gelmeye ve gelinmeye alışmışken, kocası Rüstem Bey'in davranışlarında bir farklılık, bir yumuşama. Gözleriyle sanki özür diler gibi: "Efendim, benim size karşı bir tavrım yok, bizim hanım biraz şeydir de". Asansörde lafa tutmalar, kapıda manalı manasız muhabbetler. Derken bir akşam kapı çalınmış: Eli kolu paketlerle, naylon torbalarla dolu Rüstem Bey! Bizimki bir sürü abuk sabuk lafın arasından Rüstem Bey'in muradını anlamaya ve bir an önce sohbeti bitirmeye çalışırken, komşu bey baklayı çıkarmış ağzından: "Valla Nuray Hanım, siz bekâr ben bekâr, böyle kendin pişir kendin ye olmuyor, hani diyorum ki bir akşam da..." Anlaşılan adam için pek farketmiyormuş, ha ikinci kat ha üçüncü kat, evde bir kadın olsun da.! Tabii bizimki bunun, "Sen pişir ben yiyeyim" manasına geldiğini derhal anladığından, gayet kuvvetli bir gerekçeyle teklifi reddetmiş: "Inanın ben yumurta pişirmeyi bile bilmem Rüstem Bey". Ve de adamcağızın bir çare düşünmesine fırsat bırakmadan kapıyı kapatmış.

Benzer bir durumdaki başka bir arkadaşım da komşularından benzer tepkiler almış. Kocasıyla yaşarken durmadan karşı komşunun akşam yemeği, alt komşunun beş çayı ya da gün davetlerini savuşturmaya çalışmaktan bitap düşmüşken, kocasından ayrıldığı anlaşılınca huzura kavuşmuş: Ne bir davet ne bir selam. Bir gün, apartmanın arkasındaki ıssız yoldan evine dönerken, karşıdan Sabiha Hanım'ın kocası Ahmet Bey'in geldiğini görmüş. Adam karısının yanındayken bizimkiyle göz göze gelmekten bile kaçındığı için, kızcağız onu görmezden gelerek geçmeye hazırlanıyormuş ki, Ahmet bey umulmadık bir çeviklikle üstüne atlayıp, gafletinden yararlanarak, yanağının dudaklarına yakın yerlerine gayet ıslak iki öpücük konduruvermiş: "Komşum, bayramınız mübarek olsun". Bizimki, "Bayram değil, seyran değil..." bile diyememiş. Çünkü sahiden bayrammış. Denizcilik ve Kabotaj Bayramı! Şu karıları lanet ve dırdırcı olmasa, erkek komşuların yalnız kadın komşularına hiç bir itirazları yok aslında. Çok fesat oluyor bu kadınlar.

Nesrin Tura

Dönüşte ellerimi tutuyor. "Yarın işyerime gel, halkevine de birlikte gideriz" diyor, evli değilmiş gibi davranıyor. Ben de buna uydum. Acaba uymasam mı?

Evli bir adamı seviyorum

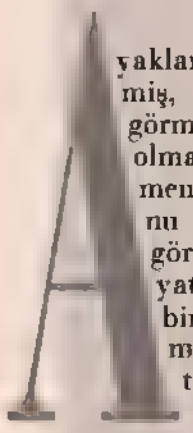

Yaklarım yerden kesilmiş, gözüm hiçbir şeyi görmüyor... Yani bu âşık olma denen şevin ne menem bir şey olduğunu bilmiyordum. Onu gördüm ve bütün hayatım değişti. Hani bir süredir, "Bir roman okudum hayatım değişti", diyorlar ya, bir adamla tanıştım ve benim de hayatım değişti. Adam benden üç dört yaş büyük ama evli. Üstelik de karısını tanıyorum. Yani ayak üstü tanıştırdılar. Biraz sessiz bir kadın yani fazla konuşmuyor, öğrendiğime göre bir fabrikada çalışıyormuş. Ben adamı gördüğüm günden bu yana gözümü ondan alamıyorum. Allahım bir elini tutabilsem, bir dokunabilsem, daha fazlasını düşünemiyorum. Halkevinde tiyatro çalışmalarına katılıyoruz. Ben her akşam, "Acaba geldi mi?" diye düşünerek, koşa koşa halkevinin yolunu tutuyorum. O ne düşünüyor bilmiyorum. Ben sadece onunla aynı mekânda olmak istiyorum o kadar. Geçen gün nasıl olduysa oldu, ikimiz birlikte bir yere gitmeye kalktık. Bir yere bir şey götürülecekti ve birlikte götürmeye karar verdik. O mu teklif etti, ben mi hatırlamıyorum, ama tren istasyonunda ikimiz yalnızdık. Elimizde torbalar. Çok felsefi bir konuşma başladı, yani o konuşuyor, ben dinliyorum: "Karnın çok aç, lokantanın önündesin, cebinde beş kuruş yok, yani koşulların elverişli değil, ama canın çekiyor, üstelik de gerçekten açsın". Ve bana dönüp soruyor, "Ne yaparsın?"... "Gir içeri ve ne istiyorsan ye" dedim. Şaşkınlıkla baktı. Çok pervasızdım. Ne demek istediğini anlıyordum. "Hiç çekinme, bedeli neyse halledilir, hayat bu, bakarsın hiç ummadığın şeyler olur, yani lokantacı sana acır, insafa gelir" falan, filan... Gitmemiz gereken yere gittik, dönüyoruz ve bütün yol boyunca hayata dair ama hep imalarla dolu konuşmalar oluyor. Dönüşte ellerimi tutuyor. "Yarın işyerime gel, halkevine de birlikte gideriz" diyor, evli değilmiş gibi davranıyor. Ben de buna uydum. Acaba uymasam mı? Bilmiyorum. Ama onunla el ele dolaşmak, göz göze oturmak beni mutlu ediyor. Daha fazlasını düşünemiyorum. Aşk bu mu acaba? Onu karısıyla birlikte düşünemiyorum, karısını düşünemiyorum, kısacası kendimi düşünüyorum. Aşk galiba böyle bir şey. Kendini düşünüyorsun ve bunu değiştirmek de istemiyorsun.

Selma

Lezbiyenler konuştu

"Gizli kapaklı, zor

Kadın eşcinsel olmanın zorlukları kendinde bunu görmemeye çalışmakla başlıyor. Çünkü kızların sadece erkeklerden hoşlanacağı varsayılıyor. İnkâr etmeyi aşıp kendine bunu kabul ettirdiğin zaman ailenden başlayarak herkesten nasıl gizleneceğini öğrenmek zorundasın. Bir kadına âşık olup onunla beraber olmak istediğin zaman bunu ona söyleyememenin ıstırabı, söyleyip de aşağılanarak reddedilmenin korkusu başlıyor. Aşkın kabul görürse herkesin içinde göğsünü gere gere gezememenin, açık ve güvenli bir ilişki kuramamanın acısı hep seninle. Bütün toplumsal kurumlarca yok sayılan biri olarak haklarını kendi cinsel kimliğinle aramaksa imkânsız. İkisi birbiriyle arkadaş, bir ölçüde kendi kaderlerini değiştirmeyi başarmış üç lezbiyen kadın hayatları üzerine konuştu.

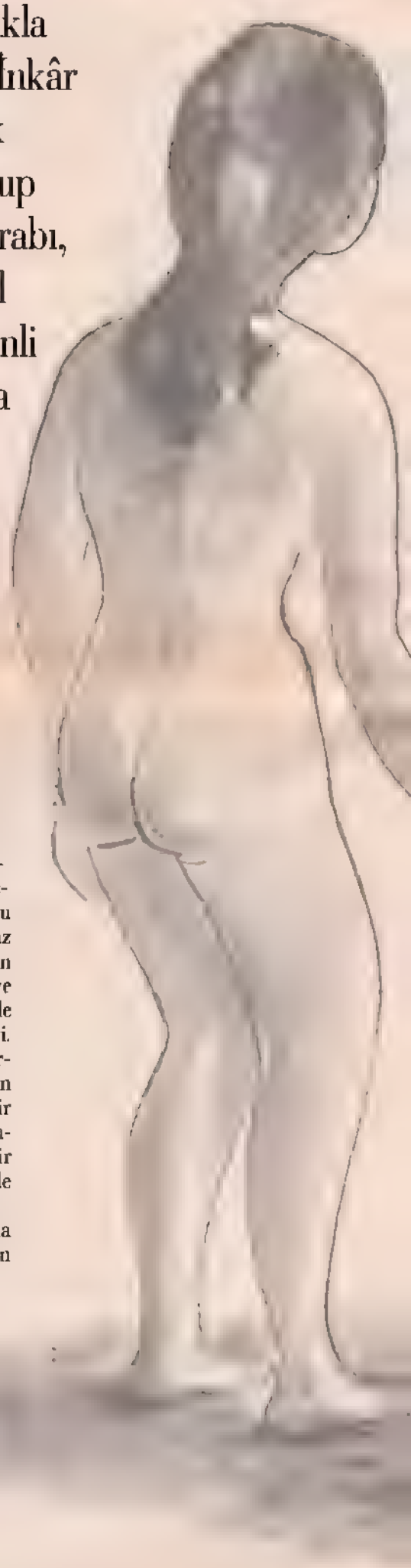

Mine: Benim kızlardan hoşlandığım daha ilkokuldayken belliydi. Şöyle ki ben kendim ya da dışardan biri bunu farketmiyordu ama her zaman çok ilgimi çeken, yakınında olmak istediğim bir kaç kız vardı.

Meral: Benim yaşam koşullarım çok sertti, fakir ve kalabalık bir ailede büyüdüm. Çok eskileri hiç hatırlamıyorum ama ben hep inkâr ettim. Yani şöyle, lezbiyen gibi olan her davranışım her hissim beni aynı zamanda hasta ederdi. Hep mutsuz yaşadım. 40 yaşıma geliyorum, son bir kaç yıldır kendimi tam olarak kabul ediyorum. ömrümün büyük bir kısmı doktorlarda tedavi olmaya çalışarak geçti.

Serra: Ben genç kızlığımda âşık olarak eşcinsel olduğumun farkına vardım. Ondan önce sadece erkeklerden hoşlandığımı sanıyordum, daha doğrusu kafamda böyle bir soru yoktu. Çıktığım bir erkek vardı, benden hoşlanan erkekler vardı, ben de erkeklerle birlikte olacağım diye düşünüyordum ama bir kadına aşık olmak çok farklı oldu. Aşırı, abartılı bir şekilde hep onu düşünüyor, hep onun yanında olmak istiyordum. Bana, "Sen galiba eşcinselsin" diyen erkek arkadaşım oldu. Hayli sarsılmıştım, öyle demesini biraz da komik bulmuştum, sonra beni sevmiyor, beğenmiyor o yüzden bahane arıyor diye düşünmüştüm.

Mine: Bilgisayar teknisyeni. 33 yaşında. Bir çocuğu var.

Mine: Benim erkeklerle çıkma veya yatma ilişkim hiç olmadı. İlkokuldan sonra kız lisesine gittim, orada çok mutsuz oldum. Hakkımda laf çıktı. Daha sonra kız erkek karışık bir okula geçtim, orası daha rahattı. Bazı erkek arkadaşlarım vardı. Her yoldan anlayan tipler olarak geçinirlerdi. Onlarla kendi hakkımda konuşurdum. Beni ne zaman bir kızla görseler, hemen onu götürmeye çalışıyorum diye, "Hadi yine iyisin bu gece" şeklinde konuşurlardı. Şunu anladım, erkekler en iyi niyetli hallerinde seni sürekli kadınlarla sevişmeye filan meraklı biri diye görüyorlar. Benim duygusal bir yakınlık olmadan yatmaya hiç merakım olmadı. Kendimi hiç bir zaman erkek gibi hissetmedim, erkeklerin arkadaşlığı beni onlara aşık olma riskim olmadığı için rahatlatırdı.

Meral: 40 yaşında. Memur.

Meral: Ben bir yerde okudum, "Lezbiyenler devlet memuru olamaz" diye yazıyordu. Halbuki bir lezbiyen bir kadındır ve herhangi bir kadın gibi iyi veya kötü bir memur olabilir. Eğer çapkınlıksa, erkeklerinki daha saldırgan ve zarar verici olabiliyor. ben en fazla aşık olurum. asla sarkıntılık vs. yapmam.

Mine: Sen herhangi bir yasada "lezbiyen" lafının geçtiğini gördün mü? Ben görmedim, yani açıkça hiçbir yasada lezbiyen şunu yapamaz, bunu yapamaz denmez. Aslında bu işin adı resmen koyulsa ve ona göre düzenlemeler yapılsa, ille de isteniyorsa yasaklar konsa daha iyi. Biz de o zaman bu yasaları değiştirmek için çabalarız. Halbuki her şeyin üzeri örtülü, imalı ve çok yoğun bir baskı var. Böyle olunca hepimiz kendimize gizli kapaklı, küçük, mutlu bir dünya yaratmaya çalışıp, hayallerle yaşıyoruz.

Serra: Ben öğretmenim. Çalışma hayatında eğer kimse seni lezbiyen olarak bilmiyorsa, diğer kadınlarınki gibi dertlerin oluyor. Benim iş arkadaşlarımdan biri öğrenince bana, "Bunu ilgi çekmek için mi yapıyorsun?" dedi. Ben de ona, "Yani bunun neresi ilgi çekici, bak bu durum hayatımı nasıl zorlaş-

...bir dünya"

tırıyor" diye anlattım. Sonra benimle selamı kesti. Ama en zoru bu durumu aileye anlatmak. Onlar muhakkak görmemeye çalışıyor. Babam bana bir gün geldi. "Sen kimlerle düşüp kalkıyorsun?" diye sordu. O aralar ben geceleri çıkıyorum, eve geç gelivorum, içki içiyorum filan. Tabii babam erkekleri kastediyor diye kimseyle düşüp kalkmıyorum dedim. "Erkeklerden değil kadınlardan bahsediyorum' dedi, yüzüme tükürdü, "Allah kahretsin', deyip ağlamaya başladı. Neyse sonra sakinleşti. bana, "Kadınlara güvenmemen gerekir', diye oğluyla konuşur gibi nasihatler verdi. "Böyle mutlu olman çok zor, ben esas ona uzuluyorum" dedi, ama esas derdi kadınlar beni kullanır diyeydi. Sonra bu konu üzerine bir daha hiç konuşmadık. Tabii babam, bana daha sonra hayatım nasıl gidiyor, sevdiğim biri var mı diye sorsa, istersem onunla yine konuşabileceğimi söylese filan daha iyi olurdu. Annemin zaten hiç haberi olmadı.

Meral: Ben, çok uzun zaman kendimi inkâr ettim; uzun yıllardır da çalışıyorum, iş yerinde anlayan anlıyordur diye duşunuyorum. Bir kadın bir erkeğe âşık olsa, gidıp adama, "Ben seni sevivorum" çok zor der, bir de bir kadına gidıp âşık olduğunu söylemek iyice zor. Benim evli bir kadınla ilişkim oldu, çocukları vardı, kocasıyla mutsuz, benimle çok mutluydu, cinsel olarak da çok iyiydik. Fakat, "Sen bana gelecek sağlayamazsın" diye gitti. Ben çok kötü oldum. Yani beni seviyor ama bana eş olmuyor diye çok ağladım

Mine: Bir lezbiyenin en büvuk derdi eş bulmak oluvor. Bir gecelik ilişki filan değil, eş bulmak. Bunda ekonomik durum da çok önemli. Ben çok küçük yaştan beri çalışıyorum. Kiralık anne olarak doğurduğum, sonra bana kalan bir çocuğum var, ama zengin değilim, ne kadar çalışsam da olamayacağımı biliyorum. Zaman zaman beraber yaşadığım sevgililerim oldu, onlara güvenli, ama aynı zamanda rahat bir düzen kurabilsem uzun süreli bir eşim olması daha kolay olurdu. Bir de nikâhsızlık ya da resmi olmasa bile biz ikimiz beraberiz diyememek çok zor, hukuken hiç bir düzenin olamıyor.

Serra: 26 yaşında. Öğretmen

Serra: Ben de bir çocuğum olsun dive istiyorum. ama çocuğu olan bir kadınla beraber olmak istemem, çoğu zaman kadınlar bir lezbiyenle beraber olsalar bile bunu geçici bir şey olarak görüyorlar. Ben zaten çok âşık oluvorum, bir de başkasının çocuğuna bağlanmak istemem ama kendi çocuğum olsa nasıl olsa ben ona hep bağlı kalırım.

Mine: Ben ailemle bu işi açıkça hiç konuşmadım. Annemin çok uzun zamandır bende bir farklılık olduğunu, erkeklere ilgim olmadığını anladığını biliyorum. Gizli bir anlaşma var sanki aramızda, o bana hiç bir zaman, "Kızım sen ne zaman evleneceksin?" diye sormuyor, öyle rahatım. Ben evlenmeden erkeklerle düşüp kalkıyor olsam, annem benimle konuşma ihtiyacı duyardı muhakkak, çünkü çevre onu rahatsız ederdi, halbuki şimdi başka insanlar ne der diye bir derdi yok. Kadın eşcinselliğini başkalarının anlaması zor. Bu durum yine de bana baskı yapıyor, kendimi açıkça koyamamak beni üzüyor. Açıklığın bedelleri çok ağır Kısa bir süre cezaevi tecrübem oldu, bana hırsızlık iftirası atan kız hakkımda konuşmuş, cezaevindekiler benim lezbiyen olduğumu biliyorlardı. Çok kısa bir süre yattım, beni çok aşağıladılar, kimse benimle konuşmadı, sanki ağır bir cinsel suç işlemişim, tecavüzcüymüşüm gibi davrandılar. Halbuki benim şiddetle hiçbir ilgim olmadı

> "Eşcinsel olmayan kadın arkadaşlarımla paylaşamadığım en önemli durum, onların hayatında erkeklerin yarattığı sorunlar ve tuttukları yer."

Meral: Ben hep kendime zarar vermek istemişimdir, ne zaman mutsuz olsam, bir yerlerimi kessem, intihar etsem diye duşunurüm. Bir kadına âşıksam hep onu nasıl mutlu edebilirim, acaba neyi sever, ona nasıl hizmet etsem diye dört dönerim ama çok kıskancım. Galiba kendime hiç güvenmiyorum, sevdiğimin erkeklerden hoşlanmadığını bilsem de her an beni bırakıp bir erkeğe gidecek diye içim kahrolur. Lezbiyen evliliğinin serbest olduğu bir yere gidip orada yaşasam diye hayal kurarım sık sık. Para yok pul yok, nasıl gideceksem? Son bir kaç yıldır, kendine hiç bir suçluluk duymadan lezbiyen diyen, az da olsa kadın arkadaşım oldu. Bu beni çok mutlu etti. Mesela Mine'yle olan arkadaşlığımdan sonra, artık kendimi sağlıklı bir kadın olarak görüyorum.

Serra: Benim de birkaç tane lezbiyen arkadaşım var. Başlangıçta yavaş yavaş olan bir değişim bir anda kesinleşti. Cinsel kimliğimle ilgili hiçbir şüphe duymuyorum. Dışarıdan anlaşılmayı da çok umursamıyorum. Heteroseksüel kadın arkadaşlarım, erkek arkadaşlarım da var. Eşcinsel olmayan kadın arkadaşlarımla paylaşamadığım en önemli durum onların hayatında erkeklerin yarattığı sorunlar ve tuttukları yer. Lezbiyen kadın arkadaşlarımla paylaştığım şey ise, ahbaplık dışında, aynı baskı altında olmamız. Birbirimizi daha iyi anlıyoruz.

Meral: Bir de şöyle bir şey var. Ben hâlâ ailemle oturuyorum. Arada bir sevgilimle kısa bir hayatım oldu. Bu ayrı ev açtığım dönem aileme bir kız arkadaşımın evinde kalıyorum dedim, böylece pek problem olmadı. Evin içinde de bulaşıktı, temizlikti hiç öyle çatışmalarımız olmadı. İkimiz de çamaşır yıkamayı, ütü yapmayı, yemek yapmayı biliyorduk. Lezbiyen bir çiftin hayatında öbür çiftlerinki gibi bir iş ayrımı olmuyor. Kimisi alış veriş yapmayı seviyor. kimisi örgü örmeyi, yani iki kadınsın sonuç olarak.

Serra: Peki sen mesela gece sevgilinle sokakta yürüyorsun. bir adam sarkıntılık yapacak ya da kavga çıkaracak, kendini daha atak olması gereken diye görüyor musun? Ben kendimden anlatayım mesela gece çıktık, bara gitsek içkiyi gıdıp ben alırım, taksiye bindik parayı ben çıkarırım. Bana arkadaşlarım sen bıçkın takılıyorsun diyor. Belki ben genellikle erkeklerle de beraber olan kadınlarla oluyorum ondan böyle oluyor. Belki yanımdaki kadın başka türlü davransa böyle olmaz.

Meral: Ben çok âşık olup sevgilimin çok üstüne duşerim dedim ya, ne olsa her şeye ilk önce ben atlarım.

Mine: Bir de biz karı koca duzeni kuramıyoruz ya, genellikle hiçbir şey kalıcı olmuyor. Ben kendimi bazen annesinin kızı, bazen bir çocuğun annesi, bazen bir kadının âşığı gibi hissediyorum ama ev kadını, birisinin karısı olmam mümkün değil. Ömür boyu aynı kadınla da yaşasam, hani nasıl derler, fedakâr, cefakâr kadın rolüne girmem. Bu erkekler gibi olmak değil, başka bir kadınlık hali bence.

Havva'nın günlüğü

Seçimler faslı bitti, şimdi de Yayın Kurulu'nu çıkardı başıma. Giyinmeden önce sanki daha hoş bir kadındı. Giyinir giyinmez politikacı kesildi, bir de tayyör falan giyse neler olur kimbilir.

Tutturdu *Pazartesi*'nin Yayın Kurulu'na gireceğim diye. Buna çanak tutanları da biliyorum ben. Ona giysin diye leopar desenli bluz seçenlerden ne beklenir! Amaçları ise çok açık; Havva hanım iyi kahve falı bakıyor diye ellerinden kaçırmak istemiyorlar. Her gün fal baktırmaktan dergiyi nasıl baskıya yetiştireceklerini de bilemiyorlar sonra.

- Havva Hanım biz bu dergiyi çıkaracağız diye aylar yıllar oldu uğraşıyoruz. Hem siz eminim ki "Feminizmin ABC'si hatta F'si", "Feminist eğitim, Feminist Ahlâk" gibi kitapları da okumamışsınızdır bir inceden...

- ! ! ! ! ! Olsun, Habitat konusunda yazacaklarım var.

İşte buyrun şimdi. Ben söylemiştim, Habitat aşağı Habitat yukarı ama ne olduğunu bizim dergide bir bilen yok. Öğrendi işte kadın, bir dahaki sayıya da, "Gümrük Birliği hakkında yazacaklarım var", diye gelirse görürsünüz.

- Ayrıca "İlişkiler" sayfasında da yazmak istiyorum: Adem'den bir mektup geldi de...

- ! ! ! ! ! Ne diyor Adem bey?

- Şöyle başlamış mektuba:

"Dinazorlardan çok sevdiğim Havvam (! ! !)

Gözünde bir hindistan cevizi kadar değerim yok mu? Sensiz çayır çimen bomboş. Maymunlar, kuşlar seni sorarlar. Adem II ile tek kale maç yapmaktan çok sıkıldık. Sen hayatımızın neşesiymişsin. Neredesin gel artık."

(Allahım belki gider)

- Dönmeyi düşünüyor musunuz Havva hanım, siz neler yazdınız?

- Hayır düşünmüyorum. Ona dedim ki:

"Sevgili Adem,

Ben burada sigara dumanları içinde, çenebaz bir sürü kadınla her pazartesi toplantı yapmanın keyfini (!) çıkarıyorum. Ben artık dönüşü olmayan bir yoldayım. Benden sana yar olmaz, olsa vefalı olmaz..."

(Bir de abartır herşeyi, "Ondan yar olmazmış". Nereden öğreniyorsa bunları. Aşkın ve Devrimin Partisi'ne de (!) katılmıştır bu kadın benden habersiz.)

Artık o mu gidecek Adem'in yanına, yoksa ben mi bilemiyorum...

Atropa Belladona

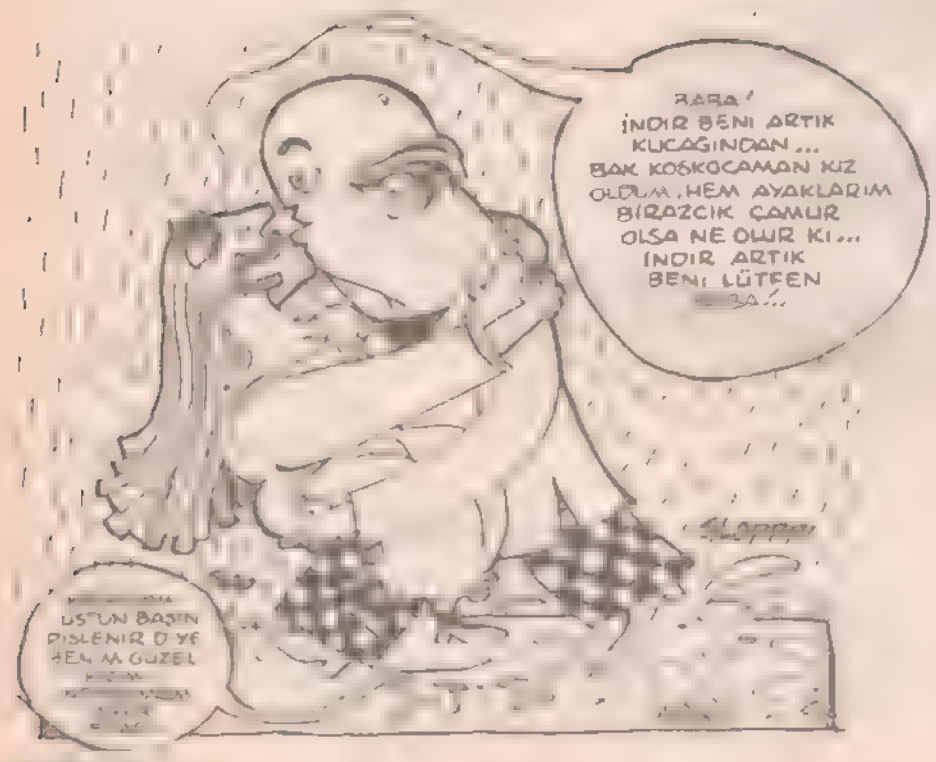

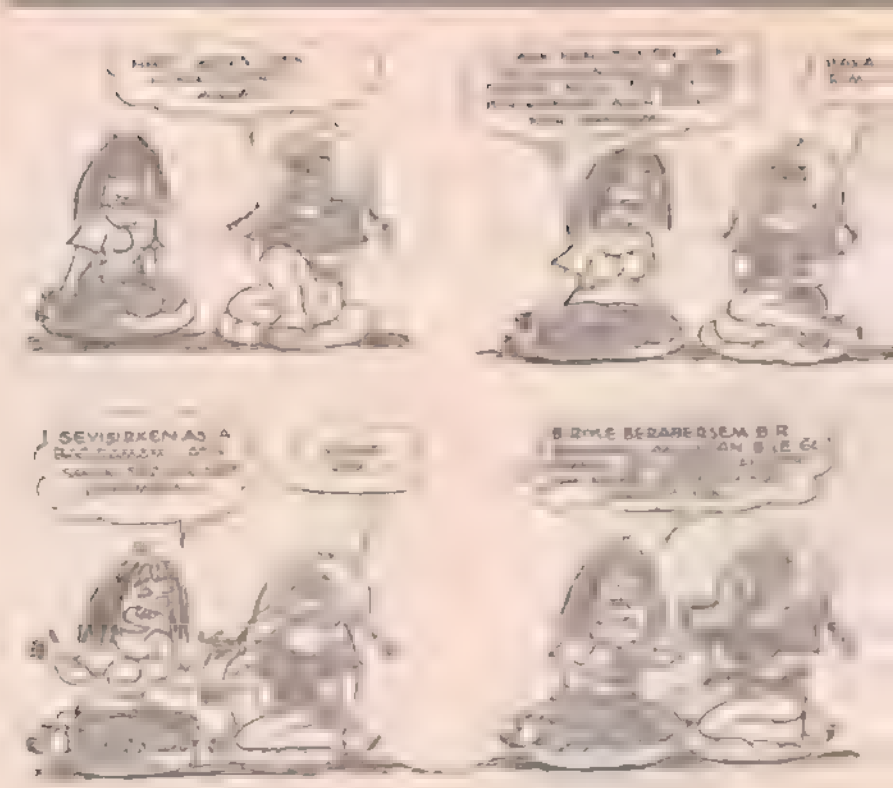

Nihayet adalet!

Geçenlerde Yargıtay'dan adil bir karar çıktı (kabul ediniz ki, bunun tek başına 'haber' değeri var.) Karısı kendisine küfrettiği için boşanmak isteyen, ancak eşine sadık olmaması ağır kusur sayıldığı için davası yerel mahkemede reddedilen koca, Yargıtay tarafından haklı bulundu. Yargıtay, "Eşlerden birinin zinası, diğerine hakaret hakkı vermez", dedi. Davada toplanan delillere göre, kadın kocasına devamlı, "Pezevenk, puşt, yobaz, sahtekâr, hırsız, manyak, sapık, ibne, sümsük herif" şeklinde hitap ediyormuş. Bir başka kaynaktan edindiğimiz bilgiye göre ise, bu hitap şekli, anlam açısından değilse de biçim açısından, "Dürzü, pezevenk, kavat, pis, adi adam" gibi bazı değişiklikler gösterebiliyormuş. Aynı kaynak, kadının kocasına ayrıca, "Sen sürünmeye layıksın, seni sevmiyorum, tiksiniyorum" gibi, bir erkek açısından onur kırıcı olduğu su götürmez bir biçimde belli olan şeyler söylediğini de bildiriyor. Vakit darlığı nedeniyle, hangi kaynağın gerçeğe daha yakın olduğunu araştırma fırsatımız olmadı. Olayın karanlık noktalarını aydınlatabilmek için yanıtlanması gereken sorular var. Mesela, koca bu sözler karşısında mahzun olup ağlıyor mu, "Bilmukabele" mi diyor, haddini mi bildiriyor yoksa, "Kadın, seni boşarım!" gibi tehditlerde mi bulunuyor? Boşanma isteğinin sebebi, küfürler karşısındaki mağduriyeti ve incinen hayasiyeti mi, yoksa zina halinde bulunduğu hanımla yeni bir izdivaç isteği mi? Kadın adamdan tiksiniyorsa, neden boşanmaya yanaşmıyor? Kadının sado-mazoşist eğilimleri mi var, gözünü intikam hırsı mı bürümüş, adama çılgınca aşık mı, yoksa nafakayı yetersiz mi buluyor?

Ne olursa olsun, bunlar bir kocaya sarfedilecek sözler değildir. Değil bir kocaya, hiç kimseye böyle şeyler söylememek gerekir. Evin reisi sıfatıyla size kol kanat geren bir insana, yalnızca zina yapıyor diye, bu reva değildir. O kadın dua etsin ki, hem zina yapıp, hem yukarıda zikredilen sözlerin cinsiyetine uyarlanmış biçimlerim bütün gün kendisine sarfeden, üstüne üstlük günde bir kaç posta onu doven bir kocası yok. Pekâlâ olabilirdi. Üstelik, çoluk çocuk sokakta kalmamak için, değil dava açmak, boşanmayı aklına bile getirmeyebilirdi. Yargıtay'ın da ruhu bile duymazdı. Fakat umutluyuz, kadınların erkekler üzerindeki zulmüne karşı bu kadar duyarlı olan adli sistemimiz, "Kadının kanun eliyle kocaya karşı zulüm aleti haline" getirilmesi meselesini hallettikten sonra, 2000'li yıllarda, her şeye olduğu gibi buna da bir çare bulacaktır. Yine de biz kimseye fena sözler söylemeyelim.

Nesrin Tura

FEYHAN GUVER

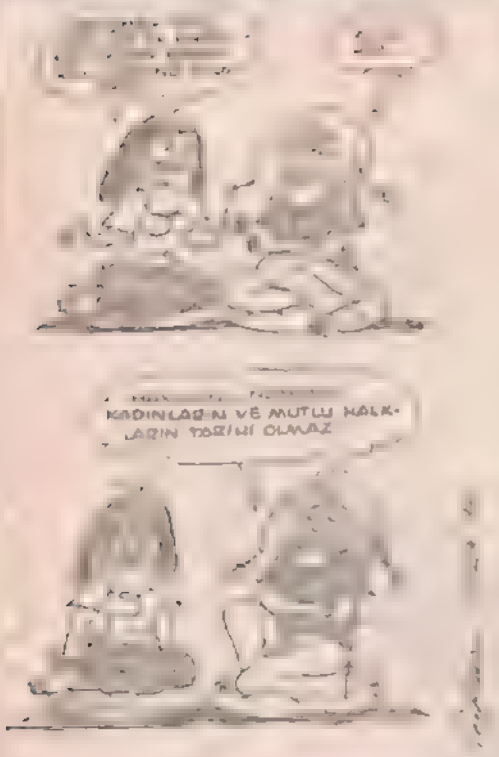

hilmi yavuz'un ah'ını alan kadınlar

hilmi yavuz, 1993 sonundan başlayarak esquire'da bir buçuk yıl süreyle "alı kadınlar!.." başlığıyla yazdığı yazıları aynı adlı bir kitapta toplamakla bence çok doğru ve gerekli bir iş yapmış. o yazılar aslında esquire'ın çizgisine de havasına da son derece yakışmakla birlikte, en nihayetinde sınırlı sayıda erkeğin okuduğu bu aylık dergide yeterince kıymeti bilinmiyordu. şimdi bir kitap halinde olunca öyle mi ya, her erkeğin başucunda (başucu dediysem, yatağının başucu tabii) gerektiğinde başvurulmak üzere bulundurulabilir.

hilmi yavuz, kitabın sunuşunda bu yazılar hakkında yaratılan 'kadın düşmanı' imajın asılsız olduğundan bahsediyorsa da, ana fikir çıkartmayı bilen bir ilkokul öğrencisi bile bu yazıların, kadınlarla ilgili olumsuz yargılar ifade ettiklerini anlayacaktır.

ancak yavuz, böyle şeyler yazan benzerlerinden farklı o da yer yer dedikoduya başvuruyor ama onun görüşlerine dayanak yapmak için baş vurduğu dedikodular öyle sibel turnagöl, kerem alışık falan türü dedikodular değil; mesela ünlü postfeminist yazar julia kristeva ve kocası philip sollers hakkında yazıyor hilmi yavuz. (eh, dağına göre kar!) ama yazılarında kadın düşmanlığı öyle imaj, intiba falan olarak adlandırılamayacak kadar berrak. ve bunları ifade ederken sırtını engin kültürüne, o kültürün kendisine tanıttığı yazarlara, düşünürlere freud'a, nietzsche'ye, althusser'e, barthes'a, wittgenstein'a hatta nuray mert'e dayandırıyor (işin burasını da nuray mert düşünsün!) ve yaşı da kemale ermiş olduğu için, engin hayat tecrübesini bilgisiyle eğlenceli bir biçimde birleştiriyor. uzun lafın kısası, kendisini okutturuyor yani. bu yazdıklarım yiğidi öldürüp hakkını vermek gibi değerlendirilebilir. gelin görün ki, ne bende öldürecek hırs, ne de ortada yiğit var.

ayşe düzkan

yurdun yeni bekçileri...

ben kemalist değilim, belki başka bir manası vardır diye söylüyorum, atatürkçü de değilim. ve son zamanlarda, atatürkçülüğe sahip çıkanları gördükçe (çelik, ercan saatçi vb.) halime şükrediyorum. çünkü türkiye mesela amerikalıların işgaline uğrasa gıkım bile çıkarmayacak olan ercan saatçi, "biz burdayız, gitmeyiz", diye parça yapmış. son zamanlarda yazılı basında çok ele alındı, televizyonda da sık sık çıkıyor, kral'ın tapon'unda üst sıralarda (bu listenin dinleyiciler tarafından oluşturulduğundan zerrece şüphem yok. seçim zamanı da mesut yılmaz hep yoğun istek alıyordu!

klibi görmüşsünüzdür, olaylar bir sirkte geçiyor. sirk kadar türkiye'ye yabancı bir kavram olabilir mi acaba? hiç hayatınızda türkiye'de kurulmuş, türkçe konuşan insanların çalıştığı bir sirk gördünüz mü? ben görmedim. işte bu sirkin içinde, ercan saatçi, saçlarını jöle olduğunu tahmin ettiğimiz bir kozmetikle dikmiş, üzerinde en azından türkiye'de kimselerde görmediğim kadifeden bir kıyafet, asabi asabi dolaşıyor. (öyle zannediyorum ki öfkesi pkk'yedir ve ben abdullah öcalan olsam, korkumdan ölürdüm bu durum karşısında.) eskiden sağcılar böyle değillerdi, en fazla sarkık bıyık bırakırlardı. şimdi, böyle ercan saatçi gibi "temiz yüzlü" çocuklar kafamızı karıştırıyor. ama parçanın sözleri hiç bir kafa karışıklığına yer vermiyor. "biz burdayız gitmeyiz/ ülkemizi bekleriz/ karşı çıkan olursa..." bu üç nokta, ilk tekrarda bir "an..."la doldurulurken, ikinci tekrardaysa üç el silah sesiyle. silah sesi mevzuunu uzun boylu ele almaya gerek yok, sempatizanı olduğunu ifade ettiği mhp ruhuna gayet uygundur. ama şu "an..." filan gibi heceler de bir kadın olarak beni her zaman kıllandırmıştır. ailemizin, milletimizin şarkıcısı ercan, bir cinsi münasebet tehdidi savuruyor gibi geldi bana. acaba benim mi içim fesat, bilemiyorum artık.

bir de "abla" konusu var, ercan saatçi, "burası türkiye, yerinde duruyor, gidenler gider ablası" diyor. herkes bu ablayı tansu çiller'e yormuş. basın onu her ne kadar milletimizin anası olarak tanıtmışsa da başbakanımız uzun zamandır bacımız olduğunu iddia etmektedir. ve sanırım ercan saatçi'nin de, partisinin içindeki dışındaki mhp'lilerin de dünya ahret bacısı olmaktadır. (milletin neyi olduğu konusunda benim şahsen kafam biraz karışık.) bize gelince, ne ercan saatçi'yle ne başbakanla kardeş değiliz tabii ki ve kendilerine, bizim de burada olduğumuzu, bir yere gitmeye niyetimizin olmadığını hatırlatmak isterim. ve onların beklediği bir ülkede, onların savunduğu ilkelerle hiç içimizin rahat etmediğini...

ayşe düzkan

Osmanlı Devleti'nde kölelik

İnsanların yerlerinden, yurtlarından, sevdiklerinden koparılarak bilinmedik diyarlara götürülüp satılmaları, yaban ellerde hakaretlere ve işkencelere uğramaları insanlığın yüz karası olarak yüzlerce yıl sürdü.

Osmanlılar'da köle ticaretinin en yaygın olduğu dönem 16. yüzyıldı. Bu ticaret esir pazarlarında, devlet adına bir *Esirci Emini* tarafından düzenlenirdi. Yalnız Müslümanlar dan oluşan *Esirci Esnafı* köle tacirlerinden aldıkları esirleri belirli bir kâr payıyla satarlardı. Esirciler arasında kadınlar da vardı ama sayıları erkeklere göre çok azdı. Buna karşın İstanbul'un büyük haremlerinden hanımlar, küçük yaşta aldıkları Çerkez kızlarını yüksek sınıfın görgü kurallarına göre yetiştirdikten sonra padişahın ya da devlet ileri gelenlerinin haremlerine satarak ticaret yapıyorlardı. Osmanlı Devleti'nde köleler Kuzey Amerika'daki gibi tarım ve sanayide değil, daha çok kamu hizmetleri, askerlik ve ev işlerinde (harem) kullanılırdı.

Osmanlı toplumunda köle ticaretinin 19. yüzyılın sonlarına kadar yapıldığı bilinmektedir. Devletin kuruluşu ve gelişmesi sırasında daha çok savaş tutsakları köleleştirilirken, fetihlerin durmasından sonra uzak diyarlardan köle satın alınması yaygınlaşmıştı. Sudan'dan ve Habeşistan'dan getirtilen siyah, Kafkasya'dan getirtilen beyaz köleler esir pazarlarında satışa sunulurdu. Beyaz köleler siyahlardan iki-üç kat daha pahalıydı. Kölelerin fiziksel özellikleri kadar huyları da önemliydi. Bundan dolayı esirci, müşterisine köleyi denemesi için birkaç gün süre verirdi: "Beğenilen cariye, uykusunu tecrübe için bir gece müşterinin evinde bırakılmak âdettir; eğer uykusu ağırsa, horlarsa fiyatından tenzil edilir. Cariyenin bedeli tabip ve kabile (ebe) muayenesinden sonra verilir."*

İslam geleneğine göre herkes besleyebildiği kadar köle sahibi olabilirdi. Osmanlı toplumunun bir özelliği de kölelerin *aileden* sayılmasıydı. Bu nedenle köleliğin kaldırılması için 19. yüzyılın ortalarında başlatılan girişimlerden kısa zamanda sonuç alınamadı. Esir pazarları 1847'den itibaren kaldırılmaya başlanarak, Afrika'dan köle alımı resmen durdurulduysa da yasadışı yollardan bu ticaretin sürdüğü bilniyordu. Tam da bu dönemde, 1860'larda, Kafkasya'daki Çerkez halkı Rusların zorlamasıyla yurtlarından sürüldü. Köle sahibi Çerkezler'in kölleleriyle birlikte Osmanlı topraklarına girmelerine izin verildi. Bu karşı konulamayan göç hareketiyle ilgili olarak kölelik konusunda yeni kısıtlamalar getirilmek istendiyse de başarılı olunamadı. Sarı saçlı, mavi gözlü, sağlıklı ve güzel Çerkez genç kızlarının (cariye) alınıp satılmasının sürdüğüne ilişkin 1893 gibi ileri bir tarih taşıyan belgeler bulunmaktadır.

Kölelik sorununun Osmanlı aydınlarının gündeminde pek fazla yer tuttuğu söylenemez. Ancak Ahmet Mithat Efendi, *Letaif-i Rivayat* adlı eserinde yer alan "Esaret" adlı öyküsünde köleliğe açıkça karşı çıkar. Namık Kemal'in *İntibah*'ı ve Samipaşazade Sezai'nin *Sergüzeşt*'i de bu konudaki, sayılı eserlerdendir.

Sergüzeşt, Sultan II. Abdülhamit döneminde sansürün luşmına uğramıştır.

Not: Bu kısa derlemede *Tarih ve Toplum Dergisi*'nin 1. sayısında yer alan Mete Tunçay'ın "Osmanlı Toplum Yaşayışıyla İlgili Belgeler-Bilgiler: Kölelik" ve yine *Tarih ve Toplum Dergisi*'nın 121. sayısındaki Abdullah Martal'ın "19. Yüzyılda Kölelik ve Köle Ticareti" adlı araştırmalarıyla, Tarih Vakfı Yurt Yayınları'ndan Ehud R. Toledano'nun *Osmanlı Köle Ticareti* (1840-1890) adlı yapıtından yararlanılmıştır.

* Leyla H. "Harem ve Saray Adât-ı Kadîmesi" (eski adetler). *Vakit* gazetesi, 1332 (1916).

Bir çeyiz ha

Hüsniye Hanım'a çeyiz halayığı olarak satın alınmış. Adı Elmas'ken Gülfer olmuş. Aile içinde hoş tutulmuş, aileden biri sayılmış olsa da, ömür boyu tutsak yaşamış bir kadın o.

Perihan Hanım'ın babaannesinden çok sevdiği bacısı o. Hüsniye Hanım'a 1886 tarihinde çeyiz halayığı olarak satın alınmış. Münir Paşa'nın Nakkaştepe'deki konağında yetişmiş. Adı Elmas'ken Gülfer olmuş. Kimbilir belki Elmas da değil başka bir adı vardı satışa arz edilmeden önce. Eski konak adabına riayetkâr Hüsniye Hanım'ın yanında taburedeki yükseğe çıkmamış; hayatı ona adanmış.

Hüsniye Hanım ilk çocuğu karnındayken kaybettiği kocasından sonra bir daha evlenmemiş. Hayata küsmüş. Gülfer yanından hiç ayrılmasın istemiş.

Hüsniye Hanım'ın torunu Perihan Güven, Yıldız Üniversitesi İngilizce öğretmenliğinden emekli, aydın bir kadın. Gözlerini dünyaya Gülfer Bacı'nın kollarında açmış. Aileye bağlılığını, sevecenliğini, huysuz babaanneyi idare etmekteki hünerini anlata anlata bitiremiyor. Aileden kimileri Gülfer yaşını başını aldığında, "Bunu artık evlendirelim", demişler. Damat adayı bir hoca efendiymiş. Babaanne bu haberi duyunca yemek boykotuna başlamış. Önüne ne konsa geri çeviriyormuş. Bunun üzerine Gülfer de, "Neme lazım, tanımadığım adama bakacağıma, hanımın gönlünü kırmam, kalırım", demiş. Torunların sevgilisi olmuş. Büyüklerle aralarında bir anlaşmazlık çıksa, hep çocuklardan yana olur, onları savunurmuş.

Perihan Hanım ona ait satış belgesini babası öldükten sonra kalan evrak arasında bulmuş. Çok hüzünlendirmiş bu belge onu. Bir hizmet kölesi olarak algılanmanış hayattayken hiç Gülfer Bacısı'nı.

Oysa, aile içinde hoş tutulmuş, aileden biri sayılmış olsa da, ömür boyu tutsak yaşamış bir kadın o. Umutları, arzuları, beklentileri hiç açığa çıkmadan bu dünyadan göçüp gitmiş.

Beril Eyüboğlu

Hüsniye Hanım'la Gülfer Bacı (yıl 1890).

...layığı

Köle satışı ilanları

"Kabaymak (ebelik) bilir ve yeni dahi doğurmuş sütü gür olarak tayelik (dadılık, sütninelik) için satılık bir Arap cariye olmağla 3.000 kuruşa doğru verileceği sahibi tarafından haber verildiğinde isteklisi olur ise yerini gelip *Ceride-i Havadis* gazetesinden öğrenmesi derc olundu."

Ceride-i Havadis 20
(9 Zilkade 1256) 2 Ocak 1841

Alâ keman ve santur ve saz ve kafesi çalgısında yegâne (eşsiz üstünlükte) ve rakkaslıkta pekâlâ (oldukça iyi) satılık bir Arap cariye olduğu ve üç bin kuruşa verileceği ve [illegible] Osman Ağadan sorulması haber verilmiştir.

Ceride-i Havadis 57
(Ramazan 1257) 23 Ekim 1841

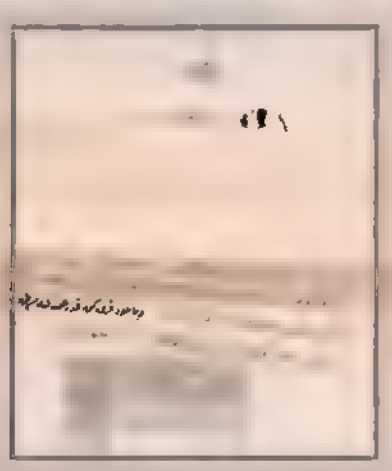

Lira-i Osmani 90

Yalnız 90 liradır

1302 senesi Teşrin-i evvelinin 18. gününde Elmas isminde Çerkeziyü'l -asıl cariyemin müteveffa Rauf Beyefendi'nin kerimesi Hüsniye Hanıma ber vechi'l -bala (yukarıda gösterildiği üzere) yalnız 90 liraya füruht (satış) ile tamamen meblağ-ı mezkûru (zikredilen miktarı) ahz u kabz eyledim (aldım). Mumâi leyha (ismi evvelce geçen) bilahare kaçar veya hürriyetini ispat eder, veyahut 40 güne kadar illet-i kadimesi (önceki hastalığı) zuhur eyler ise meblağ-ı mezkûru tamamen red ve ita (vermek) eyleyeceğimi mübeyyin (beyan eder) iş bu senet ita kılındı.

Fi* 18 Teşrin-i evvel sene 1302 (30 Ekim 1886, Cumartesi)

İtfaiye alayı 1. tahurunun 2. bölüğünde Çerkez Mustafa Efendi

Mühür: Mustafa Efendi

Çevrimyazım: Perihan Güven

* Fi, eskiden tarih okunurken filanca zaman anlamında kullanılırdı

Perihan Güven

Gülfer Bacı

İngiliz kadınları elli yıldan fazla mücadele ettiler; imza kampanyaları, açık hava gösterileri, lobi çalışmaları... 6 Şubat 1918'de sınırlı da olsa oy hakkını kazandılar.

Balçık Yürüyüşü'nden Oy Hakkına

İngiliz kadınlarının oy verme hakkını elde etmeleri, elli yıldan daha uzun süren bir mücadele sonunda gerçekleşmiş. Bu zorlu mücadele, oy hakkının erkeklerin bile (!) hepsine tanınmadığı, kadınların kamu yaşamından tamamen tecrit edildiği bir dönemde son derece umutsuz koşullarda yürütülmüş. İlk kadın örgütleri 1860'larda kurulmuş. Daha sonra da bunların mirasçısı NUWSS (Kadınların Ulusal Oy Hakkı Dernekleri Birliği), oy hakkı için mücadele eden en eski kadın örgütü olarak görülüyor. Bu örgüte 1903'te Kadınların Sosyal ve Politik Birliği (WSPU) ve 1907'de bunun bir hizbi olan Kadınların Özgürlük Birliği katılıyor.

O dönem İngiltere'sinde, 1832 Reform'undan önce kadınlara hiç tanınmayan oy hakkı, erkeklerin de valnızca bir kısımı için geçerliydi. Yasalar karşısında "eşit" olan bazı erkeklere varlık, sınıf ve eğitim durumlarına göre tanınan oy hakkı, 1867 ve 1884 reformlarıyla orta sınıfın dışına taşırıldı; ancak tek kesin ayrım, cinsiyet temelinde sürüyordu. Yıllardır sanayi devriminin içinde yer alan ve hemen her alanda çalışmakta olan, ama hiç bir hakka sahip olmayan kadınlar oy hakkını elde etmekte ısrarlıydılar. 19. yüzyıl feministleri, baskı grubu taktiklerini benimseyerek kampanyalara başladılar. Toplantılar düzenlediler, milletvekilleriyle lobi yaptılar, imza kampanyası açtılar, yayın yaptılar ve yerel örgütlenmeler arası bilgi ağı kurdular. Kadınların ellerindeki araçlar sınırlıydı. Ekonomik ve politik güçten yoksun olan kadınların, kendi dünyalarından çıkmaları "kadınsı" bulunmuyor, kuşkuyla karşılanıyor ve sert bir şekilde eleştiriliyordu.

Reform tasarısı kapsamına alınmayan kadınların oy hakkı, yeni mücadeleler gerektiriyor, 1906'da yapılacak genel seçimlere yönelik çalışmalar hızlanıyordu. Pankhurst ailesinin başı çektiği Manchester'deki WSPU grubu Londra'ya taşındı. Artık militan taktiklere baş vuran kadınlar, Liberallerin seçim toplantısını basıp isteklerini dile getirdiler. Dışarı atıldıklarında toplanan kalabalığa hitaben konuştular, gözaltına alındılar ve ceza ödemeyi reddettiler.

Militanlığın önemli bir kazanımı olmuştu. Halkın ve basının ilgisizliği kırılmış, seçimlere kadar kadınların hak arayışı gündemin ilk sıralarını tutmuştu. Genel seçim sonunda Liberallerin ezici başarısı kadınlara bir şey kazandırmadı. Ancak parlamentodaki tüm gruplar kadınların oy hakkını destekleyeceklerine söz verdiler. O günlerde bir yol ayrımına geldiklerini ifade eden Sylvia Pankhurst, "Tartışmaktan yorulduk. Ya her şeyden vazgeçeceğiz, ya da hükümetin bencil inadını veya kendisini yok edene kadar devam edeceğiz" diyordu.

"Balçık Yürüyüşü"

Meşrutiyetçiler Parlamento'nun Şubat 1907'deki açılışına denk gelecek büyük bir açık hava gösterisi planladılar. Kadınların Oy Hakkı Hareketi, genel politik mücadelelerden çok farklıydı. Hareketin içinde her katmandan, her düzeyde kadın yer alıyordu. Hazırlıklar için Artistlerin Oy Hakkı Birliği oluşturuldu. Amacına ulaşmada sanatı kullanan ilk politik gösteri olarak da tarihe geçen bu yürüyüşle imza kampanyalarından bir adım ileri gidiliyor, kadınlar varlıklarını gözler önüne sermeye hazırlanıyordu. Daha sonra dönemi yansıtan sergilerde yer alan ve müzelerde saklanan pankartları, rozetleri, pazubentleriyle binlerce çalışan kadın, doktor, hemşire, sanatçı, öğretmen ve yazar 9 Şubat günü çamurlu sokaklarda yürürken, izleyen kalabalık ve basın, bu feministlerin huysuz ve şirret kadınlar olmadığını gördüler. İşçi hareketi gösterilerinin izlerini taşıyan yürüyüş, kadınsı görünümüyle dikkat çekiciydi. Her iki örgüt de 1908'de yeni gösteriler yapmayı planladı. İç İşleri Bakanı Gladstone'un 1908'deki Parlamento açılışında kadınların oy hakkı ile ilgili tasarı konusunu dile getirmesi bu planların yürütülmesi için önemli bir katkıydı. Bakan, kadınları çok daha büyük katılımlı gösterilerle taleplerini güçlendirmeye çağırıyordu. Bu çağrıyı Sylvia Pankhurst, hükümetin düşmanca davranmadığı ancak taleplerinin çok daha etkin biçimde sunulmasını beklediği şeklinde yorumladı. Kadınların mücadeleleri, sınırlı da olsa oy hakkını yasal olarak elde ettikleri 6 Şubat 1918'e kadar çeşitli ve renkli gösterilerle zenginleşerek sürdü. Kadın hareketinin tarihine Suffrage Kampanyaları olarak geçen bu en uzun ve ışık tutucu etkinliklere kronolojik olarak yer vermeyi sürdüreceğiz.

Füsun Özlen

Habitat'a az kaldı

"Daha adil, güvenli, sağlıklı

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Türkiye'de gerçekleşecek. Bu yüzyılın son büyük toplantısı olduğu söyleniyor. Habitat 2'ye kimileri harıl harıl hazırlanıyor, kimileri bu konferansın Türkiye'de yapılmasını protesto ediyor, kimileri protesto etmiyor ama Türkiye'nin hazırladığı ulusal raporu eleştiriyor.

Nükhet Sirman, kadınlarla ilgili eylem planı hazırlıyor.

Tülay Arın, Türkiye adına hazırlanan raporu eleştiriyor.

Kentler kadınlar için nasıl güvenli hale gelir? Yalnız yaşayan kadınlar için uygun ve ucuz evler nasıl sağlanır? Kadınların konut sahibi olmaları nasıl kolaylaştırılır? Miraçlık hakları nasıl sağlamlaştırılır? Ev işleri ve çocuk bakımı kadınların üzerinde olduğuna göre, kentler kadınların yaşamını kolaylaştırmaya yönelik olarak planlanamaz mı? Dünyada ve Türkiye'de kadınlar bu ve buna benzer konuları tartışıyorlar. Çünkü Habitat 2'ye, yani Birleşmiş Milletler İnsan Yerleştirme Konferansı'nın ikincisine az kaldı. 1976'da Kanada'da düzenlenen Habitat'ı bakalım hükümetlerin önümüzdeki yirmi yıllık kararlarını, uygulamalarını etkileyecek mi?

Dünyanın her yerinde kadınlar da kendileri için "daha adil, daha güvenli, daha sağlıklı, daha yaşanabilir"ı arıyorlar. Geçtiğimiz günlerde Türkiye'de de, İslamcı dive bilinen kadın kuruluşlarından Mor Çatı'ya, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'ndan Türkiye Bahai Toplumu na kadar pek çok kuruluş ve grubun düzenlediği "İnsan Yerleşimleri ve Kadın" konulu sempozyumda Habitat'a yönelik çalışmalar gündeme geldi.

"Daha az askeri harcama"

Sempozyumda, Nükhet Sirman, kendisinin de içinde bulunduğu "Kadın ve Konut" grubundan söz etti. Grup hazırladığı çalışmayı Habitat 2'ye aktaracak. "Kadınlar açısından konuta nasıl bakılabilir" sorusundan hareket ederek hazırlanan eylem planında, yönetimlerin daha az askeri harcama ya-

İnsan Hakları Derneği protesto ediyor

"Beş bin köyün yarısı boşaltıldı"

Evet, bir yandan Habitat 2'nin hazırlıkları sürerken bir yandan da Alternatif Forum hazırlıkları sürüyor. İnsan Hakları Derneği, Bilar, çeşitli yeşil ve çevreci gruplar, yerel dernekler, bazı sendikalar -çağrılı oldukları halde- Habitat 2'nin Türkiye'de yapılmasını protesto ediyorlar. Yurt dışından çeşitli gruplar da bu protestoya destek veriyor. İnsan Hakları Derneği, "İnsanların yerinden, yurdundan edildiği bir dönemde, yerleşim merkezlerinin zorla boşaltıldığı ve yıkılıp yakıldığı bir ülkede, "İnsan Yerleşimleri Konferansı düzenlemek, her şeyden önce insanlık kavramı ile alay etmektir" diyor. Son üç yılda Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki 5000 köyün 2489'unun boşaltıldığını, 3 milyon dolayında insanın göç ettirildiğini söyleyen İHD, "Çoğu kere yanma tek bir iğne bile alamadan evinden, ocağından koparılarak sürülen insanlar, bugün Türkiye'nin her yanına yayılmış, en sağlıksız, en kötü ikamet koşulları altında yaşamaktadır" diyor. Savaş ve köy boşaltma politikalarına son verilmeden, barış sağlanmadan, köyleri boşaltılanların tümüne tazminat ödenmeden, böyle bir toplantının Türkiye'de yapılmaması gerektiğini savunuyor

Habitat Forum Direktörü Şule Aytaç:

"Konferanslar bir duyarlılık yaratıyor"

• BM konferanslarının en büyük yararı, alınan kararların, ülkeler üzerinde tam anlamıyla bağlayıcı olmasa bile ilkede bağlayıcı olmaları. Daha da önemlisi, konferans hangi konuyu ele alırsa dikkati o noktaya çekiyor, bir duyarlılık yaratıyor.

• Kadınlar, Habitat 1'den ve Pekin'den beri Habitat 2'ye hazırlanıyor. "Kadın ve Barınak" diye bir grup var, kadına ilişkin tüm insan yerleşim konuları üzerinde duruyor. Dünyanın çeşitli yerlerinde kadın kozaları var. Bu, ilgi alanları aynı olan grupların bir araya gelerek ortak bir amaç çevresinde çalışması anlamına geliyor. Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu ev sahibi komite var, onların bünyesi içinde de kadın kozası oluşturuldu.

• Habitat'ın protesto edilmesi konusunda benim vargıç olmamı beklemeyin. Daha önce dünya sivil toplum kuruluşlarından bazıları aynı nedenlerle boykot edilmesi gerektiğini söylemişler. Daha sonra Türkiye'deki çeşitli girişimlerin sonucunda boykotun değil de bu sorunların Türkiye'de gündeme gelmesinin ve tartışılmasının ve çözüm bulmaya çalışılmasının daha önemli olduğuna karar vermişler. İnsan Hakları Derneği boykot ediyor, kendi Habitat toplantılarını ve sergilerini yapacaklarını söylüyorlar, buna da saygım var. Örgütsel, bireysel bir seçimdir.

• Şimdiden asla hangi konuda toplantı yapılacağını bilemiyoruz. Ne müdahalemiz, ne sınırlamamız var, ne de eleme gibi bir yetkimiz. Forum'da boykot nedeni olan göç de gündeme gelebilir.

yaşanabilir...”

parak kadınlara uygun yerleşim planları hazırlamaları isteniyor. Talepleri arasında, kamu taşıtlarının kadınlara dostane kılınmasından, boşanma sırasında edinilen malların bölüşülmesinin yasallaşmasına, kadınların konut edinebilmeleri için kadın bankası, kooperatifi oluşturulmasından, çocuk bakımının toplumun ortak sorumluluğu olarak kabul edilmesine kadar kadınlarla ilgili pek çok önemli nokta var.

Şimdi kadınlar Habitat'ta alınacak kararları etkilemeye çalışıyorlar.

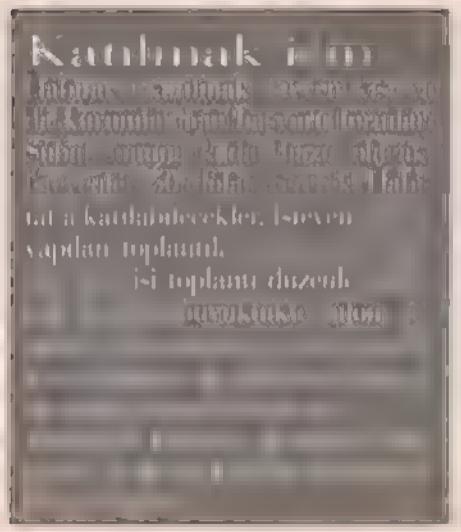

Nairobi kararları uygulanmadı

Gerçi bu tür toplantılarda alınan kararların bağlayıcılığı yok. Örneğin 1985 Nairobi Kadın Konferansı nda alınan kararların bazılarına Türkiye çekince koyarak, bunları uygulamayacağını belirtmişti. Üstelik uygulamaya söz verdiği kararları da uygulamadı. Birleşmiş Milletler'in bu tür toplantıları iki ayrı bileşim halinde gerçekleşiyor. Biri, devlet temsilcilerinin katıldığı Konferans, diğeri ise sivil toplum kurumlarının gerçekleştirdiği Forum. Ve genellikle Konferans, Forum'da sözü edilen talepleri geri çekmeye, dengelemeye çalışıyor. O taleplerin daha gerisinde kararlar çıkarıyor. Son yıllarda giderek sivil toplum örgütlerinin talepleri daha çok dikkate alınıyor. Habitat 2'de sivil toplum kuruluşlarının katılacağı forumdan sorumlu olan Şule Aytaç sivil kurumlarla resmi delegasyonun ilk kez Habitat 2'de bir araya geleceğini söylüyor. “Şimdiye kadar dünya kamuoyunun gözü hep Forum'da olurdu, basın ilgilenirdi, Forum'a katılanlar lobi faaliyetleri yapıp resmi delegasyonu etkilemeye çalışırdı ama bütün bunlar resmi kanadın kararlarını dolaylı etkilerdi. Dolaysız bir etkileme, sivil grupların görüşlerini dikkate alma gibi bir gelenek yoktu. Bu gelenek ilk kez Habitat 2'de kırılıyor. Artık hükümetler de sorunları tek başlarına çözemeyeceklerinin farkında. Habitat 2'de resmi delegasyon ve siviller ayrı ayrı toplantılarını yapacaklar ama ilk kez Habitat 2'de bu iki grup bir araya gelecek. Komite 2 adı verilen toplantıda, resmi olmayan bütün kuruluşlar, görüşlerini, önerilerini, eylem planlarını sunacaklar ve ilk defa olarak kararı etkileyecekler. Bu çok radikal bir şey, katılımcı yönetim deneniyor”, diyor Aytaç. Çözüm önerenlerin, bu çözümün neresinden tutacağını da düşünmesi gerektiğini söyluyor. İşte bu konuda önemli tartışmalar var. Mesela hazırlanan ulusal raporu özellikle bu noktada eleştiren Tülay Arın, “Ciddi bir planlama ve sosyal devlet anlayışı olmadan sorunların üstesinden gelmek üzere önerdiği yaklaşım, esas olarak sorumlu vatandaşların piyasa ve devlet mekanizmasının işleyişini seslerini yükselterek denetlemelerine dayanmaktadır” diyor. Arın'a göre sosyal bir devletin yapacağı işleri vatandaşa yüklemek son derece yanlış. Arın “Acaba hangi gonüllü katılım ve vatandaş mobilizasyonu veya yerel yönetim, veya uluslararası kuruluş, işsizlik, her türlü sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, yeterli gelir, çocuk, yaşlı, sakatların bakımı, çok ciddi altyapı geliştirme hizmeti gibi muazzam bir kaynak ve örgutlenme gerektiren hizmetleri sunabilecektir? Vatandaş denetimi ve gönullü kuruluşların sosyal denetimi, hizmetlerin biçimlendirilmesinde ve işleyişinde uyarıcı olabilir, ama bu işlevin yerine getirilmesi için once bu hizmetlerin mevcut olması gerekir. Önce sosyal devlet ve sosyal devletin kazanımları” diyor.

Evet, önce sosyal bir devlet! Kadınların da sosyal devletten isteyeceği çok şey var. En azından adil, güvenli, yaşanabilir, sağlıklı yerleşim...

okurlarla sohbet

Yeni yılda yurt içinden ve dışından bir sürü tebrik aldık. Özellikle Diyarbakır'daki Demokrasi Kurultayı'nı duzenleyen bütün kitle örgütleri bizi hatırlamışlar. Herkese teşekkür ederiz.

Bu ay elimize İzmir'li kadınların çıkardığı *Nifak* adında bir mizah dergisi geçti. *Nifak*'ı çıkaran kadınların arasında *Pazartesi* ye vazan Canan, Semra, Işık ve başka *Pazartesi* okurları var. Sivri dilleri ve kendilerine has komik üslupları için kendilerini kutlamak istivoruz. Şimdilik *Nifak*'ı nasıl elde edebileceğinizle ilgili bir bilgi koymamışlar. O yüzden size dergiden birkaç alıntı yapmak istiyoruz:

“Biz kimiz?

Biz bağımsız, tarafsız ve apolitik bir mizah dergisiyiz. Ama mizah dediysek de, o kadar değil. Bizim de tüm diğer dergiler gibi dış politika, iç politika, doktor doktor baksana, avukatınız sizin için üfürüyor, cinsellik vb. köşelerimiz olacak.(.....)

İvan'lar Türk aile yaşamını tehdit ediyor

....Yurdumuzun Kuzey ve Doğu illeri Rusya'dan iş aramaya gelen erkeklerle dolup taşmaya başladı. Doktorluk, avukatlık, kimyagerlik, atom mühendisliği, astronotluk gibi gözde meslekleri olan İvan'lar, ayrıca yakışıklılıkları, uzun boyları, sarışınlıkları ve özellikle de müthiş performansları ile de bölge kadınlarının rüyalarını süslemeye başladılar....

Tersinden söyleyelim!

• Babasını satavım • Erkek köpek penis sallamasa dişi köpek peşinden gitmez • Evimde, işçi, mutfağımda aşçı, yatağımda erkek isterim • Herifler hamamına çevirmek • Erkeğin sırtından sopayı, önünden sıpayı eksik etmeyeceksin • Kadının elinin kınası, erkeğin yuzunun karası.”

Nifak'a başarılar dılıvoruz.

* * *

Bu av da okurlarımızdan mektuplar aldık. İstanbul'dan yazan **Aslı Aydın**, Ercan Saatçi'nin son klibini eleştiren çok güzel bir yazı göndermiş. Bu klibin o kadar ciddiye alınmaması gerektiği düşüncesindeyiz. Umarız mizah sayfamızda aynı konuyla ilgili yazı Aslı'nın hoşuna gider.

İzmir'den yazan **Şenel**'in denemesini beğenmekle birlikte edebiyat yayınlamadığımızı hatırlatmak isteriz.

Köln'den yazan **Zafer Manisa Simet**'e sıcak duyguları için teşekkür ederiz.

İzmir'den yazan ve belli ki bir sürü şeyin yanında bize de kızan erkek okurumuz **İlkan Oduk**'a vine de bize yazma zahmetine girdiği için teşekkür ederiz.

Umarız *Pazartesi*'vi okumaya, beğenmeye devam edersiniz. Her türlü eleştirinizi bize telefonla veya mektupla iletmenizi bekliyoruz.

Bizim sizden isteğimiz ise yine bayilerle ilgili olacak. Çünkü dağıtımla ilgili sorunlarımız bitmiyor. Dergiyi bulamadığımız bayileri, bavinin adıyla birlikte Aşkım'a bildirirseniz bize çok yardımcı olursunuz.

Hepinize selâmlar...

Kadın olmak

Shulamith Firestone

CİNSELLİĞİN DİYALEKTİĞİ

Çevıren: Yurdanur Salman
Fıyatı: 250.000 TL

Kadınlar yalnızca kendi vücutlarının denetimini bütünüyle geri almakla kalmamalı, aynı zamanda (geçici olarak) insan doğurganlığının denetimini de -yeni nüfus bıvolojisini olduğu gibi, çocuk doğumu ve çocukların yetiştirilmesiyle ilgili toplumsal kurumların tumunu- ele geçirmelidirler

payel

DAHİLERİN EŞİN PERİSİ
ALMA MAHLER
KAREN MONSON
Çev: Suna Güler
Biyografi
Gustav Mahler'le evlendiğinde 22 yaşındaydı. Artık Alma Mahler gibi insanlar çağımızda yok.
AFA İstiklal cad. Bekar Sokak No 17 Taksım
Tel 245 39 67 Fax 244 43 62

DIANA SCULLY
TECAVÜZ
CİNSEL ŞİDDETİ ANLAMAK
Çevirenler: Laleper Aytek, Şirin Tekeli
Kadınlara yönelik cinsel şiddet nasıl haklı kılınıyor, nasıl mazur gösteriliyor? "Bilim" bu konuda nasıl erkek merkezli önyargılarla işliyor? Yazar tecavüz kurbanlarına adadığı bu kitapta cinsel şiddete kadınların gözünden bakıyor. ABD'de tutuklu tecavüzcüler üzerine yürüttüğü bir araştırmayla tecavüzün, erkek egemen kültürde yatan yaygın kökenlerine iniyor.
Metis Yayınları
İpek Sokak No. 9, Beyoğlu/İstanbul

Hukuk

Velayet

Merhaba.

Bu ay, "iffetsizlik" gerekçesi ile, aleyhine "velayetin nezi" davası açılarak, kamuoyunun gündeminde olan bir olay dolayısıyla "velayet" konusunu işleyeceğiz.

Velayet, anne ve babaya hem bazı yetkiler hem de sorumluluklar yükleyen bir haktır. Evlilik süresince anne ve baba velayeti birlikte kullanırlar. (M.K. md 263) Aralarında anlaşmazlık çıkarsa, babanın oyu ağır basar.

Karı kocadan birinin ölümü halinde velayet sağ kalan eşe geçer, boşanma halinde ise yargıcın verdiği tarafa geçer. (md. 264)

Velayet hakkı, sahibine çocukların adını koyma, onların mesleki, dini terbiyelerini verme ve onları terbiye etme hakkını verir. Bunun yanında çocukları en iyi biçimde yetiştirme yükümlülüğünü de getirir. Çocuk da anne ve babasına "rıayet" ile yükümlüdür. Anne baba çocuklarını üçüncü kişilere karşı temsil ederler ve onun mallarını da yönetirler.

Boşanma durumunda velayet, çocuğa kim daha iyi bakabilecekse ona verilir. Velayetin verilmesinde ne anneye ne de babaya bir üstünlük tanınmıştır. Önemli olan çocuğun geleceğidir. Erkek çocuk babaya, kız çocuk anneye verilir diye bir kural yoktur. Hukukumuzda, çocuklar genellikle anneye verilir ve babanın da maddi yardım yapması sağlanır.

Velayetin kendisine verildiği taraftan alınarak diğer tarafa verilmesi belli koşullara bağlıdır.

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Velayetin taraf değiştirmesi için yeni koşulların oluşması gerekmektedir. M.K. md. 149'a göre bu yeni koşullar şöyle sıralanabilir:

a. Anne ve babanın başkasıyla evlenmesi

b. Başka bir yere gitmesi

c. Ölümü gibi durumlarda yargıç velayete yer değiştirebilir.

Ancak anne ve babanın bir başkasıyla evlenmesi başlı başına bir "velayet değişme nedeni değildir.

Yargıtay bir kararında, "Kadının başkası ile cinsel ilişkide bulunmasının çocukların ahlaki gelişimine engel olacağı ispatlanmadıkça velayet değiştirilemez" (Y. 2. H. 4. 1985, E. 1788. K. 2044) demektedir. Kararın açıklamasında, "Davalının belli bir kişiyle evlilik dışı ilişki kurmuş olmasının, tek başına velayetin değiştirilmesi için yeterli bir neden olmadığını" belirtmiştir.

Bunun yanında bir başka kararda, "Davalı kadının, (...) çocuğuna kötü örnek yaşantısı, erkeklerle tek başına kayağa gitmesi, gazinoda masanın üzerine çıkarak oynaması, çocuğun yanında başka erkeklerle ilişki kurması gibi nedenleri velayetin kaldırılması için yeterli görmüştür. (Y. H. G. K. 21/10/1987: E.2/99-K. 746)

Velayetin kaldırılması (Velayetin nez'i). M.K. 27.maddesinde düzenlenmiştir.

Bu maddenin uygulanması için velayetin kendisine verildiği taraftan:

a. Velayeti ifadan aciz olması veya,

b. Mahcur olması veya,

c. Nüfuzunu ağır surette kötüye kullanması (örneğin kızma, cinsel tacizde bulunması veya çocuğu gücünün çok üstünde ağır işlerde çalıştırması) veya,

d. Çocuğu çok ihmal etme, nedenlerine dayandırılır.

Çocuğun kendisine verildiği taraf, hukuken velayet kendisinde olduğu halde karşı tarafa bırakmışsa ve yıllarca çocuğa karşı taraf bakmışsa velayet, ona fiilen bakan tarafa verilir. Nitekim, Yargıtay bir kararında, velayetin kendisine verildiği annenin çocuğunu Bursa'da ailesinin yanına bırakarak İstanbul'da çalışmasını velayetin babasına verilmesi için yeterli bir neden saymıştır. Veli çocuğuna bakmakla yükümlüdür. Dava açıldıktan sonra kadının işini İstanbul'dan Bursa'ya nakletmesini yeterli görmeyen Yargıtay, "Dava açıldığı sırada koşullara göre olayı değerlendirmek gerekir" genel kuralını uygulamıştır.

1. Sırf evlenmek başlı başına velayetin değiştirilmesi için yeterli bir neden değildir. Bu evlilik sonucu çocuğun menfaatlerinin bozulduğunun ispatı gerekir.

2. Çocuğun anneannesinin yanına bırakılması veya bir yatılı okula verilmesi hali de velayetin değiştirilmesini gerektirmez (Y.H. C. K. 4/2/1976, E. 2/768, K. 181)

Velayet kamu düzeni ile ilgili bir konudur. Bu nedenle, bu konuda yargıcın geniş takdir yetkisi vardır.

Velayet bir tarafa verildikten sonra aradan bir yıl geçmeden, kural olarak, değiştirilemez.

Velayetin kaldırılması için çok ciddi nedenlerin ispat edilmiş olması gerekir.

Yargıtay bir kararında, "Velayetin nez edilebilmesi için velayet nüfuzunun ağır bir surette suistimal edilmesi veya fahiş ihmalde bulunulması gerekir" demektedir. (Y.2 H D 5/5/1972-E. 2884/ K. 2844)

Velayetin kaldırılması veya değiştirilmesi davalarında mutlak olan kural çocuğun çıkarının gözetileceğidir. Kimi çocuğa daha iyi bakacaksa yargıç velayeti ona verir.

Velayet kaldırılırken çocukların da dinlenilmesi gerekir. (Y.2. H. D. 7/3/1969 gün ve 1077 esas, 1206 sayılı karar.)

Bu konunun gündeme gelmesine vesile olan olayın dava dosyası hakkında bir bilgimiz yoktur. Bu nedenle dosya hakkında (ayrıca, yürümekte olan dava ile ilgili açıklama yapma durumunda da olamadığımıza göre) bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak, toplumun genel yapısı itibariyle kadınlara "çamur" atmak çok kolay ve popüler bir yöntem. (Ne yazık ki) Bir kadının iffetsiz olduğunu iddia eder etmez, bütün akar sular duruyor, ve böyle bir iddiada bulunmak da son derece kolay. Burada aydın yargıçlara duyulan gereksinim çok daha fazla önem taşıyor.

Av. Canan Arın

Stresle yemek stres yapıyor!

Stresin neden olduğu sayısız rahatsızlıklardan biri de aşırı ve gereksiz yemek. Ama aşırı ve gereksiz yemek de strese neden oluyor

Stressiz günümüz neredeyse yok gibi. Yalnızca işte ve sokakta değil, evde de stres altına girdiğimiz oluyor mu?

Halledemediğimiz her sorun, baş edemediğimiz her mesele beyin ve vücutlarımızda stres olarak boy gösteriyor. Bunun uzantısı ise birçok ciddi hastalık olabiliyor. Stresin yol açtığı sayısız rahatsızlıklara bir de yeme bozukluklarını eklemek mümkün. Beslenme uzmanlarına göre insanlar stres altında ya yemeden içmeden kesiliyor ya da gereksiz yere ve aşırı biçimde yemeye başlıyor. Biz kadınlar genellikle ikinci sınıfa giriyor, kendimizi özellikle kurabiye, pasta, çikolata ve çerez gibi keyiflendirici yiyeceklerle rahatlatmaya çalışıyormuşuz. Oysa yanlış yeme seçimlerinin daha fazla yorgunluk, bezginlik, huzursuzluk ve tedirginlik yarattığı da bir gerçek. Ya bu gereksiz yemelerin sonunda duyulan suçluluk duygusu? İşte meselenin büyük bölümü de bundan kaynaklanıyor.

Öncelikle stresten kurtulmaya ve yiyerek rahatlamaya çalışanlara, stres zincirini kırmaya yönelik bazı sağlıklı beslenme önerileri.

Bol bol su için

Hayatın çekilmez olduğunu düşündüğümüz zamanlar stres hali, sempatik sinir sisteminde denge bozukluğuna yol açarak ağız kuruluğu, terleme ve kalp çarpıntısı yapıyormuş. Bunların önüne geçmenin en iyi yolu da bol su içmek. Su hem gereksiz yemeyi engellemeye, hem de ağız kuruluğu, çarpıntı ve terlemeyi önlemeye yardım ediyor.

Lifli yiyeceklere rağbet edin

Stres genellikle doğrudan sindirim sistemini etkiliyor, kramp ve kabızlığa yol açıyor. Bu sorunun en iyi çözümü de lifli yiyecekler. Özellikle kahvaltıda esmer ekmek, bütün meyveler ve bol tahıl yemeniz öneriliyor.

Öğün atlanmayın

Stres, yorgunluk, tedirginlik ve depresyon şeklinde görünebilir. Öğün atlamak ise bu görüntüleri yoğunlaştırıyor. Karbonhidrat, lif ve protein ağırlıklı kahvaltı, hormonların ve beynin çalışmasına kadar her türlü bedensel işlevi olumlu etkiliyor.

Gıdaları çeşitlendirin

Stres durumunda hangi vitaminlerin gerekli olduğu henüz bilimsel olarak saptanabilmiş değil. Bu nedenle de çeşitli gıdalar almanın yararı sonsuz. Örneğin öğünlere tahıl, sebze, meyve, yağsız et ve sütlü ürünleri dahil etmeli.

Ayrıca, stres iştahınızı kesiyorsa birkaç gün az yemenin bir zararı yok. Yalnız su ve likit alımına dikkat etmelisiniz. Stresten dolayı uykusuzluk çekiyorsanız, bir süre çay, kahve ve kolalı içecekleri kesmenizde yarar var. Öğünler arası yenen bazı şekerli ürünlerin o an için enerji sağladığı ancak hemen ardından daha fazla yorgunluk ve tedirginliğe yol açtığı kanıtlanmış. Bunlardan kaçınıp meyve ya da sütlü ürünleri tercih etmelisiniz. Tüm bu önlemlerin yanı sıra hayatı çekilebilir kılacak etkinlikler, kendi kendinize vereceğiniz moral ve mümkünse biraz da bedensel hareket, stresi altetmenin çok zor olmayan yolları. Stressiz günler ve geceler dileğiyle kolay gelsin diyoruz.

Füsun

Kızım yuvaya başladı

Önce bir ay boyunca kızımı yuva fikrine alıştırdım, babaannesini ikna ettim. Uzunca bir arayıştan sonra uygun bir yuva buldum. Sonra aşı karnesi fotokopisi, sağlık raporu, ikametgâh ve bir sürü evrakla kayıt yaptırdım... Sonra renkli kâğıtlar. boyalar, kâğıt havlular, nevresim... Sonra ağlama seansları... Sonra doğum günü partileri, hediyeler... Sonra beslenme saatleri, kurabiyeler, kekler... Sonra Yerli Mallar Haftası, veli toplantısı, sonra... Sonra....

Küçük kızım nihayet üç yaşındaydı artık. Malum, çocukları üç yaşından önce yuvaya vermek iyi olmuyor diyorlar. On beş gündur hevesle kızımı elinden tutup yuva yuva geziyordum. Ücretler önce beni dehşete düşürdüyse de, "Nasılsa çalışabileceğim artık", deyip kendimi rahatlatmıştım. Ardından, ilk gittiğim iki yuvada kızımı sadece yarım gün alabileceklerini öğrenince biraz umutsuzluğa kapıldım. Üç yaş çocuklarının öğlen uykusu uyumadığım, yarım günün hiç bir işime yaramayacağım anlattımsa da nafile. Kendisi çocuk sahibi olmayan ve benden en az beş yaş küçük görünen uzman öğretmenin uykunun önemi konusundaki görüşlerine ve öğütlerine maruz kalıp, hafif bir suçluluk duygusuyla ayrıldım. "Canım ben istemez miyim uyusun, üstelik işime de gelir ama uyumuyor velet işte!"

Sonunda fiyatı makul, küçük bir bahçesi olan, tam günlük sevimli bir yer buldum. Tabii bu arada bir aydır kızımı yuva fikrine alıştırmak için yaptığım psikolojik mesai ayrı. Artık buyuduğunü, yuvanın ne kadar iyi bir yer olduğunu, orada arkadaşları olacağını, şarkılar şiirler öğreneceğini anlattıkça, ya soğuk soğuk, bir "evet" diyor ya da konuyu değiştiriyordu. Tabii bir de babaanneyi ikna faslı vardı. "Ben karışmış gibi olmayayım ama daha el kadar çocuk, ana kuzusu", (o el kadar kuzuya iki gün sen bak da göreyim!) "Şimdi ben bir şey desem kaynanalık olur ama yuvaya giden çocuklar saldırgan olurmuş", "Tabii sen bilirsin ama...". Ona karşı kullandığım argümanlar farklıydı. "Şimdi bütün çocuklar yuvaya gidiyor, okuma yazma öğreniyor, sonra geri kalır ötekilerden", filan. Neyse ki eşim olumlu buluyordu yuva fikrini, daha doğrusu benim çalışmamı. Hatta daha önce gondermemi önermişti. "Para yetiştiremiyorum", diye yakınıp duruyordu. Yuva başlayınca kendime bir hafta tatil tamdım; üç yıldan sonra ve iş aramadan önce bir haftalık keyfi hak ediyordum. Ama ne keyif!

Önce kayıt için gerekli belgeleri tamamladım: kızımın ilk vesikalık fotoğrafları, aşı karnesi fotokopisi, sağlık raporu, kayıt formları, ikametgâh, nüfus kâğıdı fotokopisi vs. Öteki vuvalardan farklı olarak kayıtta kırtasiye parası istememişlerdi. Meğerse kırtasiye malzemesi istiyorlarmış. Boya kalemleri, kâğıt, renkli karton, fırça, kıvır zıvır. Bu arada kız yuvaya başladı ama içim sürekli huzursuzdu. Her sabah, son anda yaygarayı koparıp bacaklarıma yapışıveriyordu. Ayırabilirsen ayır. Onu ağlayarak bırakıyordum. Alışacaktı tabii ama, eve gelince bir posta da ben ağlamadan edemiyordum işte. Sonra yine işbaşı. "Öğlen uyumaz" dedım ama yine de dinlenmesi gerekiyormuş. Bir yastık, bir battaniye, nevresim, çarşaf, yedek iç çamaşırı, eşofman, havlu, hepsim üstüne adı soyadı işlenecek. Diş fırçasına nasıl isim yazılır? Kırmızı ojem de yok! Unutmayıp Aynur'dan istemeli. Aynur en iyi arkadaşım ama çocuğum olduğundan beri görüşemiyoruz pek. Ayrıca iki tuvalet kâğıdı, bir rulo kâğıt havlu, diş macunu, sabun, kolonya. Bunlar her aybaşı alınacak (yuvanın neden ucuz olduğu anlaşıldı).

Neyse ilk hafta bunlar tamamlandı. Kızın ağlamaları da duruldu, hatta vaziyetten hoşlanır gibiydi. Artık iş arıyordum: ilanlar, telefonlar, randevular... Servis pahalıydı. "Kendım getirip götürürüm" dedim. Üç yıldır evdeyim ya, mesai saati trafiğini unutmuşum. Yuva iki durak mesafede. Götürürken bin bir eziyetle minibüse binip dönüşte yürüyorum. Fena da olmadı, doğumdan sonraki bir kaç kilo fazlamı on beş günde veriverdim. Ayda bir, okulun perdeleri ya da masa örtüleri, on beş günde bir nevresim ve çarşaflar, her hafta havlular yıkanıp ütülenip okula götürülüyor. Buna alıştım. Bir süre sonra çocukların doğum günlerini yuvada kutlama adeti olduğu ortaya çıktı. Haftada bir iki gün hediye götürmek gerekiyor. Ne yapalım, on on beş tane boyama kitabı, bir o kadar da pastel boya alıp eve koydum. Paketleyip paketleyip götürüyoruz. Sonra anlaşıldı ki, akşamüstü kahvaltılarını her gün bir veli üstleniyor. "Bir şey değil, ayda bir sıra geliyor, 32 çocuk için. Sahi kurabiye, kek gibi şeyler evde yapılınca daha iyi oluyor." Ona da peki! "Çocuk eğitimi için yuva çalışanlarıyla velilerin iletişimi tam olmalı. Ayda bir, cumartesi günü veli toplantısı". Babasına, "Arada bir de sen gider misin?" dıyecek oldum, "Ne işim var benim kadınların arasında" dedi. Öyle ya! "Yuvaya haftada bir bale öğretmeni geliyor, fazla pahalı değil, size indirim de yaparız' . Bale ayakkabısı alınacak, Cumhuriyet bayramı için kıza şiir ezberletilecek ve de çiçek kılığına gireceği için yeşil külotlu çorapla kırmızı tişort alınacak. Tabii aynı zamanda, çocukların yemek yerken oturdukları o cüce banklara sığmaya çalışarak, bir kelimesi bile anlaşılmayan şiirleri dinleyip alkışlamak için töreni izlemek de gerekiyor. Eşofmanları da hep eski, ayıp oluyor okulda. "Yarın Yerli Mallar Haftası, her çocuk bir şeyler getirecek, hep birlikte yiyecekler." Hay allah! Bu meret hâlâ kutlanıyor mu? Çikita muz, kivi, ananas filan götürsem nasıl olur acaba? Veli toplantısında karar verildi, çocuklara ikişer tane, bir örnek eşofman yaptırılacak. Ama ben daha yeni almıştım!

Artık, yarım günlük bir iş mi arasam diye düşünmeye başlamıştım ki, bir gün yuvadan bir telefon geldi. Kızımın ateşi varmış. Ve sonra nezle, grip, anjin derken tam on beş gün yine evde birlikteyiz. Ardından da iki gün okuldaysa iki gün evde. Hiç hasta olmayan çocuk bir türlü düzelemez oldu. En iyi durumda burnu akıyor, öksürüyor. "Yuvaya yeni başlayanlar başta hastalanırlar bir süre, ama sonra geçer, bağışıklık kazanırlar." Aman iyi ki işe filan girmemişim.

Sonunda hastalık da bitti, ya da ben hastalığa alıştım. Bir arkadaşımın aracılığıyla bir şirkette iş buldum. İşten biraz erken çıkmamı, arada bir iki gün gitmememi idare ediyorlar. Tabu bazen sıkıştıklarında, benim de onların "rica"larını kabul edip hafta sonu bir gün çalıştığım oluyor. Yuva dönüşü kız huysuz oluyor biraz, özel ilgi istiyor. Çocuk haklı, özlüyor beni tabii. Ama yemek bulaşık da beni bekliyor. Kız uyuyunca da babası ilgi bekliyor, o da haklı tabii. Ben ne bekliyorum bilmem ama uykusuzluğa alıştım. Geçen cumartesi mesai vardı yine. Pazar günü çamaşırları yıkayıp ütüledikten, bir iki gün idare edecek kadar yemek yaptıktan, kızı yıkayıp tırnaklarını kestikten ve kendim de yıkandıktan sonra, birer kahve yapıp televizyon seyreden eşimin yanma oturdum. Maksat biraz muhabbet. Yorulduğumdan yakınacak olmuşum, "Çocuk bütün gün yuvada, hafta sonları da genellikle ben bakıyorum, daha ne istiyorsun anlamıyorum", demez mi? Ciddi ciddi düşünmeye başladım, bir çocuk daha yapıp evde mi otursam acaba?

Esin Demir

"Rusya Kadınları" Partisi

Aralık ayında Rusya'da yapılan seçimlerde, yüzde 5'lik barajı aşan 11 parti arasında yer alan "Rusya Kadınları", parlamentoya üç milletvekili soktular.40'a yakın partinin barajı aşamadığı düşünüldüğünde bu bir başarı gibi görünse de, "Rusya kadınları" 1993 seçimlerinde aldığı oyları koruyamadı. Geçen seçimlerde yüzde 8.1 oy oranına ulaşan parti, 1995 seçimlerinde barajı aşacak oy oranını ancak yakalayabildi.

1993 yılında kurulan partinin liderlerinin çoğu, eski rejimdeki Komünist Parti üyeleri ve seçkin Sovyet memurları. Parti genel olarak özelleştirmenin genişletilmesinden yana ama sosyal alanda özelleştirmeye karşı. Bugünkü özelleştirmenin denetimsiz oluşunu eleştiriyor. Belli alanlarda devlet desteğini savunan partinin temel talepleri, herkes için ücretsiz eğitim, öğrencilere hükümet yardımı, işsizlik ve tek ebeveynli aile ödeneklerinin arttırılması, işsizliği azaltacak ve iş bulmayı kolaylaştıracak yasal düzenlemeler. Kendini "merkezci ve pragmatik" olarak tanımlayan partinin, "toplumsal olarak yönlendirilen etkili bir pazar ekonomisi"ni gerçekleştirebilmek için hangi mekanizmaları önerdiği ise oldukça belirsiz.

"Rusya Kadınları" "Batılı radikal feminizm"i, "tüm insanlığın hakları ve özgürlükleri"nden yana olan politikalar lehine reddettiklerini soylüyorlar. Parti lideri Yekaterine Lakhova şöyle diyor: "Rusya hala erkek egemen bir toplum, feminist sloganlar anlaşılamaz."

IPS

Olimpiyatlarda cinsiyetçiliğe önlem

Bir zamanlar, Güney Afrika ırk ayrımcılığı nedeniyle Olimpiyatlardan dışlanmıştı. Atlanta Plus adlı bir grup aynı şeyin cins ayrımcılığı için de yapılmasını talep ediyor. Atlanta Plus eylemcileri ve atletleri içeren uluslararası bir ko[illegible] 1992'de 12 ülkeden Olimpiyatlara yalnızca erkeklerden oluşan ekiplerle katılması üzerine toplanan grup, Olimpiyat Komitesi'nin 1996'da Atlanta'da yapılacak Yaz Olimpiyatlarında bu [illegible] düzeltmeye çağırıyor. Atlanta Plus'a göre, İran, kadınları dışladığı açıkça bilinen tek ülke ama Kuveyt ve Pakistan gibi diğer müslüman ülkelerden gelen delegasyonlarda da kadınlara [illegible] Bazı ev sahibi ülke Olimpiyat Komitesi cinsiyet ayrımcılığını yasaklayan Olimpiyat Sözleşmesi'ni ihlal eden ülkeler için [illegible] delegasyonlarında kadınlara kapılan ülkelerin Olimpiyatlar'dan dışlanmasını istiyor. Ne var ki, Olimpiyat Komitesi bu kampanyayı dine karşı bir saldırı olarak nitelemeye devam ediyor.

Ms. Eylül-Ekim 1995

MEKSİKA

Hem gerilla hem feminist

Meksika'da en temel yaşam koşulları için toprak, kimlik ve eşithk mücadelesi veren Zapatist Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun yüzde otuz üçü kadınlardan oluşuyor. Kızılderili topluluklarda erkek egemenliğinin Meksika'nm diğer bölgelerinde olduğundan da daha ağır olduğu düşünüldüğünde, kadmların bu mücadeleye katılmalarının onların hayatlarında oldukça önemli değişikliklere yol açtığı kolaylıkla anlaşılabilir. Savaş koşulları altında bu kadınlar ilk aşamada, "başkaları için var olmaktan" çıkıp "başkaları için mücadele etme"ye doğru evrilmişler. Ancak süreç burada durmayıp zamanla kadınlar Zapatistlerin kurtuluş mücadelesine kendi özgül taleplerini de dahil etmeyi başarmışlar.

Başka kurtuluş mücadelelerinden farklı bir boyutu olan bu gerilla mücadelesinde Zapatist kızılderili kadınlar kendi taleplerinden oluşan bir "kadınlar yasası"nı topluluklarında kabul ettirmişler. Feminizmin, köylü, işçi, okuma-yazma bilmeyen kadınların düşünce tarzına uymadığı sık sık ileri sürülür. Oysa Zapatist kadınların feminist bir projeleri var. "Kadınlar yasası"nın taleplerinden bazıları şunlar: "İstediğimiz insanla evlenme hakkı; istediğimiz kadar çocuk yapma hakkı; şoförlük de dahil olmak üzere istediğimizi yapma hakkı; topluluk içinde sorumluluk ve yetki sahibi olma hakkı".

8 Kasım 1994'te, Çiapa Halkı Demokratik Meclisi'nin de desteğiyle kurulan geçici hükümet ilk açıklamasında, kurulan hükümetin "demokratik, halkçı, erkek egemenliğine karşı ve çeşitli etnik topluluklardan oluşacağını ilan ediyordu. Ancak, toprak işgalleriyle taçlanan bu kaynaşma donemi 9 Şubat'ta Federal Ordu'nun saldırısıvla kesintiye uğradı. Savaşın yenıden başlamasıyla birlikte ise, Çiapa bölgesinden 150 kadar kadın bır platform oluşturup. kendi özgül taleplerinin yanısıra, savaşın durdurulması, kişilik haklarına saygı ve adil barış taleplerinin içeren bir metin hazırladı.

Kızılderili kadınlar erkek yoldaşlarına çok şey öğrettiler. Her şeyden önce de, kızılderili kültürünün merkezi bir boyutunu, cinsiyetler arasındaki toplumsal ilişkileri veniden tanımlamanın gerekliliğini. Mücadelede onların katkısı olmasaydı, kızılderililerin talepleri bir toprak mücadelesinin sınırlarını aşmayacaktı. "Geleneksel" değerleri sorgulayan ve ırkçı ve gerici bir etnik kültür anlayışının dönüştürülmesinin önünü açan, bu kadınlar oldu.

Zapatistlerin ve halkın taleplerini desteklerken, bir yandan da kocalarının "adetleri ve alışkanlıkları" hakkındaki düşüncelerini kamuya açıklamaktan geri durmadı bu kadınlar. Onların "mücadelevi böldüğü"nü düşünenlere geçmiş olsun! Kendi taleplerini gündeme getirmek için bir devrimin zaferini beklememek gerektiğinin çok farkındalar onlar.

Zapatistlerin, kadın-erkek herkese, "kendi ütopyaları için kendi tarzlarında mücadeleye katılma" çağrıları belli ki bu kadınlarca benimsendi. İktidar için iktidarın ve şiddetin reddi, mutabakat yöntemiyle bir karar alma, çoğulculuk arayışı... İşte feminist hareketin, Zapatist Ulusal Kurtuluş Hareketinde bulunabilecek bazı tipik özellikleri...

Cahiers du feminisme dergisinin 71-72. (Bahar 1995) ve 74. (Güz 1995) sayılarından derlendi.

Zapatist Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun yüzde 33'ünü oluşturan kadınlar erkek egemenliğine de savaş açtılar.

JAMAİKA

Sevgiliye tazminat

82 yaşındaki Jamaikalı Paul Geddes'in, 32 yıllık Alman sevgilisine ilişkilerinin artık bittiğini söylemesi ve hemen ardından 38 yaşında bir kadınla evlenmesi. uzun bir adli mücadelenin başlangıcı oldu.

64 vaşmdaki Helga Stoeckert, 1959'da Almanya'dan Jamaika'ya gelmiş ve Paul Geddes'le 32 yıl sevgili olmuştu. Bunun 18 yılında birlikte yaşamışlardı.

Oldukça yüksek bir servetin sahibi olan Geddes'in varlığının yüzde 50'si üzerinde hak iddia ederek dava açan Helga Stoeckert'in, mahkemeden lehinde bir sonuçla ayrılabileceği konusunda kimsenin pek umudu yoktu.

1992 yılında başlayan mücadele, geçtiğimiz Aralık ayında, yıllarım bir erkeğe destek olmakla geçirip, evli olmadığı için beş kuruşsuz sokakta kalan kadınlar açısmdan son derece önemli bir kararla sonuçlandı: Bir çok şirkette önemli bir hisse sahibi olan Paul Geddes'in toplam servetinin altıda biri Stoeckert'e verildi.

Kararı veren hakim Neville Clarke, bu karara nasıl vardığım şöyle açıklıyor: "Paul Geddes'in, Desnoes and Geddes Ltd. adlı bira fabrikasındaki hissesinin Bayan Stoeckert'le ilişkisi olduğu donem boyunca büyüdüğü tartışılmaz. Geddes ve diğerleriyle iş görüşmelerine katılarak, şirketin Jamaika, ABD ve İngiltere'deki faaliyetleriyle ilgili karar verme süreçlerinde Geddes'a yardımcı olarak ve önerilerde bulunarak, Bayan Stoeckert'ın, Geddes'e ait hissenin büyümesine canalıcı bir rol oynadığım düşünüyorum."

Jamaikalı kadınlar bu mahkeme kararını, tüm dünyadaki kadınlar için bir zafer olarak selamlıvorlar.

IPS

Deve sütü patroniçesi

Nancy Abdurrahman dört çocuğunu büyüttükten sonra iş hayatına atıldı. Sermayesi az, koşulları elverişsizdi. İnat etti ve modern bir işletmesi oldu.

1947 doğumlu Nancy M. Abdurrahman, Moritanya'da 17 yıl yaşayıp 4 çocuk buyuttukten sonra, mühendislik eğitiminden yararlanarak, zor yaşam koşullarının hüküm sürdüğü bu ülkede bir şeyler yapmak istedi. Nancy 1970'de, Barcelona'da, Endustriyel Mühendislik teknik Okulu'ndan mezun olmuştu. Moritanya, temel ekonomik kaynağı sığır ve deve üretimi olan büyük bir Sahara ülkesi." Nancy Abdurrahman, özellikle, laktoz ve yağ oranı düşük olan inek sütünden daha çok C vitamini, magnezyum, demir ve potasyum içeren ve bakterilere karşı dayanıklı olan deve sütüyle ilgileniyordu. Moritanyalılar temel vitamin ve protein kaynakları olan sütü bol miktarlarda tüketiyorlar. Ama ülkedeki sığır ve deve sayısı çok yüksek olduğu halde, Moritanya yüksek miktarlarda süttozu ithal ediyor. Deve sütü sokaklarda ve yol kenarlarında güğümler içinde satılıyor ya da istek üzerine hemen orada sağılarak satışa sunuluyordu. Nancy Abdurrahman'm aklına sütü pastörize etme fikri geldi. Hemen fizibilite çıkarmak ve çiğ sute alışık olan Moritanyalıların pastörize sütü kabul edip etmeyeceklerini araştırmak üzere çalışmaya girişti. Sonuçlar olumluydu. Sıra gerekli sermayeyi bulmaya gelmişti. Bir Fransız kuruluşundan kredi aldı. O güne kadar ki birikimlerini ve sattığı arabasından aldığı parayı işe yatırdı. Moritanyalı bir akrabası ve bir başka yatırımcının da katkılarıyla para sorunu çözüldü ve küçük ama son derece modern bir işletme oluşturuldu. İlk iki yıl üretim sonuçları ve talep olumlu olduğu halde, süt toplama ve pazarlama sorunlarıyla karşılaşıldı. Moritanyalıların Avrupa'dan gelen sütün daha besleyici olduğuna dair yanlış ön yargılarıyla mücadele edildi. Sonuçta Nancy Abdurrahman güçlükleri aştı.1993 yılında Moritanya'daki işletmenin kapasitesini genişletme ve deve sütünden sınai yöntemlerle peynir üretme projesiyle Rolex İşletme Ödülü'nü kazandı. Nancy Abdurrahman, geriye dönüp baktığında, sermayesinin az, koşullarının elverişsiz olduğunu, ama iradesi ve inatçılığı sayesinde güçlüklerin üstesinden geldiğini düşünüyor.

The Rolex Awards for Enterprise-Laureates 1993

Kadın dayak karşısında susuyor

Yirmi beş yaşındaki Pennsylvania'lı kadın, bir tartışma sırasında kocasının kendisini duvara savurması sonucu kalçasından sakatlanınca, tıbbi yardım istemekte en doğru hareketi yaptığım duşünmüştü. Ancak prim ödediği iki sigorta şirketi de, sağlık sigortası ile sağlık-yaşam ve sakatlık sigortasının farklı şeyler olduğunu ileri sürerek kadının başvurusunu reddettiler. Daha sonra bu kadının deneyiminin tek olmadığı görüldü.

Bu eyaletteki en büyük 16 sigorta şirketinden 8'inin eviçi şiddeti sigorta kriteri olarak kabul ettiği saptandı. Ancak yapılan araştırmalarda tüm sigortacıların sadece yüzde 28'inin eviçi şiddeti sigorta kapsamına aldıkları görüldü. Sağlık sigortacılarının yalnızca yüzde 22 si, bir bireyi sigortalarken eviçi şiddeti de göz önüne alıyor. Yine bu sigortacıların yüzde 8'i, poliçe yenilerken eviçi şiddet öyküsünü dikkate alıyor.

ABD'li hekimlerin, eviçi şiddete karşı başlattığı kampanyaya ciddi bir çelme olarak tanımlanan sağlık sigortalarının bu tutumu eleştiriliyor ve değiştirilmesi yönünde yasal zeminler yaratılmaya çalışılıyor. ABD'de de aile içi şiddet, yaş, sınıf ve ırk sınırı tanımayan bir toplum sağlığı sorunu. Ancak aile içi şiddete maruz kalan kadınların pek çoğu çaresizlik, utanç ve çekingenlikten dolayı yardım istemiyorlar. Kampanyayı yürüten hekimlere göre bu kadınların sigortalanmaması ile de yanlış biçimde; "polis ya da doktora anlatırsan ekonomik olarak da madur olursun", mesajıyla durum kronikleşiyor. ABD Adalet Bakanlığı'nın Ulusal Suç Araştırması'na göre her yıl eviçi şiddetin sonucu olarak 40 bin kadın hekime başvuruyor, 30 bin kadın acil servislere gidiyor. Şimdi umutlar Amerikan Hekimler birliği'nin kampanyasında. Bu kapsamda pek çok yardım hattı ve çeşitli kadın kuruluşları ile işbirliği yapıyorlar.

American Medical News, 4 Aralık 1995

Akobe'ye özgürlük

Fransa'daki kadın grupları, Filipinli ev işçisi Sarah Balabagan'ı ölümden kurtaran dayanışmaya güvenerek, Afrikalı bir kadını Fransız hapishanelerinden kurtarmaya çalışıyorlar. Bu gruplar, Fransa ve diğer ülkelerden hükümet dışı örgütleri, Çalışan Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Avrupa Birliği'nin (AVFT) örgütlediği kampanya çerçevesinde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'a binlerce dilekçe göndermeye çağırıyor.

1990 yılında, Fransa'nın Güneyindeki Nice kentindeki bir mahkeme tarafından 20 yıl hapse mahkûm edilen Veronique Akobe de Sarah Balabagan gibi bir ev işçisi. 1987 yılında, 23 yaşındayken, kaçak göçmen işçi olarak Fildişi Sahillerindeki Daouka köyünden Fransa'ya, Scharr ailesinin yanma ev işçisi olarak getirilmiş. 63 yaşındaki işvereni ve 22 yaşındaki oğlu tarafından üç kez tecavüze uğramış. Her defasında, sırayla baba oğuldan biri Akobe'yi tutup ağzını kapatırken diğeri defalarca tecavüz etmiş. Akobe yaşadıklarını içine sindirememiş, birini bıçaklayarak öldürmuş, diğerini yaralamış. Bakalım Sarah'ı ölümden kurtaran uluslararası dayanışma, Akobe'yi 15 yılını daha hapiste geçirmekten kurtarabilecek mi?

IPS

Yalnızlık ve hayalkırıklığının kuşağının bir kadını yazıyor

Ganze Deniz

Ganze Deniz 19 yaşında, Boğaziçi Üniversitesi'nde Mütercimlik ve Tercümanlık bölümünde okuyor. Yazmaya çok küçük yaşlarda başlamış. Şimdi *Pişmiş Kelle* adlı mizah dergisinde köşe yazıları yazıyor. Önümüzdeki günlerde bir şiir kitabı ve bir romanı basılacak. Onunla hayatı, kuşağı ve yazmak üzerine konuştuk.

- Çeviri de yapıyorsun değil mi Deniz? Hangi dilleri biliyorsun?

İngilizce, Almanca, Latince biliyorum. Latince'yi ders alarak öğrenmeye çalıştım. Aslında İtalyanca ve İspanyolca da öğrenmek istiyorum ama okul bitmeden mükun değil.

- Ailenle mi yaşıyorsun?

Bazen ailemle, bazen yurtta, bazen arkadaşımla oturuyorum.

- İstanbul'da mı büyüdün?

Çocukluğum taşrada geçti, Şile'de. Sonra ortaokulda geldik İstanbul'a.

- Ne zaman yazmaya başladın?

Uç yaşımda. Ama gerçekten yazıydı, ilkokulda yazdıklarım bence şimdi yazdıklarımdan başarılıydı. Sonra tiyatroyla ilgilenmeye başladım. Dekor, kostüm herşey. Sonra kız kolejine girdim, kendi kendime dergi yapıyordum evde o zamanlar. Sonra bir arkadaş grubumuz vardı, bir fanzin yapmaya karar verdik. Fanzin, yasal basım prosedürlerine uymayan, fotokopiyle çoğaltılan, para kazanmayı amaçlamayan dergi demek. Gerçek anlamda bir dergi bile değil, bir bir araya gelme. O dönemde okuduklarım da değişti. Lorca'yı tamdım ve ona âşık oldum. Bir eşcinsele âşık olmak! O dönemde kız arkadaşlar *Free Girls* dive feminist görüşler taşıyan bir dergi çıkardık. Daha uç şeyler düşünüyordum o zamanlar. Şiiri bıraktım, yüzümü tiyatroya döndüm. İnsanlara yüz yüze bir şeyler anlatmak. Sonra, oradaki en yakın arkadaşımın ölümüyle o okuldan ayrıldım. Ve Anadolu Lisesi'ne girdim. Böylece o zamanlar çok sevdiğim ama sonra zararlı olduğunu düşündüğüm o kız grubu havasından koptum. Oranın havası çok farklı oluyor, servisten erkeklere laf atıyor insanlar falan. Yeni okula gittiğimde ölen arkadaşımın acısı vardı üzerimde. Yeniden şüre döndüm. İnsan tek başına kalınca daha kendisine yönelik şeyler yazmak istiyor. Yeni ifade türleri bulmaya çalışıyorum. Okuduklarım da değişmeye başladı. Kafka, işte onunla birlikte gelen Sartre, Camus... Keşfetmeyi severdim, kütüphanede oturup ansiklopedi açıp oradaki isimlerden kafama uyan adamları okurum. O sırada gitar çalmaya başladım. Punk dinliyordum, punk gruplarında çalıyordum. Saçlarımı çok kısa kestirdim, sahnede erkek sanıyorlardı. Hep kafama gore insan bulma zorluğu oldu. Bulduklarımla dost oldum. Ve şunu farkettim, âşık olduğum insanın illâ erkek olmasına gerek yoktu. Bir kadın da olabilirdi, eşcinsel bir erkek de olabilirdi. Böyle şeyleri kabullenmeye başladım. Birçok şey daha kolay olmaya başladı. O dönemde kendimi akıllı ve birşeylere yeterli hissediyordum. Yine bir fanzin projesi oldu, hâlâ yazmayı sürdüren İpek Kamacı da vardı bu projede. Kapalı lise hayatı vardı önümüzde, buna karşı kendimizi insan olarak görmek istiyorduk. Benim annem babam rahattı, çıkmama filan izin veriyorlardı. Bir sürü şeyi yaşayabiliyorum. Bütün bunları yaşayıp sağ kalan nadir insanlardan biriyim.

- Okuduklarınla kendi arana bir mesafe koymuyorsun, her şeyi içine alıyorsun değil mi?

Çevremde çok insanda var bu, "Ne kadar bize benzer şeyler düşünmüş, yazmış bu adam," biraz gıpta da var. Birisi omzunuza elini koymuş gibi oluyor. Sonra grubumuza aşk girdi, pıtır pıtır âşık olduk. Aşk beni değiştirdi. İnsan acaba aşkın bu platonik duygulardan başka bir yönü olabilir mi diye düşünmeye başlıyor. Fiziksel cazibeden hep kaçmışsınız, küçümsüyorsunuz. O yaştayken böyle makyaj yapan birini görsem alay ederdim. İkinci sıra arkadaşım, yakın dostum müzik dergisinde editordu. *Çalıntı*da çalıştım. müzik üzerine çeviriler yaptım. O sırada çok iyi bir öğrenciydim. Felsefeyle, müzikle ilgileniyordum. Aşık olmanın verdiği bir sarhoşluk da vardı. Birlikte olduğum insanlardan başka birine âşıktım. Birbirimize birşeyler yazıyorduk ama birbirimizi hiç aramıyorduk. Müzik hayatımda yavaş yavaş tükenmeye başladı; müzik yapılabilecek çevreler belliydi. Çok tutucu geliyordu bana o insanlar. Böyle giyindiğim zaman, "Vay bugün sivil takılıyorsun", diyorlardı. Üniformalı olmaktan nefret ediyordum. O zamanlar saçımı maviye boyuyordum falan. Sonra bütün bunlar sıkıcı gelmeye başladı. insanlar dönüp baksınlar istememeye başladım. Niye başkalarının eğlencesi olayım ki? Şimdi daha klişelerden uzak düşünüyorum. İçimde birden fazla insan barındırabilirim diye düşünüyorum. Bu da bana yazarken güç verdi. O dönemde çok başarılı diyeceğim öykülerimi yazdım. *Çalıntı*'nın ortamını çok seviyordum. Çeviri yapmaya âşık oldum ve yıllardır yaptığımı işin, yazmanın aslında bir tür çevirmenlik olduğunu anladım. Bir üst duygu dili var, bu üst dilden normal konuştuğum dile çeviriyordum duygularımı. Lise sona giderken *Pişmiş Kelle* vardı. Önce Kenar yapıyordum, el yazısıyla bir paragraf. Okunup okunmadığım bilmiyordum. Sonra bir gün tesadüfen yazmadım, bir yığın insan sormuş. Bu bir başlangıç oldu. Üniversiteye giderken köşe yazmaya başladım. Yazdıklarımın okunması. benim gitmediğim yerlere gitmesi çok hoşuma gidiyordu.

- *Kelle*'yi neden tercih ettin?

Tesadüfen oldu. Ama edebiyat dergilerinin kasvetli havasından sonra çok hoşuma gitti oranın havası. Katılmadığım şeyler de oluyordu dergide ama bütünün parçası olmak hoşuma gidiyordu. Daha sonra *Parazit*'te "Sarhoş Bulut" adıyla bir köşe yazmaya başladım. Ve iki ayrı dergide iki ayrı kişilik

oldum belirgin bir biçimde. Sarhoş Bulut başım alıp banliyölere giderdi, dağcılıkla mağaracılıkla ilgilenirdi. Yazın bunları da yapıyordum. Deniz kenarı daha duygusaldı, daha kırılgandı.

- Sen kendi cinsiyetini nasıl tanımladın?

Bir kere cinsel tercihim çok belirgin olmadı, kendimi biseksüel olarak tanımladım hep. Ama çok moda olan, "Kadınla da yatarım erkekle de yatarım", anlayışının dışında bir şey. Daha masum bir ard planı vardı bunun, gözlerim çocuk gözleri diyordum hep. Çocuk gözleri insanları ne kadın, ne erkek, ne bir milliyet ne şu ne bu olarak görmez.

- Yazan bir kadın olmak nasıl bir şey?

Kendimi hiç yazar bir kadın olarak görmedim. Benim yazdıklarımı yazacak erkekler tanıyorum. Erkek olsaydım belki bu kadar düşünüp yaratmaya itmezdim kendimi. Çünkü yaşamla kütüphane diye bir ikilik var. Ben de diyorum ki kütüphanede yazanlar yaşamdan farklı bir şey mi? Birikimden kaçtığım için değil ama yaşam küçümsenmemeli. Kadınlara düşen dışarı çıkıp yaşamaktan çok, okuyarak, başkalarının deneyimlerinden süzmek bir şeyleri. Çünkü genellikle erkekler yaşıyorlar dışarıda. Kadın ve erkek ruhları böyle oluştuğu için değil toplumsal telkin, aile baskısı falan gibi şeyler var. Kadın olunca ise bir grup aşırı saldırgan olmanızı bekliyor, bir grup "kadın" gibi davranmanızı bekliyor, narinliğiniz kırılgınlığınız sadece kadınlığınızdan kaynaklansın istiyorlar.O ağlar çünkü kadındır. Küfrederseniz göze batar, etmezseniz hanım hanımcık olursunuz. Kadınlara yönelik kalıplaşma daha fazla var. Cinsel olarak özgür olmamız tek bir adla anılıyor: orospuluk. Birine âşık olabilmeniz, onu arzulayabilmeniz için bu sözcüğü giyinmeniz gerekiyor. Giydiğinizde, bir de bakıyorlar, akıllı görünen birisiniz, duygudan eşitlikten söz ediyorsunuz, bu sefer de, "Sen böyle değilsin, niye kendini harap ediyorsun?" diyorlar.

- Kitaplarından söz eder misin biraz?

Şiir kitabının adı *(H)azlar ve Dilenciler*. Değişim yayınları'ndan çıkacak, onların yaptığı ilk kitap olacak. Şiir kitabım hemen hemen bitti. Tamamen bana ait bir kitap olmadı, kitapta çok fazla insan görmek istiyordum zaten. Grafikerin, yayıncının herkesin bir şekilde katılmasını istedim. Hatta dizgiciye dedim ki, "Yanlış yaptıysan düzeltmeyelim, sen de gir."

- Romanını ne zaman yazdın, adı ne?

Adı *Gözlerim Gözlerin Olsun* ama değişebilir. Aslında önce roman çıkacaktı ama bir gün evde yalnızken şiir kitabını derledim topladım, yayıncıya, "Ruhi bey, bunu yapalım," dedim, "Bu ön kitap olsun." Bu şiir kitabı romanın haritası olacak, öteki kitabı okurken şiirlerden yola çıkacaklar. Gerçekten de define haritası gibi birşey oldu. İkisi biraraya geldiği zaman bir bütün oluşturacaklar. Romanın çalışması uzun sürdü, yazın başında başladım. Neredeyse Mayıs'tan beri planlıyorum. Benim için uzun bir süre çünkü bir yapıtı elimde çok tutarsam bozuyorum

- Senin kuşağından genç bir kız olmak nasıl birşey?

Konulmuş modeller var, hem başarılı hem akıllı olmak. Manken kızlar var Boğaziçi'nde. Sosyalizm gibi popüler ideolojiler bu devirde daha çok karambole geldiler. Bu kuşakta benim gibi oturup da düşünen insanlar umutsuzluğa düşüyorlar. Bir kısmı ellerine silah alıp öldürdüler kendilerini. Benim de bileğimde kesik izleri var, midem defalarca yıkandı. Benim kuşağım için iki anahtar kelime var; yalnızlık ve hayal kırıklığı. Bu kuşak 68'lilere hayrandır, onlar biz hiç bir şeyi miras almadık diyorlar ama bize bu iki şeyi miras bıraktılar. Onlar o coşkuyla hiç bir şeyi değiştiremedilerse biz hiç bir şeyi değiştiremeyiz.

Direnen Kadınlar

Genco Erkal'ın, Sofokles, B. Brecht, J. Anouilh, D. Fo, A. Seghers, N. Hikmet, A. Frank, Z. Filipoviç, K. Demirel, P. Merimee ve B. Sabuncu'nun eserlerinden uyarladığı ve Mehmet Ulusoy ile Özgür Yalım'ın yönettiği *İçimdeki Çığlık* adlı oyun Dostlar Tiyatrosu'nun yenilenmiş salonunda sahneleniyor. Oyun, Batı tarihinde ve kültüründe ("biz"den sayılabilecek sadece Nazım'ın *Tanya*'sı var), eylemleriyle ya da yazdıklarıyla başkaldırının ve direnişin simgesi haline gelmiş olan sekiz kadının öykülerinden oluşmuş.

İlk öykü, aile yasasını kamu yasasının önüne koyan ve kralın buyruğuna karşı çıkarak erkek kardeşinin ölüsüne sahip çıkan Antigone'nin trajedisinden bir kesit veriyor. Antigone, bugün (cezaevlerinin, mahkemelerin kapılarında) olduğu gibi Eski Yunan'da da, kadınların yürek bağlarının onlara, her türden kamusal baskıya karşı nasıl bir direnme gücü verdiğinin çarpıcı örneği.

Antigone'den, ani bir geçişle günümüze, Beider-Meinhoff örgütünün ünlü üyesi Ulrike'ye gelmek seyirciyi hiç yadırgatmıyor. Kapatıldığı hücreden isyanını haykıran Ulrike'yi dinlerken insan Antigone'nin mantığının burada da geçerli olduğunu kolaylıkla farkediyor: Baskıya, sömürüye, haksızlığa karşı yasaların kurnaz soğukluğuna değil, yüreğinin sıcaklığınasığınma gücünü, dürüstlüğün mantığını.

Nazım Hikmet'in "düşmana hiçbir şeyi doğru söylememek için kendi adım bile gizleyen" genç partizanı Tanya ise, çok daha örgütlü, kendi kurallarını da geliştirmiş bir direnişin parçası. Onun direnişinin Antigone'ninkinden daha "akılcı", Ulrike'ninkinden daha yaygın bir "meşruiyet"e sahip olması bir şeyi değiştirmiyor. Onunki de ölümüne bir direniş.

Medea ile Karmen'in başkaldırıları diğerlerinden farklı bir nitelik taşıyor. Bu iki kadın, kadınlık durumlarının kendilerine dayattığı kimliklere, kısıtlamalara başkaldırıyorlar. Delicesine sevdiği çocuklarını bu uğurda kurban etmeye hazır Medea'nın sarsıcı mesajına Karmen, aşkını ve cinselliğini kiminle paylaşacağının sadece kendi seçişi olduğunu avaz avaz bağırarak katılıyor.

Koskoca Kilise ve Engizisyon'un karşısında inatla direnen Jan Dark'ın "had bilmezliği" ise tam bir kadın hadsizliği! İnancının ve davasının kadınlara özgü hiç bir yanı yok belki, ama ussallığın itidalinden eser olmayan bu çılgınlığı ancak bir kadın sergileyebilir, diye de düşünmüyor değil insan.

Anna Frank ile Zlata'nın direniş biçimleri iyiden iyiye farklı. Sessiz bir kahramanlık onlarınki: Bir yandan insanların ulaşabilecekleri iğrençlik mertebesini usul usul kaydedip, kendi tanıklıklarına başkalarını da tanık ederken, bir yandan da güncelerini kendileri için bir güç kaynağı olarak kullanıyor bu küçük kadınlar. Günceler, tanıklıklar kadınların dünyaya çok önemli şeyleri aktarmak için kullandıkları alçakgönüllü araçlar olmamış mıdır hep?

Tek ortak noktaları direnmek, isyan etmek olan bu kadar çeşitli kadın kimliği arasında hiç tökezlemeden dolaşan, örneğin bir partizan Tanya'dan bir Karmen'e inanılmaz pürüzsüzlükle geçebilen Jülide Kural'ın oyunculuğu için ise söyleyecek söz bulamıyorum. Oyuncu yönetimi, dekor, her şey iyi ama Jülide Kural bir başka coşku veriyor insana. Yürekten tebrikler.

Gülnur Savran

Derebeyi Efendim **Tehmina Durrani**

Varlık Yayınları, çeviren: Filiz Nayır Deniztekin

Tehmina Durrani, cinsiyetçiliğin en ağır biçimlerinin oluşturduğu bir yumak içinde yıllarca kıskıvrak bağlı kalmış bir kadın. Pakistan'da üst sınıfa mensup, politikacılarla çevrili bir aileden gelen bir kadın olmanın çok çeşitli bedellerini ödemiş. Yaşamının ilk perdesinde, koca dayağı ve işkencesinden, kız kardeşi ile kocası tarafından aldatılmaya, anne zulmünden, ünlü bir politikacının karısı olmanın üstüne yıktığı yüklere, yine kocası ve ailesi tarafından çocuklarından yoksun bırakılmaya kadar her türlü baskıyı yaşıyor. İkinci bölümde olayların seyri değişiyor. Tehmina cezaevindeki kocasının politik sözcülüğünü üstleniyor. Bir dönem için, bu onun özgürleşmesi ve güçlenmesinde bir basamak gibi görünüyor. Ancak görünürdeki bu "gölgeden çıkış"ın, aslında kocasına bir başka anlamda tabi olmayı getirdiği kısa sürede belli oluyor. Tehmina'nın özerkleşmesi ancak kocasıyla bütün bağlarını koparması ve suskunluğunu kırmasıyla mümkün olacak. İşte, *Derebeyi Efendim* bu özerkleşmenin hem aracı hem belgesi.

Gülnur Savran

Sennur Sezer

"Teslim olun hanımefendiler"

On beş yaşında tersane işçiliği, politika, sonra evlilik, çocuklar... Sennur Sezer her şeye rağmen otuz yıldır yazıyor. Hatta yaşadıkları şiirini besliyor. Son kitabı *Direnç Şiirleri* otuz yılın ürünü, toplu şiirleri.

Uçsuz bucaksız bir bozkırın başucunda bir kent; Eskişehir. Kuru ayaz soğuğu ile haşhaşlı ekmeği ve ille de demiryolları. Sennur Sezer'in dünyaya merhaba dediği bu orta Anadolu şehrimizin sessiz dinamizmi sanki şiirlerinde yaşıyor. Son zamanlarda günlük gazetelerin edebiyat eklerinde ya da sayfalarında, edebiyat dergilerinde Sennur Sezer'den bahsediliyor. Hayatı üzerine, şiiri üzerine söyleşiler yapılıyor, Sennur Sezer tanıtılıyor.

Yazma serüveninde 30 yılını dolduran şair bizim de misafirimiz oldu. "Eskişehir'de demiryollarının lojmanlarında dayımlarla birlikte aynı evde yaşıyorduk", diye anlatmaya başladı hayatını. Annesinin keman çaldığını, evde zengin bir kitaplık olduğunu öğrendik ve uzun kış gecelerinde şiirler okunduğunu. Okumaya başladıktan sonra evde ne bulursa okumuş, "Benim için yasak iki yazar vardı, Kerime Nadir ile Esat Mahmut Karakurt... Onları da daha sonra okudum ama tad alamadım, biraz buyuyünce kendimi ifade yolu olarak da şiir yazmaya başladım."

"1959 Nisan'ında ailem izin vermeyecek diye, onların ağzından bir dilekçe yazıp okuldan ayrıldım ve tersanede çalışmaya başladım. Taşkızak tersanesi benim şiirimin önemli bir dönemecidir, genç edebiyatçılarla ilişkilerim sürüyordu, 800 kişilik tersanedeki dört - beş kızdan biri bendim, 16 yaşımı henüz bitirmemiştim, sendikacı arkadaşlarım vardı, Amerikalı subay arkadaşlarım vardı... İkinci Yeni'nin en popüler günleri... İmge ve çağrışımdan ibaret şiirler yazılırdı, o şiirlerle alay edildiğini görünce, nasıl yazmam gerektiği konusunda çok düşünmeye başladım çünkü ben şiirimi hem tersanedeki arkadaşlarım beğensin hem de edebiyatçı dostlarım beğensin istiyordum." Ve o günlerde tartışma yaratan bir şiir yazar: "Soyut". Bunun üzerine TİP'li arkadaşları aralarında para toplayarak Sennur Sezer'in ilk kitabının basılmasını sağlar. Hemen ardından da ikinci kitap. Üçüncü kitabı ise ancak on yıl aradan sonra şiirseverlerle buluşabilir. Aradaki on yılda ne mi olmuştur; bir evlilik, iki çocuk. Sennur Sezer, "Ben kendimden ünlü bir yazarla evlendim, bayan Özyalçıner sıfatının unutulmasını bekledim, sorumlulukların paylaşılması gerekiyordu, biz ikimiz de toplumsal etkinlikleri olan insanlarız. Bir süre sonra çocuklar girdi devreye, toplumsal baskıların ağır olduğu bir dönemde kimin çocuklara bakacağı belli oldu, çocuklar bende kaldı, ben Adnan'a destek oldum, evde çalıştım ve bu benim şiirimi başka türlü besledi. Ev kadınları adına konuşma özelliğini de edindim, tanıdığım başka bir dünyaydı, o güne kadar bu dar dünyayı tanımıyordum... Şiir yazmayı hep sürdürdüm, şehrin sakin olduğu saatlerde yazarımı, sabah beşte kalkarımı, o saatlerde kendim için okumayı severim, yazarım. hem daha dingin olurum hem de o saatlerde kapı çalmaz, telefon çalmaz, çocuklar uyur, benim için günün en güzel saatleridir... Yaşamımdaki hiçbir ayrıntıyı şiirimin dışında tutmadım, belki de o yüzden tıkış tıkış bir şiir, kırılgan inceliklere de yer yok, belki de yaşadığım sınıfın özelliğidir, çalışarak geçinen, sermayesi kafası ya da kolu olan insanların hayatında incelikler vardır ama kırılganlıklara çok fazla yer yoktur; eşyalarında da yaşamlarında da dayanmak, direnmek zorundadırlar." Ve 30 yılın ürünü toplu şiirleri *Direnç Şiirleri* başlığı altında yayımlandı. Ya şimdi ne yapıyor?

"Türkiye'de kadın şair yok" lafını dinlemekten bıkan Sennur Sezer bir araştırma içine girmiş. Şiirseverlere, "Başlangıçtan Cumhuriyetin başına Kadın Şairler"i tanıtmaya hazırlanıyor; "Ben antoloji değil başka türlü bir çalışma yapmak istiyorum. Kitap şu anda 18. yüzyılın sonuna kadar geldi. 19. yüzyılın başları ise en kargaşalı dönem çünkü kadın dergileri çıkmaya başlıyor, o dergilerde çok fazla şiir var, bir de ben kadınların hakkında yazılan biyografilerin dışında, şiirlerden biyografilerini çıkarmayı seviyorum. yaşadıkları dönemin sosyal kültürel ortamını da vermek istiyorum. Titizlendikçe, uzuyor. Araştırmada, bu yüzyıldan bir kadın yürüyüşünü anlatma çabasına da girdim. Kitabın adını her yerde söylüyorum; "Teslim olun hanımefendiler". Bakalım ne zaman okuyabileceğiz?

Asuman Bayrak

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza **Pazartesi** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 600.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 300.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

TİYATRO

Aksanat Kültür Merkezi
Bahar İsyancıdır
Oktay Rifat, Yusuf Atılgan ve Onat Kutlar'ın eserlerinden Selma Koksal ve Gülsüm Soydan oyunlaştırmışlar.
Zambak Sokak, İstiklal Caddesi, Beyoğlu.

Harbiye Şehir Tiyatroları Cep Salonu
Peynirli Yumurta
Yazan: Ferenc Karinthy.
"İyi bir tiyatro izleyicisi olarak kadın ve erkek ilişkisinin bu denli cesur, gerçek, sıcak, ironik ama yalnı sahnelenmediği kanısındayım..."
Fatoş Eke

SİNEMA

Sömestr tatili sebebiyle sinemaları çocuk filmleri sardı...

Özgür Willy 2
Birincisi, hem çocukların hem büyüklerin ilgisini çekmiş, epeyce gözyaşı dökmelerine sebep olmuştu. İkincisinin de çocuklara çevre bilinci aşılayacağını öne sürüyor yapımcıları. Belki doğrudur.

Pocahontas
Walt Disney, uzun yıllar boyunca Amerikan emperyalizmini savunan çizgiler üretti. O masum görünen farelerin, ördeklerin marifetleri politik eleştirilere konu oldu. Şimdi de bir kızılderili hikâyesini ele alıyor. Ne kadar güvenilir bilemiyoruz. Yine de kızılderili kadın kahraman Pocahontas'ın hükmedilemeyen ruhunu çocuğunuzun yanında seyretmek ilginç olabilir.

Küçük Afacanlar
Denildiğine göre, bir grup çocuk sokaklarda istediğini yapıyormuş. Benimki örnek alırsa diye düşünmezseniz, eğlenceli olabilir.

Şu şubat aymda hep çocukları sinemaya götürecek değilsiniz ya, ocak ayında oynayan bir sürü çok iyi film şubatta da devam edecek. Kaçırmayın...

Güneş Yanığı
Aşk, tarih, Stalinizm...çok dokunaklı bir hikâyenin içinde ve inanılmaz iyi oyuncularla ve usta Rus yönetmeni Mihalkov'un elinden...

Postacı
Özellikle şair Pablo Neruda'yı sevenler bu filmden çok zevk alıyorlar...

Ölüm ve Bakire
Roman Polanski'den şanına layık, seyri zor ama çarpıcı bir film...

KUTLAMA

14 Şubat Sevgililer Günü
Son yıllarda batıdan öğrendiğimiz şeylerden biri de bu kutlama. Bu günü, içinizden geçenleri ifade edecek bir fırsat olarak da görebilirsiniz.

GÖSTERİ

Alman Kültür Merkezi'nde çarşamba filmleri
7 Şubat 18.30. **Waller'ın Son Yürüyüşü.**
14 Şubat, 18.30
Balkan... Balkan...
Teutonia, Galip Dede Caddesi, 85, Tünel, İstanbul.

Garden 74
Leyla Tekül Show
Cuma, cumartesi 23.00
Tel: 272 96 74, 266 09 77
Son zamanlarda komik olmayı göze alan kadınlarda bir artış var. Leyla Tekül de bunlardan biri. Televizyonda *Yüksek Ökçeler* adlı programıyla tanınmıştı. Hem kendine has bakış açısı, hem de kendi yazdığı şarkıları çalıp söylemesiyle dikkati çekiyordu. O zamanlar hoşunuza gittiyse, İstanbul'da yaşıyorsanız ve biraz yüklü bir parayı gözden çıkarmaya hazırsanız, bu gösteri ilginizi çekebilir.

SERGİ

Kadın Eserleri Kütüphanesi
8 Şubat-1 Mart
Ayşe Özel Resim Sergisi.
Fener Mahallesi, Fener PTT Yam, Haliç, İstanbul.

GEZİ

Fotoğrafevi
Bayram Gezileri. Urfa, Harran, Nemrut, Kelebekler Vadisi, Kapadokya
Tel: 0212.251 45 66, 245 40 08

Göçerler
11 Şubat Pazar Maşukiye, Kartaltepe yürüyüşü.
Bayram Gezileri
17-22 Şubat Birgi, Şirince, Pamukkale, Afrodisias, Eğridir.
17-25 Şubat Kaş konaklamalı Akdeniz Gezisi. Kıyı şeridi ve yaylalar.
Tel: 0216.414 44 744, 336 58 43

KURS

Piya Kültürevi Müzik ve Resim Atölyelerinin kayıtları devam ediyor.
Tel: 0212.245 288 03

Almanca Dil Kursları Avusturya Kültür Ofisinin Marmara Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediği Almanca dil kursları M.Ü.Almanca İşletme Bölümü Anadoluhisarı Kampüsü'nde devam ediyor.
Tel. 0212.223 78 43, 3 hat

PANO

• Tarih sayfamızdaki kölelik belgesini bize ileten Dr. Yavuz Elibey ve Ilgın Su'ya teşekkür ederiz. **Pazartesi**

• Pullardan boncuklardan çiçek yapıyorum. Ancak pazarlamasını bilmedikten sonra yaptığının hiç kıymeti kalmıyor. Bu işlerle ilgilenen *Pazartesi* okurları varsa çok sevinirim. Fethiye ve Marmaris'deki *Pazartesi* okurlarına ulaşmam daha mümkün.
Tel: 0252.2826142. **Zerrin Çakmak.**

• Psycho-Med Ruh Sağlığı Merkezi açıldı.
Adres: Halaskargazi Caddesi, No: 385 Kat: 4-8 Kaktüs Çiçekçisi'nin üstü) Şişli, İstanbul. Telefon: 0212.247 55 71, 233 70 73.

• Türkiye'nin neresinde olursa olsun, lezbiyen arkadaşlarla tanışmak, konuşmak, dertleşmek istiyorum. Beni arayın. Telefon numaramı *Pazartesi*'den alabilirsiniz.
Orta Sayfa'dan **Mine.**

• Neden biz de diğer illerdeki okurlar gibi bir tanışma günü düzenlemiyoruz? Buna zamanımız ve cesaretimiz mi yok? Bu dergiyi okuyan dostları tanımak ve kaç kişi olduğumuzu bilmek istiyorum. 10 Mart Pazar günü Vilayet karşısı Sıla Restorant'da biraraya gelmeye ne dersiniz? Tel. 0362.7413397, 3 hat. (Çalışma saatlerinde)
Samsun'dan **Düriye Arı Saçın.**

• Çocuğuna matematik dersi aldırmak isteyenler, beni arayın. *Pazartesi* okurlarına indirim yapıyorum. Tel. 0216.399 12 87
Didem Köse

• Mor Çatı'ya başvuran kadınların işe ihtiyacı var. Özellikle büronuzda, atölyenizde birlikte çalışmak isterseniz, elemana ihtiyacınız varsa, Mor Çatı'yı arayabilirsiniz.
Tel: 0212.248 16 80

• Zeynep'e ve ailesine yardım etmek isteyenler Ersin Sakartay, Türk Ticaret Bankası, Galatasaray Şubesi, 14068-1 hesabına para yatırabilirler.

• Bir buçuk ve üç yaşında iki çocuğa bakmak için yatılı, lise mezunu bir yardımcı aranıyor. Ev Kadıköy yakasında. Haberleşme için *Pazartesi*'yi arayabilirsiniz.

• Volta'ya taşınsak da arkadaşlığımız sürecek!
Öncü ve Fahriye

• Hukuk bürosuna sekreter aranıyor.
Tel. 0212.293 42 66 - 67.

• Okurlarla sohbette de duyurduk ama belki okumamışsımzdır, çevrenizde dergi bulunmayan bayileri adıyla birlikte n'olur Aşkım'a bildirin. **Pazartesi**

Bizi aşktan koru

Esra, Hakan'ın babasını dinleyeceğine, kendi annesini dinlemiş. Üstelik okula gitmiş, Hakan'a da yemek yapmamış. Hakan ona her zevki tattırmış ama o kıymet bilmemiş. Valla biz Hakan'ın yalancısıyız.

Acabaa... Sarah Musa'ya aşık olduğu için mi, nikahını imam kıydığı için mi, Batı medeniyetinin beşiği İngiltere'den Kahramanmaraş'a gelin geldiği için mi, başını örttüğü için mi, annesi babası onun hikayesini gazetelere sattığı için mi, bekaret kontrolünde bakire çıkmadığı için mi dünya ayağa kalktı?

Eski karısından zaman bulmadığı için boşanamadığını söyleyen bakan bey Ercan Karakaş'ın Müjde Ar'a hayrı dokunur mu?

Sibel Turnagöl, uğruna mesleğini bıraktığı Kerem Alışık'ın çapkınlıklarına dayanamadığı için boşanmış. (Bunu Sibel Turnagöl söylüyor.) Sacit Aslan, bir hata edip Turnagöl'le birlikte olmuş, ama bunun için yuvasını yıkmaya değmezmiş. (Bunu Sacit Aslan söylüyor.) Borsacı Okan Dere, Turnagöl'e altı yüz milyonluk saat, decoder, bir de cep telefonu almış. (Bunu da borsacı Okan Dere söylüyor. Ayrıcana "sordunuz anlattım, sormasanız gene anlatmazdım" diyor. Kerem Alışık, çocuğunu çocuğunun annesinden alıp kendi annesine baktıracakmış. Bu hikayede iffetsiz kim?

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Esra Koç, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.

Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp
Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Tatlımhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım.